

**ÇOCUK EDEBİYATI AÇISINDAN MUSTAFA
ORAKÇI'NIN ESERLERİ VE ESERLERİNDE
YANSITTIĞI DEĞERLER ÜZERİNDE
İNCELEMELER**

Merve DURMAZPINAR

Yüksek Lisans Tezi

Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı

2025

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SINIF EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**ÇOCUK EDEBİYATI AÇISINDAN MUSTAFA ORAKÇI'NIN ESERLERİ VE
ESERLERİNDE YANSITTIĞI DEĞERLER ÜZERİNDE İNCELEMELER**

(Studies on Mustafa Orakçı's Works and Values Reflected in his Works in Terms of
Children's Literatures)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve DURMAZPINAR

Danışman: Prof. Dr. Ömer YILAR

Erzurum
Haziran, 2025

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Merve DURMAZPINAR tarafından hazırlanan “Çocuk Edebiyatı Açısında Mustafa ORAKÇI’nın Eserleri ve Eserlerinde Yansıttığı Değerler Üzerinde İncelemeler” başlıklı çalışması 23 / 06 / 2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Doç. Dr. Osman ASLAN <i>Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Danışman:	Prof. Dr. Ömer YILAR <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Halit DURSUNOĞLU <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / / 2025

Aslı ıslak imzalıdır
Prof. Dr. Refik DİLBER
Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Çocuk Edebiyatı Açısından Mustafa Orakçı’nın Eserleri ve Eserlerinde Yansıttığı Değerler Üzerinde İncelemeler” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

... / ... / 20..

Aslı ıslak imzalıdır

Merve DURMAZPINAR

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aşamasında yolumu aydınlatan, bilgi ve tecrübesiyle bana rehberlik eden değerli danışmanım Prof. Dr. Ömer YILAR'a gönülden teşekkür ederim. Hayata, insana ve kendime dair sorularıyla çıktığım bu yolculukta; sevgisi, sabrı ve akademik desteğiyle bana her zaman ilham veren kıymetli babam Prof. Dr. Ömer ÖZDEN'e minnettarım.

Bu süreçte yanımda olan, desteğini ve sevgisini hiçbir zaman esirgemeyen canım annem Saadet ÖZDEN'e, eşim Emre DURMAZPINAR'a, abim Melih ÖZDEN'e, kız kardeşim Damla Melek ÖZDEN'e ve her zaman arkamda duran sevgili aileme en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Duaları, varlıkları ve sevgileriyle her adımda bana güç verdiler. Bu başarının en büyük payı onların...

Merve DURMAZPINAR

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK EDEBİYATI AÇISINDAN MUSTAFA ORAKÇI'NIN ESERLERİ VE ESERLERİNDE YANSITTIĞI DEĞERLER ÜZERİNDE İNCELEMELER

Merve DURMAZPINAR

Haziran 2025, 128 Sayfa

Amaç: Bu çalışma, çağdaş Türk çocuk edebiyatı yazarlarından Mustafa Orakçı'nın 2020-2025 yılları arasında yayımlanan ve 8-9 yaş grubuna yönelik eserlerinde yer alan değerleri incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle yardımseverlik, dostluk ve sevgi gibi temel insani değerlerin metinlere nasıl yansıtıldığı ve çocuklara nasıl aktarıldığı araştırılmıştır.

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve veri toplama aracı olarak doküman analizi kullanılmıştır. Belirlenen yıllar arasında yayımlanan toplam 13 kitap incelenmiş, içeriklerde yer alan değerler çocukların gelişim özellikleri ve yaş grubuna uygunluk açısından değerlendirilmiştir.

Bulgular: İncelenen eserlerde yardımseverlik, dostluk ve sevgi değerlerinin öne çıktığı ve bu değerlerin hikâyelerdeki olaylar ve karakterler aracılığıyla çocuklara etkili biçimde aktarıldığı belirlenmiştir. Ayrıca, metinlerin çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda yeterli düzeyde olduğu gözlemlenmiştir.

Sonuçlar: Mustafa Orakçı'nın eserleri, değerler eğitimi açısından başarılı bulunmuş; çocuklara yönelik ahlaki ve duygusal mesajların anlaşılır ve doğal bir anlatımla sunulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu yönüyle eserlerin hem eğitsel hem de edebi açıdan katkı sağladığı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Orakçı, çocuk edebiyatı, değerler eğitimi, çocuğa görelilik, nitel içerik analizi

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

STUDIES ON MUSTAFA ORAKÇI'S WORKS AND VALUES REFLECTED IN HIS WORKS IN TERMS OF CHILDREN'S LITERATURES

Merve DURMAZPINAR

June 2025, 128 Pages

Purpose: This study aims to explore the works of Mustafa Orakçı, a contemporary Turkish author of children's literature, focusing on the values conveyed in his books published between 2020 and 2025 for the 8-9 age group. The research particularly investigates how core human values -such as helpfulness, friendship, and love-are embedded within the narratives and delivered to children.

Method: A qualitative research approach was adopted, employing document analysis as the primary method. A total of 13 books Orakçı wrote during the specified period were examined. The analysis focused on identifying the values presented in the stories and evaluating how these values align with the principles of child development and age appropriateness.

Findings: The analysis revealed that the selected works prominently feature values such as helpfulness, friendship, and love. These values are integrated into the narratives through characters and events in a way that resonates with the target age group. Furthermore, the books effectively adhere to the principle of child-appropriateness, both in language and theme.

Conclusions: Mustafa Orakçı’s books successfully fulfill their role in values education, presenting ethical and emotional lessons within engaging and relatable stories. The findings suggest that his works provide adequate and developmentally appropriate content for young readers, supporting literary enjoyment and moral growth.

Keywords: Mustafa Orakçı, children's literature, values education, child-appropriateness, qualitative content analysis

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	4
Araştırmanın Sınırlılıkları	5
Terim ve Tanımlar.....	5
İKİNCİ BÖLÜM	6
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	6
Çocuk ve Edebiyat	6
Çocuk Edebiyatı	7
Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Dayanması Gereken Temel İlkeler	8
Çocuk Yayınlarında Bulunması Gereken Temel Unsurlar	9
Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	12
Değer Kavramı	16
Değer Eğitimi	16
İlkokul Programında Değerler Eğitimi.....	18
Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Değer Aktarımı	21
İlgili Araştırmalar	23
Mustafa Orakçı'nın Hayatı ve Eserleri	26
Hayatı	26
Eserleri	26
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	31

Yöntem	31
Araştırma Yöntemi.....	31
Veri Kaynakları	31
Veri Toplama Teknikleri.....	32
Süreç.....	32
Verilerin Analizi.....	32
Araştırmacı Rolü	33
Geçerlik ve Güvenirlik.....	34
İç Geçerlik (İnandırıcılık)	34
Dış Geçerlik (Aktarılabilirlik).....	35
Dış Güvenirlik (Teyit Edilebilirlik)	35
İç Güvenirlik (Tutarlılık).....	35
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	37
Bulgular	37
Araştırmaya Konu Olan Mustafa Orakçı'ya Ait Eserler ve Özetleri	37
Kağan / Dedem Neden Kayboldu?.....	37
Kağan / Resmin Gizemini Çözebilecek Miyiz?	39
Kağan / Göldeki Hayalet Kim?	40
Kağan / Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor.....	42
Kağan / Kayıp Şehrin Gizemi	43
Kağan / Kayıp Parçaların İzinde	44
Bilim İnsanların İzinde / Isaac Newton.....	47
Bilim İnsanlarının İzinde / Albert Einstein	49
Bilim İnsanlarının İzinde / Ada Lovelace	49
Bilim İnsanlarının İzinde / Nikola Tesla.....	50
Bilim İnsanlarının İzinde / Leonardo da Vinci	51
Sınıf Arkadaşım Bir Robot Haşmet 1.0	52
Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0	53
Değerlere İlişkin İnceleme	54
Adalet.....	54
Aile Bütünlüğü	55
Alçakgönüllülük.....	57
Azim ve Kararlılık.....	57
Bağımsızlık	59
Bağlılık.....	60

Bilgelik.....	60
Bilimsellik.....	61
Birlik-Beraberlik	64
Cesaret.....	64
Dayanışma.....	66
Dostluk	68
Duyarlılık	70
Dürüstlük.....	71
Empati	72
Estetik.....	73
Güven	74
İyilik	75
Karşılıklılık	76
Liderlik.....	78
Mahremiyet	78
Merhamet	79
Misafirperverlik.....	80
Mutluluk.....	81
Özgürlük.....	82
Sabır	83
Saygı.....	84
Sevgi.....	84
Sorumluluk.....	87
Umut.....	89
Yardımseverlik.....	90
BEŞİNCİ BÖLÜM	95
Tartışma ve Sonuç	95
Öneriler.....	97
KAYNAKÇA	99
EKLER	103
EK-1. Araştırmaya Konu Olan Eserler	103
ÖZ GEÇMİŞ.....	116

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>İncelenen Eserlerde Tespit Edilen Değerler</i>	94
---	----

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. <i>Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Çerçevesinde Bireyin Merkezde Yer Aldığı; Adalet, Saygı ve Sorumluluk Değerleriyle Desteklenen, Huzurlu İnsan, Huzurlu Aile ve Toplum İle Yaşanabilir Çevre Hedeflerini İçeren Değerler Sistemi Diyagramı (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024a)</i>	19
Şekil 2. <i>Bilim İnsanlarının İzinde-Ada Lovelace</i>	103
Şekil 3. <i>Bilim İnsanlarının İzinde-Albert Einstein</i>	104
Şekil 4. <i>Bilim İnsanlarının İzinde-Leonardo da Vinci</i>	105
Şekil 5. <i>Bilim İnsanlarının İzinde-Isaac Newton</i>	106
Şekil 6. <i>Bilim İnsanlarının İzinde-Nikola Tesla</i>	107
Şekil 7. <i>Kağan-Kayıp Şehrin Gizemi</i>	108
Şekil 8. <i>Kağan-Kayıp Parçaların İzinde</i>	109
Şekil 9. <i>Kağan-Dedem Neden Kayboldu?</i>	110
Şekil 10. <i>Kağan-Resmin Gizemini Çözebilecek miyiz?</i>	111
Şekil 11. <i>Kağan-Göldeki Hayalet Kim?</i>	112
Şekil 12. <i>Kağan-Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor</i>	113
Şekil 13. <i>Kağan-Sınıf Arkadaşım Bir Robot Haşmet 1.0</i>	114
Şekil 14. <i>Kağan-Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0</i>	115

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Edebiyat diğerk bir adıyla yazın, duyguların, düşüncelerin, hayallerin, isteklerin, hatta ihtiyaçların söz sanatları ile süslenerek dil aracılığıyla aktarılmasıdır. Bu aktarım sözlü veya yazılı türde olabilir. Farklı türlerde edebi metinler olmakla birlikte roman, öykü, masal, deneme, fıkra, makale ve tiyatro bunlardan sadece birkaçıdır. Dilin her türlü imkanından yararlanılarak oluşturulan edebi metinler; bilgilendirirken düşündürür, düşündürürken eğitir, eğitirken eğlendirir ve bireylerde pek çok alanda toplumsal farkındalık oluşturur. Bu gücüyle edebiyat aslında bir ihtiyaçtır da.

Edebiyat kavramı için sayısız tanım yapılmış olmakla birlikte Uğurlu (1992), edebiyatı ‘Edebiyat, etkili bir şekilde yaşamı, duygu ve düşünceleri konuşma ve yazı yoluyla aktarmayı amaçlayan bir türdür.’ şeklinde tanımlarken; (Kavaklı, 2019), ‘Edebiyat, his, fikir ve hayallerin sözlü ya da yazılı biçimde güzel ve etkili şekilde ifade etme sanatıdır.’ şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca Kılıç (2022), edebiyat kavramını ‘Edebiyat en genel haliyle, günlük hayatta yaşanan olayların etkili bir dille şekillendirmesi sanatı’ ifadeleriyle açıklamıştır. Geçmişten günümüze edebiyat kavramı için pek çok tanım yapılmış olsa da hiçbir tanım üzerinde hemfikir olunamamıştır. Şirin (2016), ‘Edebiyatın tanımı üzerine ne kadar çalışılırsa çalışın sonuç hep eksik kalacaktır.’ ifadesiyle edebiyat kavramına net bir tanım yapılmasının mümkün olamayacağını ifade etmiştir. Bu hususta uzlaşa sağlanamamış olunması ise tamamıyla edebiyatın işleviyle alakalı bir durumdur.

Türü fark etmeksizin her edebi metin, yazarı tarafından bir amaç doğrultusunda kaleme alınmaktadır ve her metnin mutlaka bir hedef kitlesi mevcuttur. Çocuk edebiyatının hedef kitlesinde ise çocuklar vardır. Çocuk edebiyatı çocuklara özgü bir edebiyattır.

Dünyaya gözünü açtıktan hemen sonra uyuması için söylenen ninnilerle, sonraki süreçte uyumadan önce keyifle dinlediği masallarla, çocukları güldüren, güldürürken de düşündüren fıkralar ve bilmecelele, oyunlarındaki maniler, sayışmalar ve tekerlemelerle aslında insan dünyaya geldiği ilk andan itibaren edebiyat ile iç içedir.

Oğuzkan (1981), çocuk edebiyatını ‘Usta yazarlarca, özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan yapıtlardan oluşan yazın.’ olarak tanımlar. Yine

Oğuzkan'a (2000) göre çocuk edebiyatı, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine seslenen sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar.

Alemdar ve Aytaş'ın (2017) görüşüne göre, çocukların hayal güçleri, duyguları, düşünceleri, duyarlılıkları ve zevkleri doğrultusunda gelişimlerini desteklemek ve eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla ortaya çıkan çocuk edebiyatı, yaklaşık 300 yıllık bir süreçte oluşmuş bir edebiyattır.

Sever (2015) ise, çocuk edebiyatını, “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” şeklinde tanımlar.

Şirin (2016), çocuk edebiyatıyla yetişkin edebiyatı arasında temelde büyük farklılıklar yoktur. Yalnızca çocuk edebiyatında konu, anlatım, dil bakımından çocuğa görelilik ilkesi ve çocuk gerçekliği göz önüne alınmaktadır. Yılar ve Celepoğlu'nun (2007) çocuğa görelilik açıklaması şu şekildedir:

“Çocuğa görelilik ilkesi dendiğinde;

- Çocuğun hayal gücüne seslenen,
- Onun rahatça ve zevk alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı kendinde barındıran,
- Onun ilgi duyabileceği konuları işleyen,
- Onu duygu ve düşünce yönünden besleyen,
- Olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği düzeyde olan metinler akla gelir.”

Çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri, çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır (Sever, 2015).

Küçük yaşta okuma kültürü edinen bir çocuğun okuduğu eserler çocuğun; dil gelişimine, kişilik gelişimine, toplumsal gelişimine ve zihinsel gelişimine katkılar sağlar. Çocuk edebiyatı eserlerinde yapılan değer aktarımı çocuğun kişilik gelişimi ve toplumsal gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel amacı öğretmekten çok, çocuklara duyarlılık kazandırmak ve onların güzele yönelik duygularını geliştirmektir (Uzuner-Yurt & Şimşek, 2016).

Yazar, eserleri aracılığıyla iyiyi ve güzeli sezdirir. Edebî eserler, hem bireysel hem de sosyal hayat bağlamında, iyiyi, güzele ve doğruya yönelme konusunda yeni değerler kazandırmayı amaçlar; insanları bu doğrultuda yönlendirir ve eğitir (Yazıcı-Ersoy, 2018).

Kale (2006), değerler için “Her toplumda olduğu gibi Türk kültür hayatında ve düşünce sisteminde bireyi ve toplumu daima iyiyi, güzele, doğruluğa, adalete sevk eden ilkeler bütünüdür.” der.

Değerler, iyiyi ve yapılması gerekeni gösterir; hangi davranışın iyi, hangisinin kötü olduğu ise eğitim yoluyla öğrenilir (Aydın, 2003).

Çocukların değerler eğitiminde aile ve okulun yanında çocuk edebiyatı eserleri de ciddi bir öneme sahiptir.

Günümüz çocuk edebiyatı eserleri incelendiğinde Mustafa Orakçı bu anlamda dikkat çeken ve öne çıkan yazarlar arasındadır. Mustafa Orakçı’nın kaleme aldığı eserlerdeki eğitsel iletiler, çocukların değerler eğitimi için zengin bir kaynak olarak düşünülebilir.

Araştırmanın Amacı

Toplumun geleceği olan çocuklarımızın milli, manevi, kültürel ve evrensel değerleri içselleştirerek yaş almaları mühim bir konudur. Çünkü bir toplumun var olmasını sağlayan, toplumu ayakta tutan en temel etken sahip olduğu değerleridir. Nesilden nesile değer aktarımı bu sebeple önem arz etmektedir. Ancak bireylerde değer sisteminin oluşması kendiliğinden oluşacak bir süreç değildir. Kazandırılmak istenen değerleri nasihat ederek benimsetmeye çalışmak yerine içselleştirmeleri için çocuklara yol göstermek çok daha etkili olacaktır.

Çocuklar hayal dünyalarındaki imgeler ile hayata bakış açısı geliştirirler. Çocukların hayal dünyalarını geliştirecek en temel ve en etkili yöntemlerden biri kitap okumaktır. Bu bağlamda çocuk edebiyatı eserleri, değerlerin hissettirilmesi ve çocuğun değerleri içselleştirebilmesi için kapalı kapıları açan anahtarlar olarak karşımıza çıkar. Çünkü çocuk edebiyatı eserlerinin bir amacı da elbette değer aktarımıdır.

Edebi eserler vasıtasıyla değer aktarımı amaçlanırken eserin içeriğinin incelenmesi önemli bir husustur. Bu hususta ebeveynlere ve eğitimcilere önemli görevler düşmektedir.

Bir çocuk herhangi bir kitabı okumaya başlamadan önce, o kitabın bir yetişkin tarafından incelenmesi gerekir. Kitabın içeriği, dili ve anlatım biçimi; evrensel değerler ve ahlaki kurallarla ne ölçüde örtüştüğü açısından değerlendirilmelidir.

Milli, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerlerin aktarımındaki en etkili araçlarından biri olan çocuk edebiyatının çok değerli yazarlarından biri de hiç kuşkusuz

Mustafa Orakçı'dır. Yapılan bu araştırmada yazarın eserlerinde yansıttığı değerlerin Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen değerleri yansıtıp yansıtmadığı, yazarın hikaye kurgusu içinde değerleri ne şekilde hissettirdiği analiz edilecek olup Mustafa Orakçı'nın eserlerinin çocuk gelişimi ve çocuklara değer aktarımı üzerindeki etkisine bir kez daha dikkat çekilecektir.

Araştırmanın amacı bir çocuk edebiyatı yazarı olan Mustafa Orakçı'nın eserlerinin değer aktarımı açısından incelenmesi ve eserlerin bu bağlamda analiz edilmesidir.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Yapılan bu araştırmada çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatı ilkeleri, çocuk edebiyatının önemi ve özellikleri, çocuk eğitiminde çocuk edebiyatı ürünlerinin önemi açıklanmış olup; bir çocuk edebiyatı yazarı olan Mustafa Orakçı tanıtılarak eserleri ve eserlerinde yansıttığı değerler analiz edilerek Mustafa Orakçı'nın çocuk edebiyatına katkıları aktarılmış ve Mustafa Orakçı ile ilgili yapılan akademik çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Öğrenme, anne karnında başlayıp ölünceye kadar devam eden bir süreçtir. Çocuk gerek ailesinden gerek okul ortamında öğretmen ve arkadaşlarından gerekse sosyal ortamından etkilenecek doğrudan veya dolaylı olarak eğitim ve öğretim süreci içerisinde. Tüm bunların yanı sıra çocuk eğitimi üzerinde ebeveynlerin henüz bebeklik çağlarında çocuklarına okumaya başladığı sonrasında ise okuma yazma süreciyle birlikte çocuğun kendi iradesiyle okuduğu kitaplar da oldukça etkilidir. Tam da bu aşamada çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasının önemi devreye girer. Tercanlı-Metin ve Gökçay'a (2014) göre, okuma alışkanlığı; okuma-yazmayı öğrendikten sonra söz konusu edimi zevke dönüştürebilmektir. Hayat boyu düzenli şekilde gerçekleşmesi olarak tanımlanabilen okuma eylemi, bireyin sosyal, fiziksel, zihinsel faaliyetlerine katkıda bulunacaktır. Okumanın alışkanlık haline gelebilmesi için kişinin içinde yaşadığı toplum, aile, okul, öğretmenler vb. büyük önem arz eder.

Okuma alışkanlığı kazanan bir çocuğun okuyacağı çocuk edebiyatı eserlerinin niteliği ve içerik kalitesi de büyük önem taşımaktadır. Çocuğun okuyacağı eserler ince elenip sık dokunarak eserlerin içerik ve anlatım özellikleri, barındırdıkları değer içerikleri ve bu değerlerin etkili bir şekilde aktarıldığı eserler konusunda ebeveyn ve öğretmenler seçici olmalıdır, yol gösterici rol üstlenmelidir. Çocukların eğitimi ve kişilik gelişimi söz konusu olduğunda, yetişkinler önemli bir sorumluluk üstlenir. Bir çocuk, çevresindeki yetişkinleri örnek alabileceği gibi, okuduğu kitaplarda yer alan karakterleri de rol model olarak benimseyebilir. Bu nedenle çocuklara sunulacak kitaplar, yetişkinlerin dikkatle değerlendirmesi gereken kaynaklardır. Yalnızca içerik, dil ve anlatım açısından çocuğun gelişimine katkı sağlayan ve kazandırılmak istenen değerlerle örtüşen eserler çocuklara

önerilmelidir. Aksi takdirde, çocuklara uygun olmayan, değer eğitimi açısından yetersiz ve çocuğa görelilik ilkesini göz ardı eden kitaplar, onların gelişimine olumsuz etki edebilir. Unutulmamalıdır ki çocuk edebiyatı yalnızca sanatsal bir alan değil, aynı zamanda eğitici ve öğretici boyutları da içeren bir disiplindir. Bu alanda yazılan eserler, çocuk edebiyatının ‘çocuğa görelilik’ ilkesi doğrultusunda eğitici nitelikte olmalıdır. Ancak bu eğiticilik empoze etme niteliği taşımamalıdır. Çocuğa verilecek mesajlar onun hayal dünyasında imgeler oluşturabilecek eğitici - öğretici mesajları ve aktarılabilecek değerleri hissettirme amaçları taşımalıdır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Mustafa Orakçı’nın Kağan serisine ait ‘Dedem Neden Kayboldu?, Resmin Gizemini Çözebilecek Miyiz?, Göldeki Hayalet Kim?, Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor, Kayıp Şehrin Gizemi, Kayıp Parçaların İzinde’ eserleri, Bilim İnsanlarının İzinde serisine ait ‘Ada Lovelace, Albert Einstein, Isaac Newton, Leonardo Da Vinci, Nikola Tesla’ ve Haşmet 1.0 Sınıf arkadaşım Bir Robot, Haşmet 2.0 Dünyadaki son Robot eserleri olmak üzere ilkokul çağı çocuklarına yönelik kaleme aldığı toplam 13 adet özgün eser ile
2. İnceleme, söz konusu eserlerin sadece değerler eğitimi açısından ele alınmasıyla sınırlıdır.

Terim ve Tanımlar

- Çocuk: Bebeklikten ergenlik dönemine kadar olan gelişim sürecinde bulunan kız veya erkek birey.
- Edebiyat: Olayların, düşüncelerin, duyguların ve hayallerin sözlü ya da yazılı biçimde, estetik kaygılarla aktarılması amacıyla ortaya çıkan sanat dalı.
- Çocuk edebiyatı: Çocukların hayatı anlamlandırmalarına yardımcı olan, hayal güçlerini destekleyen, okuma alışkanlığı kazandıran ve eğitici özellikler taşıyan yazınsal tür.
- Değer: Bir nesne, düşünce veya davranışın önemini ve anlamını ortaya koyan; soyut olmakla birlikte toplumsal boyutta karşılığı bulunan ölçüt.
- Değerler eğitimi: Bireylerin, toplumda kabul gören ahlaki, kültürel ve insani değerleri tanıyarak bunları içselleştirmelerini ve günlük yaşamda bu değerlere uygun davranışlar sergilemelerini hedefleyen eğitim süreci.
- Değer aktarımı: Toplumun benimsediği ahlaki, kültürel ve sosyal değerlerin bireylere, özellikle eğitim yoluyla, bilinçli ve sistematik bir biçimde kazandırılması süreci.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Konuyu ayrıntılarıyla ele almadan önce, çalışmamızın temelini oluşturan çocuk, edebiyat, çocuk edebiyatı, değer, değerler eğitimi gibi kavramların üzerinde kısaca durmak gerekmektedir. Bu bakımdan öncelikli olarak ‘çocuk’ kavramına temas etmek uygun olacaktır.

Çocuk ve Edebiyat

Şahin (2010), kitabında çocuğu, doğum sonrası ile ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insan olarak tanımlamıştır. Erkut vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 20 Kasım 1989 tarihinde kabul ettiği Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin birinci maddesine göre “On sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” (Madde 1)

Elbette ki çocuk edebiyatı teriminin sağlıklı bir şekilde açıklanabilmesi için öncelikle edebiyat üzerinde durmak gereklidir. Literatürde edebiyat ile ilgili birçok tanım ve açıklama mevcuttur. Edebiyat; düşünce, duygu ve hayallerin söz ve yazı halinde güzel, etkili bir şekilde aktarılması sanatıdır (Dursunoğlu, 2011). Diğer bir ifadeyle insanın iç dünyasında, ruhunda, zihninde var olanların söz ve yazı vasıtasıyla ifade edilmesidir. Daha ayrıntılı bir betimlemede Sever (2015), Kavcar’dan şu cümleleri aktarmaktadır:

Edebiyat, çağlar boyunca insanoğlunun duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en zengin ve en etkili biçimde ortaya koyan bir sanattır. Eğitim bakımından değeri insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir. İnsan ancak böyle geniş bir ortam içinde kendisine uygun olan yolu seçme özgürlüğü kazanır. Tek bir roman okumak bile, bize insanların karakter yapısı, sosyal durumu, duygu ve düşünce bakımından ne kadar farklı olduklarını göstermeye yeter (Kavcar, 1999, s. 11).

Sever (2015), Çocuk ve Edebiyat adlı eserinde, edebiyatın bizlere sanatçı duyarlılığı ile kurgulanmış bir yaşam sunduğunu, yaşamımıza yeni anlamlar kattığını, dilin en yetkin kullanım örnekleriyle bizi başkalarının deneyimlerine ortak ettiğini ifade etmiştir. Öncel ve Aliyeva-Çınar (2021), Lukens’den yaptığı aktarımında, edebi eserler ile ilgili:

Bizlerin, kendi yaşamımız dışında, bir başkasını yaşamamız, bir başka yaşam sürmemiz olanaksızdır. Edebiyat, bizlere Fransız Devrimi sırasında, Vikingler döneminde veya Amerikan kolonileri zamanında yaşama fırsatı yaratır. İyi bir öykü aracılığıyla Missisipi kenarındaki küçük bir kasabada, esirlerin tutulduğu

bir geminin deposunda, Appalachia (Apalaş) Dağları'nın tepelerinde, hatta bir hisarın küçük kulesinde yaşayabiliriz. Bizim yaşamımız dışında, başka yaşamları yaşama olasılığımız kütüphane raflarındaki kitaplar kadar sınırsızdır.' açıklamasını yapmıştır (Lukens, 1999).

Edebiyat ve bu alanda ortaya konan eserler sayesinde yaşama farklı pencerelerden bakabilir, ufkumuzu genişletebilir ve olaylara ve durumlara karşı farklı bakış açıları geliştirebiliriz. Bu anlamda edebiyatın yol gösteren rehber olma işlevinden de söz edilebilir.

Çocuk Edebiyatı

Konu çocuk olduğunda edebiyatın işlevselliği bir kat daha artmaktadır. Çünkü çocuğun hayal dünyası büyüklere göre daha aktif ve daha geniştir. Ancak çocuk deyip geçmemelidir. Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Abdülhak Hamit Tarhan, "Kim demiş ki çocuk küçük bir şeydir, Bir çocuk belki en büyük şeydir." diyerek çocuğun önemine dikkat çekmiştir. Nitekim çocuk da bir bireydir ve çocuklar için gerek sayısal ve teknolojik gerekse beşeri ve sosyal alanlarda çocuğa özgü özel uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Bu alanlardan biri de edebiyattır ve çocuk, kendi adına ortaya konulmuş bir edebiyata sahiptir: Çocuk edebiyatı.

Çocuk edebiyatı, çocukların hayal gücünü, dil becerilerini ve genel gelişimlerini destekleyen eserleri içerir. Aynı zamanda kültürel ve pedagojik değerler taşıyan bu eserler, çocukların karakter gelişimine ve dünyayı anlama süreçlerine katkı sağlar (Oğuzkan, 2000). Çocuk edebiyatının tanımını yapmak (betimlenmesi), bu eserlerin çocukların hayatındaki rolünü anlamak açısından önemlidir.

Çocuğun edebiyatla ilk teması genellikle bebeklik döneminde, annesinden dinlediği ninniler aracılığıyla gerçekleşir. Ezgisel ve duygusal bir yapıya sahip olan bu ninniler, yalnızca çocuğu sakinleştirici bir etki yaratmakla kalmaz; aynı zamanda onun kültürel dünyayla ilk temasını kurmasına da aracılık eder. Zamanla büyüyen çocuk, bu yolla halk kültürüne ait ürünlerle tanışmaya başlar. Masallar, destanlar, fıkralar ve efsaneler gibi sözlü halk anlatıları, çocuğun hayal gücünü besleyen temel kaynaklar hâline gelir. Dinlediği anlatılardan yola çıkarak çocuk, iç dünyasında zengin imgeler oluşturur; bir masaldaki kahramanın yerine kendini koyabilir, bir efsanedeki varlıkla özdeşleşebilir ya da bir fıkra anlatıcısı olma arzusu geliştirebilir.

Dursunoğlu'na (2011) göre çocuğun fizyolojik ihtiyaçları nasıl ki ihmal edilemezse zihinsel ve ruhsal gelişimi de ihmal edilemez. Zihni edebiyatla, ruhu edebiyatın güzellikleriyle donanan çocuğun zihinsel, duygusal ve ruhsal gelişimi çok yönlü bir şekilde beslenecektir. Çocuğa daha hassas bir ruh, daha ince bir duygu, daha farklı bir algılayış, daha

değişik bir bakış açısı ancak edebiyatla kazandırılabilir. Bu nedenle okul öncesi dönemde ailenin, ilköğretim sürecinde ise okulun bu anlamda çaba içerisinde olması önemlidir. Ailenin, çocuğu edebiyatla, edebi eserlerle yüzleştirmesi çokça bilinçli hamleler yapmayı gerektirir.

Sarıyüce (2012), çocuk edebiyatıyla yetişkin edebiyatı arasında temelde büyük farklılıklar yoktur. Temelde her ikisi de aynı amaca hizmet eder. Yetişkinlerin edebi ürünlerden beklentisi neyse çocuk edebiyatı eserleri de aynı beklentiyi karşılayacak şekilde kaleme alınmalıdır. Yalnızca çocuk edebiyatında konu, anlatım, içerik ve dil bakımından ‘çocuğa görelik’ ilkesi ve ‘çocuk gerçekliği’ göz önüne alınması önemlidir. Yılar ve Celepoğlu (2007) ‘çocuğa görelik’ konusunda şunlara dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedir:

- Çocuğun hayal gücünü geliştirecek nitelikte içeriklere yer verilmesi,
- Çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun, kolay anlaşılır ve zevkli bir dil ve anlatım kullanılması,
- Çocuğun ilgi alanlarına hitap eden konuların işlenmesi,
- Çocuğun duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirecek içerikler sunulması,
- Olayların sade ve anlaşılır bir örgüyle sunularak çocuğun kavrayabileceği yapıda metinler oluşturulması.

Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Dayanması Gereken Temel İlkeler

Sever'e (2015) göre, çocuk edebiyatı ürünleri; sorgulayan, tartışan, bilime ve sanata ilgi duyan, saygıya değer veren, okuma alışkanlığı edindiren, çevreye duyarlı bireyler yetiştirilmesi konusunda etkili birer uyarıcı olmalıdır. Bu nedenle de çocuk edebiyatı ürünlerinin bazı temel esaslara dayandırılması gerekir:

- Eserlerde, çocuğun kendine özgü içtenliği ile anlatım dilinin doğallığı bir araya getirilmelidir. Çocuk, anlatılan olay örgüsü içerisinde kendisine yer bulabilmelidir.
- Yazar, olay örgüsünde okuyucu kitle ile yani çocuklarla dostluk ilişkisi kurmalıdır. Kendisini çocuğun duygu dünyasının içinde bulamayan yazar, eserinde çocukla iletişim kuramaz.
- Eserlerde, çocuklara anlama ve anlamlandırma zorluğu yaşayacakları ya da hayata geçiremeyecekleri sorumluluklar yüklenmemelidir.
- Kitaplar, çocuklara Türkçemizin anlatım özelliklerini ve kurallarını hissettirerek kavram gelişimlerini desteklemelidir. Kavramların, çocuğun bilgi ve zihin düzeyinin üstünde olmamasına dikkat edilmelidir.

- Kitapta kullanılan resimler, çocukların dikkatini çekecek ve algılayabilecekleri şekilde yerleştirilmeli, eserdeki mesajları destekleyici nitelikte içeriğe zenginlik katmalıdır. Görseller, eserdeki kahramanları fiziksel ve ruhsal anlamda tasvir etmelidir.
- Çocuk edebiyatı ürünleri gerek dilsel gerek görsel nitelikleriyle çocuğun sanat ve düşünce eğitim sürecini desteklemelidir.
- Kitaplar, çocuğun yaş, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak seçilmeli; insanı ve yaşamı anlama sürecine katkı sunmalı, böylece çocukla hayat arasında anlamlı ve güçlü bir bağ kurulmasına yardımcı olmalıdır.
- Eserlerde yazar tarafından kurgulanan gerçeklik, yaşam gerçeği ile kopuk olmamalıdır.
- Kitaplar, çocuklarda okuma isteği uyandıracak tasarım anlayışına sahip olmalıdır.
- Kitaplarda yaşamla ilgili tozpembe bir tablo çizmek yerine yaşamın bir gerçekliği olduğu düşüncesiyle çocukların yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak olumsuzluklara da yer verilmelidir. Bu hususta önemli olan nokta olumsuz tutumlar karşısında nasıl bir tavır sergileneceği ve maalesef insan hayatında yer bulan şiddete karşı oluşturulacak anlayıştır.
- Çocuk edebiyatının temel görevi, çocuklara dilin ve görsel unsurların imkânlarıyla zenginleştirilmiş yeni yaşantılar sunmaktır. Bu yaşantılardan anlam çıkarma ve yorumlama süreci ise çocuğun kendi deneyimine bırakılmalıdır.

Çocuk Yayınlarında Bulunması Gereken Temel Unsurlar

Çocuklara kitap sevgisi ve okuma alışkanlığının kazandırılabilmesi için çocuk edebiyatı eserlerinin bazı temel ilkelere sahip olması gerektiğini belirtilmiştir. Çocuk edebiyatı ürünleri gerek biçimsel gerek içerik özellikleri bakımından ince elenip sık dokunacak şekilde hazırlanmalıdır. Çocuk kitaplarının biçimsel özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Celepoğlu, 2010):

- Çocuk kitaplarının belirli bir boyutu yoktur. Önemli olan kolay taşınabilir olmasıdır.
- Çocuk kitaplarının kapakları, dayanıklı malzemeden yapılmalı ve resimlerle zenginleştirilmelidir. Kapakta kullanılan görseller, çocuğun ilgisini çekecek ve merak duygusunu harekete geçirecek nitelikte olmalıdır.

- Çocuk kitaplarında tercih edilecek kağıtlar mat ve dayanıklı olmalıdır. Parlak kuşe kağıt kullanmaktan sakınılmalıdır. Çünkü kuşe kağıtlar ışık geçirdiği için göz yorucu olabilmektedir.
- Çocuk kitapları daha dayanıklı olması maksadıyla formalama tekniğiyle ciltlenmelidir. Tellenerek değil de iplikle dikişlenip ve tutkalla da desteklenerek tutturulması gereklidir.
- Yazılar tek sütunda olmalı, sayfa kenarlarında uygun boşluklar bırakılmalıdır. Satırlar ise ilk sınıflarda bir buçuk aralıklı, ilerleyen sınıflarda ise göz yormayacak şekilde ayarlanacak aralıklarda olmalıdır. İlk üç sınıfta paragraflar kısa tutulmalıdır, üçüncü sınıftan sonraki süreçte ise altı-yedi cümleden oluşan paragraflar tercih edilebilir.

Sınıflara göre harf puntoları şu şekilde olmalıdır:

- Birinci sınıflar için: 20-24 punto
- İkinci sınıflar için: 18 punto
- Üçüncü sınıflar için: 14 punto
- Dördüncü sınıflar için: 12 punto
- Beşinci sınıflar için: 11 punto
- Çocuk kitaplarındaki anlatımlar resimlerle desteklenmelidir. Resimler anlatımı somutlaştırmaya yarar. Bu resimler metnin içeriğiyle ilgili, içeriği zenginleştiren, açık, anlaşılır ve çocukların hayal güçlerini destekleyici, tamamlayıcı, süsleyici nitelikte olmalıdır.

Çocuk kitaplarında resimlerin kullanım oranı, sınıf düzeyine göre değişiklik göstermelidir. Birinci sınıfta resim oranı %75 seviyesinde tutulmalı, ikinci sınıfta %50'ye, üçüncü sınıfta ise %25'e düşürülmelidir. Dördüncü sınıfın ardından bu oran daha da azaltılmalı; 7. ve 8. sınıflarda ise, metni destekleyici nitelikte olmadığı sürece resim kullanılmamalıdır (Kıbrıs, 2000).

Bir çocuk kitabının içeriksel özellikleri ise şu şekilde sıralanabilir (Sever, 2015):

- Çocuk, okuduğu çocuk edebiyatı ürünleriyle değerlerimizi (yardımlaşma, merhamet, iyilik, sevgi, hoşgörü, dayanışma, doğa sevgisi, vatanseverlik, aile sevgisi ...) öğrenmelidir.
- Çocukların okudukları eserler kendilerine güvenlerini artırmalı, geleceğe umutla bakmalarını sağlamalıdır. Karamsarlıktan uzak olmalıdır.
- Çocuk okuduğu eserde kendi yaşantısından izlere rastlamalıdır.

- Kitap konusu bakımından sürükleyici ve heyecan verici olmalıdır, çocukta merak duygusu uyandırmalıdır.
- İnsan karakterini, hem olumlu hem olumsuz yanlarıyla, güçlü ve zayıf yönlerini içerecek biçimde olduğu gibi sunmalıdır.
- Eser, doğrudan öğüt verici, öğretici olmamalıdır. Aktarılmak istenen bilgiyi empoze etmek yerine metin içine yerleştirilerek çocuğa hissettirmek esastır.
- Çocuk kitapları, eleştirel düşünme yeteneğine sahip ve çok yönlü bakış açısı geliştirmiş bireylerin yetişmesine katkı sağlamalıdır. Çünkü çocuklar, toplumun aktif üyeleri olarak, içinde bulundukları toplumu tanımaya ve karşılaşılan sosyal sorunların çözüm yollarını kavramaya yönelik içeriklere ihtiyaç duyarlar.
- Korku, acı, şiddet, kötülük ve kin gibi temalar ise çocuk edebiyatında ölçülü ve abartıya kaçmadan işlenmelidir.
- Bağnazlığı, yazgıcılığı aşılammalıdır.
- Eserlerde ırkçı öğelere yer verilmemelidir.
- Çocukları eğlendirirken düşündürmeli ve içinde mizah unsurları barındırmalıdır.
- Çocuk okuduğu eserlerle kendi yeteneklerini ortaya koyma isteği duymalıdır.
- Eserlerde kadın erkek eşitliği vurgulanmalı cinsiyetçi ifadelerden uzak durulmalıdır.
- Aile içi sıkıntılar, iletişimsizlik, boşanma, doğal afetler, savaş, açlık ve hastalık gibi hayatın gerçeklerine de değinilmelidir. Ancak burada önemli olan bu hususların nasıl işleneceğidir. Toplumsal gerçekler çocuklara hissettirilirken edebi eserler bu anlamda propaganda malzemesi olarak kullanılmamalıdır. Çocuğa ne düşüneceği değil nasıl düşüneceği öğretilmelidir.
- Hikaye haritası çocuğun dikkatini çekecek şekilde kurgulanmalıdır. Olaylar karmaşık olmamalı, gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalı, tek bir olay işlenmelidir. Kahramanlar çocuğun gelişimine uygun ve az sayıda olmalıdır. Mümkünse kahramanlar çocuk olmalıdır. Kahramanı çocuk olan eserler, çocuklar tarafından daha fazla ilgi görmekte ve beğenilmektedir.
- Hareketli, akıcı, sade, sürükleyici bir anlatım tarzı benimsenmelidir.
- Çocuğun günlük hayatında kullandığı sözcüklerle birlikte anlamını bilmediği sözcüklere de öğrenmesi amacıyla yer verilmelidir. Kitabın arkasında sözlük yer almalıdır.
- Çocuk kitapları yazım ve noktalama bakımından kusursuz olmalıdır.
- Argo söylemlerden ve abartılı mecazlardan kaçınılmalıdır.

- MEB Talim Terbiye Kurulunun kitap inceleme ve değerlendirme kıstasına göre cümlelerdeki kelime sayısı aşağıdaki gibidir:
 - Birinci sınıflarda 6-7 sözcük
 - İkinci sınıflarda 8-9 sözcük
 - Üçüncü sınıflarda 10 sözcük
 - Dördüncü sınıflarda 12 sözcük
 - Beşinci sınıflarda 14 sözcük

Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

Çocuk edebiyatı, geçmişte işlevi iyi kavranamamış ancak günümüzde ehemmiyeti anlaşılmış, aslında çocukların gelişimleri için vazgeçilmez bir alan olduğu kabul görmüştür. Yapılan araştırma günümüz çocuk edebiyatı yazarlarından olan Mustafa Orakçı ve Orakçı'ya ait eserler üzerinedir. Ancak çocuk edebiyatının önemini anlamak için geçmişten günümüze tarihçesini araştırmak önem arz etmektedir.

Dünyada ilk çocuk edebiyatı ürünlerinin sözlü döneme ait olduğu ve bu ürünlerin nesilden nesile sözlü olarak aktarıldığı düşünülmektedir. Bu süreç yazının icadına ve yazının etkin bir şekilde kullanılmasına kadar devam etmiştir. Matbaaların kurulması ile sözlü döneme ait eserler yazıya geçirilerek varlıkları sürdürülmüştür.

Toz'a (2007) göre, 16. yüzyıla kadar ne Dünya'da ne de Türkiye'de çocuklara özgü bir edebi ürüne rastlanmamıştır. Dünya'da çocuk edebiyatının ilk ürünleri ile şu satırları aktarmıştır:

Batıda matbaanın yaygınlaşması neticesinde okur-yazarlığın artması, kitaba olan ilgiyi de artırır ve daha önceki sözlü edebiyat ürünlerinin yerini artık çocuk kitapları almaya başlar. Bu dönem sonrasında çocuk kitaplarına en çok ilgi duyanların ve bununla ilgili çalışma yapan ülkelerin başında İngiltere, Fransa, Almanya, İskandinav ülkeleri ile Amerika Birleşik Devletleri'ni görürüz. Temeli halk hikayelerinden olan 'Robin Hood' ve 'Tom Thumb' gibi hikayelerden yola çıkarak yazılan bu dönem çocuk edebiyatı eserleri oldukça sade bir anlatımla kaleme alınmış hikayelerden ibaretti. Bunlardan başka Ezop (Aisopos)'un hayvan kahramanlı hikayeleri de bu dönemde fabl türünde yazılmış kitaplar olarak çocuklara sunulmuştur (Toz, 2007, s. 229).

Masalların tarihi geçmişine daha yakın bir mercekten bakacak olursak: Bu konuda masal formatına uygun ilk örnekleri 17. Yüzyıla gelindiğinde İngiltere'de görmemiz mümkündür. Peri masalları ve Ezop hikayeleri bu çalışmaların en iyi örneklerindendir. Bu eserlerin yanı sıra bugün başta çocuklar olmak üzere yetişkinlerinde büyük bir keyifle okumuş oldukları "Ali Baba ve Kırk Haramiler", "Alaaddin Sihirli Lambası", "Gemici Simbad" ve "Binbir Gece Masalları" fasiküller halinde basımı gerçekleştirilmiştir. Bu yüzyılda yine

Dünya Edebiyatının kült eserlerine katkı sağlayan La Fontaine, alışagelmış masal unsurlarına yeni karakterler ekleyerek hayvan kahramanlı masalları diğer bir deyişle fabl türünü oluşturmuştur (Toz, 2007).

Masallarda var olan karakterlerin zenginliği, masalı daha ilgi çekici hale getirerek okunma oranını artırmıştır. Özellikle La Fontaine ile tanıştığımız hayvan merkezli masal kahramanları, çocuklarda var olan merak duygusunu daha da fazla tetikleyerek hayal dünyalarında önemli bir yer edinmiştir. İlk çocukluk dönemi itibariyle hayvanlar ile çocuklar arasında güçlü bir duygusal bağ kurulur. Bu bağ, çevresel öğretiler aracılığıyla daha bilinçli bir boyut kazanır. Çocuk; ebeveyn desteğiyle hayvanlar alemini tanır, onların seslerini ve hareketlerini taklit eder ve onlara kendi dünyalarında anlamlı yeni lakaplar takar. Gece uykularına dalmadan önce seçmiş olduğu hayvanın konu alındığı klasikleşmiş ya da onun için özel kurgulanmış masalları dinlemek ister. Böylece gözlerini kapadığında, süper güçleri olan harika masal arkadaşlarıyla kısa bir hayali film izler.

İlk masal örnekleri oluşturulurken birtakım kazanımlar hedeflenerek oluşturulmuştur. Örneğin; Charles Perrault, Dünya Edebiyatı'nda 'çocuk kitaplarının babası' olarak tanınmaktadır. Perrault'u özel kılan, masal kurgularındaki kıvrak kaleminin yanı sıra bahsi geçen kazanımları da usta bir üslupla kağıda dökmesidir. Çocuklarda karakter gelişiminin temel değerleri olan; dürüstlük, çalışkanlık, yardımlaşma vb. birçok unsuru eserlerinde görmemiz mümkündür. Bu yaklaşım sonrasında oluşturulan diğer masallar içinde öncülük etmiştir (Toz, 2007).

Tarihi Dönemlerde yaşanan değişimler çocuk edebiyatını da doğrudan etkisi altına almıştır. Geçmişten gelen dogmatik ve kısıtlı bilgiler özellikle Aydınlanma Dönemi ile yepyeni bir yön alarak çehresini değiştirmiştir. Orta Çağ eserlerinde sıklıkla karşılaşmış olduğumuz didaktik tavır yerini çocuğun dünyasına ışık tutan ve onun ihtiyaçları doğrultusunda şekillen eserlere dönüşmüştür.

Ülkemizde çocuk edebiyatının yazılı metinler halinde ortaya çıkışı oldukça yeni olmakla birlikte sözlü ürünlerin varlığı çok eski çağlara kadar götürülebilir. Bu durum sadece çocuk edebiyatı için değil, genel anlamda Türk edebiyatı için de geçerli bir tespittir. Nedeni ise Türk düşünce tarihinin söze dayalı olmasına bağlanabilir. Bebekler için annelerinin söyledikleri ninniler, çocuklara anlatılan masallar, bilmece, tekerlemeler, özellikle Nasrettin Hoca fıkraları ve büyüklerin haftanın belli günlerinde evlerde veya köy odalarında birbirlerine anlattıkları hikâyeler, meddahların anlattığı Köroğlu tarzı kahramanlık hikâyeleri, saz ya da halk âşıklarının anlattığı Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Leyla ile Mecnun gibi aşk hikâyeleri, kökleri daha eski zamanlara kadar giden destanlarımız, Dede Korkut hikâyelerinin

tamamı sözlü anlatıma dayalı edebi ürünlerdir. Bunlar, belli zamanlardan sonra yazılı metinler haline getirilmiştir. Bebeklere söylenen ninniler ve çocuklar için anlatılan öykülerin yazıya aktarılması ve çocuklar için özel olarak edebi metinler oluşturulması ise çok daha yakın zamanlara ait çalışmalardır. Bunun nedeni ne olabilir? diye sorulduğunda karşımıza çocuğun bireyliğinin yeni kabul gördüğü ve çocuğa verilen değerin yeni anlaşılmaya başlandığı söylenebilir. Çünkü aile büyüklerimiz, bundan yaklaşık olarak otuz-kırk yıl öncesine kadar sosyal ve ekonomik nedenlerle çocukların hatta gençlerin bile düşüncelerine değeri verilmediğini, halk ağzıyla söyleyecek olursak çocuğun, “dış kapının mandalı” olarak görüldüğünü, bu bakımdan çocukların, tabiri caizse “adam yerine konulmadığını” belirtmektedirler. Değeri verilmeyen bir varlığın edebiyata konu edilmesi düşünülebilir mi? Elbette ki düşünülemez. Üniversitelerimizde bile çocuk eğitimiyle ilgili bölümlerin ne kadar yeni olduğu, bilinen bir realitedir.

Bu genel görünüm doğrultusunda Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişme seyrine bakacak olursak genel anlamda Türk edebiyatının gelişme seyri doğrultusunda bir tasnif yapılabilir. Türk çocuk edebiyatının gelişimi konusunda yapılan çalışmalarda genel olarak iki döneme dikkat çekildiği görülmektedir: Cumhuriyet Öncesi Türk Çocuk Edebiyatı, Cumhuriyet Sonrası Türk Çocuk Edebiyatı.

Cumhuriyet öncesi Türk çocuk edebiyatının da Tanzimat öncesi ve Tanzimat sonrası olmak üzere iki dönemde ele alınması gerekmektedir. Tanzimat Fermanı’nın ilanından önceki çocuk edebiyatı, ninni, bilmece, destan, masal, fıkra, halk hikâyeleri gibi ilk olarak kim tarafından üretildiği belli olmayan, halkın ortak malı olan sözlü edebiyat içerisinde aranabileceği gibi az sayıda yazılmış bazı eserlerde de görülebilir. Bunlara Urfalı Nâbî’nin “Hayriye-i Nâbî” adlı eseri, Sümbülzâde Vehbî’nin “Lütfiye-i Vehbî adlı eserleri örnek olarak gösterilebilir. Bu eserler, daha çok yazarların kendi çocuklarına verdikleri öğütlerden oluşmuştur. Tanzimat’ın ilanından sonra ise o dönemin ilk mekteplerinde çocukların okuma alışkanlığını ve dikkatlerini geliştirmek için fabl ve küçük öykülerden oluşan Nuhbetü’l-Etfal (Çocuklara Seçki) kitabının yanında “Mümeyyiz” başlıklı derginin çıkarıldığı da görülmektedir. Bu kitap ve dergide La Fontaine’in fablları ve masallarının, J. J. Rousseau’nun “Emile” adlı eserinin Ziya Paşa tarafından Fransızcadan Türkçeye tercüme edildiği görülmektedir. Türkçeye çevrilen eserler arasında Telemak, Guliver’in Maceraları, Robinson Crusoe, Arzın Merkezine Seyahat, Balonla Beş Hafta Seyahat adlı eserler de bulunmaktadır. Kısacası Tanzimat sonrasında Türk edebiyatı gibi Türk çocuk edebiyatı da çeviriler yoluyla ortaya çıkmaya başlamıştır. Nitekim bu ilk çevirilerden sonra Ahmet Mithat Efendi, Şinasi ve Muallim Naci tarafından sade bir Türkçeyle fabllar ve masallar da yazılmıştır. İkinci

Meşrutiyet'in ilanından sonra çocuk edebiyatında hızlı bir ilerleme yaşanmış, Ahmet Rasim, Ahmet Mithat, Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Tevfik Fikret gibi tanınmış şair ve yazarlar, çocuklar için şiirler, hikâyeler ve yazılar yazmışlardır.

Cumhuriyetimizin ilanından sonra da Türk çocuk edebiyatındaki gelişmeler devam etmiştir. Bu gelişmede Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu lideri Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün, Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşu ve Milli Mücadele'nin başlangıcı olan 23 Nisan'ı Çocuk Bayramı olarak ilan etmesinin önemli payı olduğu söylenebilir. Onun çocuklara verdiği önem, şair ve yazarların da çocuklarla ilgili eserlere yönelmelerini adeta teşvik etmiştir. Gerçi ilk yıllarda doğrudan doğruya bir çocuk şiir kitabı veya bir çocuk hikâye kitabı yazılmamış, çocuklara yönelik şiir ve yazılar, büyükler için yazılan eserlerin içerisinde yer bulmuştur; ama bu bile çocuğa verilen değeri görmek bakımından önemli bir adımdır.

Cumhuriyetimizin ilanının üzerinden beş yıl sonra çocuklar için yazılan şiir ve hikâye kitapları da yayınlanmaya başlamıştır. Bunun ilk örneği Mehmet Faruk Görtünca'nın "Çocukların Şiir Kitabı" adını taşımaktadır ve 1928 yılında yayınlanmıştır. Sonraki yıllarda Yusuf Ziya Ortaç'ın "Kuş Cıvıltıları", Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Akıncı Türküleri", Hasan Âli Yücel'in "Sizin İçin", Orhan Veli'nin "La Fontaine'den Masallar" ve "Nasrettin Hoca Hikâyeleri", Hıfzı Tevfik Gönensay'ın "Oğuz Destanı" ve Halide Nusret Zorlutuna'nın "Yurdun Dört Bucağı" adlı eserleri, 1950'li yıllara kadar yayınlanan çocuk edebiyatı eserleridir.

Yine bu ve daha sonraki yıllarda çocuklara tarih öğretmeyi amaçlayan tarihi romanlar da yazılmıştır. Abdullah Ziya Kozanoğlu, Nihal Atsız, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Mahmut Yesari, Eflatun Cem Güney, Bekir Büyükarkın, Orhan Şaik Gökyay, Rakım Çalapala gibi şair ve yazarlar, bu dönemde dikkat çeken eserler kaleme almışlardır. 1950 sonrasında ise çocuklara hitap eden birçok şiir, hikâye, duygusal ağırlıklı nesir kitabı yayınlanmıştır. Bunlara bir örnek olmak üzere Kemalettin Tuğcu, Mahmut Necati Öngay, Ülkü Tamer, Gülten Dayıoğlu gibi yazarlar gösterilebilir.

1970'li yılların sonlarına doğru Kültür Bakanlığı tarafından çocuklara hitap eden bir seri yayın yapılmış, 80'li yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları da Kültür Bakanlığı gibi çocuk kitaplarına yönelmiştir. 2000'li yıllarda çocuklara verilen önem daha da artmış ve birçok yayınevi, çocuk kitapları bölümleri açmış, hatta sadece çocuk kitapları yayınlayan yayınevleri de kurulmuştur (Toz, 2007).

Değer Kavramı

İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” manalarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Şen, 2008).

Değer kavramı, başta felsefe, psikoloji ve sosyoloji olmak üzere matematik, iktisat, dini bilimler ve tarih gibi pek çok disiplin tarafından kullanılmaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2020).

Sosyal bilimlerde önemli bir yer tutan değer kavramı için tek bir tanımdan söz etmek mümkün değildir. Bu tanımlardan birkaçına yer vermek, neden tek tanım olmadığını açıklamak bakımından yeterli olacaktır.

Türk Dil Kurumu (2019), değer kavramını “Bir ulusun sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel alanlarda sahip olduğu maddi ve manevi öğelerin tamamı” olarak tanımlamıştır.

Tarhan (2024) ise değeri toplumun geneli tarafından kabul edilen ortak kavramlar şeklinde açıklamıştır.

Değer, insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içerisinde bulunduran insanların eylemlerine yön veren inançlar bütünüdür (Ulusoy ve Dilmaç, 2020).

Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerini anlamlandıran en önemli kriterlerdir (Özensel, 2003).

Görülüyor ki değer, farklı disiplinlerce değişik tanımları olan ve bu nedenle de subjektif boyutuyla dikkat çeken bir kavramdır. Bu tanım ya da betimlemelere bakıldığında değer kavramını, insan ve toplum davranışlarını kontrol altında tutan, seçimlerini ve inançlarını etkileyen, iyiye ve güzele yönelten, bireylerin karar alma süreçlerinde rol üstlenen, toplumsal düzenin korunmasına yardımcı olan düşünce ve davranışların bütünü şeklinde ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Birbirini detaylarla tamamlayan tanımlardan anlaşılacağı üzere değer kavramı, sabit ve somut bir olgu değildir. Herhangi bir değeri benimsemeye çalışırken içinde bulunduğu coğrafyadan, toplumdan; o toplumun kültüründen, bireylerin hayat felsefesinden, yaşam biçiminden ve bunların oluşturduğu algılar bütününden etkilenmemesi beklenemez.

Değer Eğitimi

Toplumlar, ürettikleri değerlerle var olur ve bu değerlerle de birbirlerinden ayrılırlar. Bu değerleri korudukça geleceğe ulaşabilir, değerlerini yozlaştırıp onlardan uzaklaştıkça da yok oluşa doğru giderler. Değerlerin korunmasının da yozlaşmasının da nedenleri vardır. Bu

da eğitimle alakalıdır ve doğru değer eğitimiyle değerler korunurken, yanlış /yetersiz eğitimle de değerler yozlaşır ve giderek kaybolup gider. Yanlış ya da yetersiz eğitimle değerlerin yozlaşmasını ve yok olmasını önleyebilmek için eğitimciler tarafından çözüm yolları aranmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur. Gerek Batı eğitim sistemlerinde gerekse Türk eğitim anlayışında değerlerin korunmasında en etkili yöntemin eğitim olduğu konusunda fikir birliği bulunmaktadır. Bireyin ve toplumun, varlığının devamı için gereken değerlerin kazanılması, yeni değerler edinilmesi ve tüm bu değerlerin davranışa dönüştürülmesi gerekliliği, ülkemiz eğitiminde daha önceki zamanlarda ahlak eğitimi içerisinde ele alınmış, daha sonraları Batıda “values education” kavramının ortaya çıkmış ve insanın doğumuyla başlayıp yaşamının sonlanmasına kadar süren değer edinme sürecine değer eğitimi adı verilmiştir. Bu kavram son yıllarda ülkemizde de ahlak eğitiminin dışında değerlendirilmeye başlamış ve her tür değer eğitimi bu alan altında ele alınmıştır (Yaman, 2012).

Değer eğitimi, bireylerin ahlaki ve etik değerleri benimseyerek bunları günlük yaşamlarına entegre etmelerini hedefleyen bir eğitim sürecidir. Değer eğitimi ile bireylerin toplumda uyumlu ve sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri hedeflenir.

Özdemir'e (2010) göre değerler; bireylerin sorumluluk sahibi, dürüst, saygılı ve adil bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunur. Ayrıca Yazıcı'ya (2006) göre değer eğitimi, bireylerin etik ve ahlaki dilemlerde doğru kararlar verebilmelerini sağlar. Tüm bu gerekçelerle değer eğitimi eğitim sistemimizin temel unsurlarından olmalıdır. Öğrencilere sadece akademik bilgiler vermek değil, aynı zamanda toplumsal değerler de öğretilmelidir (Ersoy, 2013). Bu bağlamda değer eğitimi hususunda öğretmene düşen görev ve sorumluluk büyüktür. Dolayısıyla öğretmenlerin değer donanımları üst düzeyde olmalıdır. Öğretmen gerek yapacağı aktarımlarla gerekse rol model olma vizyonu ile değer aktarımı ve öğrencilerin değerleri içselleştirmeleri sürecinde etkili ve önemlidir. Ancak unutulmamalıdır ki eğitim anne karnında başlar. Çocuğun ilk öğretmeni ebeveynidir. Değer eğitimi sürecinin de ilk ve temel basamağında anne-baba vardır. Değer eğitimi sürecini bir zincir olarak düşünersek aile ve okul bu zincirin halkaları niteliğindedir.

Değer aktarımı, toplumsal yapı tarafından kabul gören değerlerin, gelecek nesillere emanet edilmesini ifade eder. Bu aktarımda önceliği aile eğitimi oluşturmaktadır. Çocuk bir kamera edasıyla önce anne babasının ilişkisini gözlemler sonraki aşamada ise geniş ailesinden almış olduğu verileri kaydeder. Bu gözlemleri yorumlayarak değerler bütünü zeminini oluşturur. Okul çağında ise sistemli bir eğitim-öğretim planlamasıyla öğrenmiş olduklarını günlük hayata geçirmeyi ve karakter gelişiminde kendisine rehber edinmeyi sağlar. Bahsedilen bu aktarımı bir örnekle somutlaştıracak olursak; ilk çocukluk döneminde yani 3-4

yaşlarındaki bir çocuk, arkadaşlarıyla oyun oynarken annesinin yönlendirmesiyle paylaşma davranışını planlı bir öğrenme sürecine dahil eder. Çocuğun eline verilmiş olan elmaları arkadaşlarına ikram etmesi istenir. Çocuk elmaları dağıtır fakat davranışın yönlendirme kanalı anne tarafından sağlandığı için neyi, niçin yaptığını çok anlamlandıramaz. Burada etkili olan diğer bir faktör ise gerekli ahlaki olgunluk donanımının tam anlamıyla gelişmemiş olmasıdır. Okula başlama yaşı ile bu olgunlaşma düzeyi istenilen seviyeye ulaşırken eğitimciler tarafından sunulan planlı ve sistemli öğretme süreciyle paylaşma davranışının değersel önemi zihin şablonunda yerini almış olur. Burada ulaşacağımız en nihai sonuç ise değer ile yaşamın iç içe geçmiş olduğudur.

Değerin diğer bir aktarım unsuru ise rol-model ilişkisidir. Çocuklar dış dünyayı tanımaya çalışırken öncelikli olarak anne ve babasının davranış şekillerini taklit eder. Hatta bu durum çocuğun cinsiyet kimliğini tanımasıyla biraz daha özel bir boyut kazanır. Kız çocukları annelerini, erkek çocukları ise babalarını taklit ederek kadın- erkek figürlerini benimser. Kız çocukları tıpkı anneleri gibi mutfak işleriyle uğraşmayı, ev temizliği ile ilgilenmeyi, kişisel bakım rutinlerini yapmaya ilgi duyarken; erkek çocukları ise babalarıyla tamirat işleriyle uğraşmayı, tıraş olmayı, araba yıkamayı tercih ederler. Bahsedilen davranışlar kadın-erkek olarak ayırım gösterse de günümüz bilinçli ebeveynliğinde bu davranışlar hem kız çocuklarına hem de erkek çocuklarına öğretilmektedir yani bir erkek de ev temizliğinde aktif olmalı aynı şekilde bir kız çocuğu da tamirat işlerini yapabilmelidir. Kaba ve ince motor davranışları taklit yoluyla öğrenildiği gibi toplumsal değerler de taklit yoluyla öğrenilmektedir.

Değerler aktarımında önemli olan diğer bir faktör ise duygusal aktarımlardır. Anne karnında başlayan yaşam serüvenimizle ruh dünyamız üzerindeki ilk duygu tomurcukları filizlenir sonrasında ise doğumla devam ederek yaşamın sonuna kadar gerek genlerimizde bulunan gerekse dış çevrenin etkileriyle bizi biz yapan ruhsal duruşumuz oluşur. Duygu gelişiminde değerler temel unsurlardır. Değerler, insana; sevmeyi, anlamayı, paylaşmayı, hissetmeyi öğretirken bireysel kimliğinin yanında toplumsal bir var oluşu da hatırlatır.

Hiç kuşku yok ki bütün eğitimler gibi değerler eğitimi de ailede başlayıp okulda geliştirilir. Okulun ilk adımı da ilk öğretim yani ilkokuldur.

İlkokul Programında Değerler Eğitimi

İlkokuldan itibaren başlayan planlı ve bilinçli değerler eğitimi, 2024 yılında hazırlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli programında şu ifadelerle anlatılmaktadır:

Eğitim birçok bileşeni olan bir bütündür. Bir ayağı geçmişte duran eğitimin diğer ayağı insanlığın geleceğine ufuklar açan bir kapıdır. Millî ve manevi değerler manzumesi ile maddi gelişmenin zirvesini hedefleyen Türkiye Yüzyılı

Maarif Modeli; öğretim programlarının temel yaklaşımı, öğrenci profili, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, beceriler çerçevesi bileşenlerinden oluşan bütüncül bir modeldir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde çatı değerler etrafında kümelenen bir değer çerçevesi sunulmaktadır. Çatı değerler, diğer bütün değerler ile yoğun kesişim noktaları olan değer yapılarını ifade etmektedir. Modelde saygı, sorumluluk ve adalet; çatı değerler olarak yer almaktadır. Kişisel hayat açısından önemli olan tasarruf, sabır, mahremiyet, mütevazılık, sağlıklı yaşam ve çalışkanlık değerleri insan; sevgi, dostluk, özgürlük, dürüstlük, vatanseverlik, yardımseverlik ve aile bütünlüğü değerleri aile ve sosyal çevre; temizlik, duyarlılık, estetik ve merhamet değerleri ise fiziksel çevre alanlarında yer almaktadır. Değerlerin ilgili olduğu alana karar verilirken daha çok katkı sağladığı alan dikkate alınmıştır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi; eğitim öğretimde mutlaka yer alması gereken değerleri içermesi açısından sade, değer alanları ve değerlerin birbirleriyle ilişkileri açısından tutarlı, kolay uygulanabilir olması açısından da kullanılabilir olarak tasarlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024b).

Bakanlığımız, bu modeli Şekil 1'de görüldüğü gibi formülleştirmiştir.

Şekil 1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Çerçevesinde Bireyin Merkezde Yer Aldığı; Adalet, Saygı ve Sorumluluk Değerleriyle Desteklenen, Huzurlu İnsan, Huzurlu Aile ve Toplum İle Yaşanabilir Çevre Hedeflerini İçeren Değerler Sistemi Diyagramı (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024a)

Erdem-Değer-Eylem çerçevesinde, eylemlerden yola çıkarak değerlere, değerlerden yola çıkarak erdemli insanlara, yetişen erdemli insanlar sayesinde de asıl amaç olan yaşanabilir bir çevrede huzurlu aile ve huzurlu topluma kavuşmak hedeflenmektedir. EDE çerçevesinin merkezine konan adalet, saygı ve sorumluluk değerleri 'hak ve özgürlüklerini bilmek ve onları korumak, adaletli davranmak, liyakate önem vermek, ölçülü ve dengeli olmak' eylemlerini kapsamaktadır.

Türkiye Yüzyılı maarif Modeli öğretim programlarında üç ana bileşen tanımlanmaktadır:

1. Sosyal- duygusal öğrenme becerileri
2. Ahlaki pusula olarak milli ve manevi değerlerimiz: Erdem- Değer- Eylem Çerçevesi
3. Öğretim programlarını zenginleştiren sistem düşüncesi ve okuryazarlık becerileri

Eğitimin asıl amacı, bireylerin her bakımdan gelişip ilerlemelerini sağlamaktır. Bunu esas alan Türk eğitim sistemi de bireylerin tüm yönleriyle gelişimini amaçlar. Bireylerin sadece bir yönünü ilerleten bir eğitim modeli yerine bütüncül bir eğitim yaklaşımını temel almıştır. Bu hedef ve yaklaşımla geliştirilen ‘Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ kapsamında, bireyin zihin gelişimini destekleyen kavramsal beceriler, kendi alanındaki mesleki yetkinlikler, bireysel olarak bağımsız hareket edebilme yetisi ile aynı zamanda toplumsal bir varlık olarak gelişmesini sağlayan sosyal-duygusal öğrenme becerileri, eğilimler, değerler ve okuryazarlıklar bir arada ele alınmıştır. Bu modelin amacı, öğrencilerin çok yönlü gelişimini etkin bir şekilde desteklemektir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024b).

İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2024), temel yaklaşım ve özel amaçlar arasında çocuğun milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel ve sosyal değerleri içselleştirmesi dikkat çekmektedir. Türkçe öğretiminde ele alınan temalarda yer alan metinlerin en az bir değer ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Değerlerin ilişkilendirilmesinde Erdem, Değer, Eylem (EDE) modelinde sunulan değerlerin gözetilmesi gerekmektedir.

2024 yılında yayımlanan İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda, metin seçiminde dikkat edilmesi gerekenler arasında; millî ve manevi değerlerle uyumlu olmayan, anlam taşımayan tekerleme, mânî ve ninnilere yer verilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Bunun yerine, millî ve manevi değerleri yansıtan, anlamlı ve öğrencilerin duyuşsal ile bilişsel öğrenme süreçlerine olumlu katkı sunan tekerleme, mânî ve ninnilerin tercih edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı (2024), incelendiğinde tüm sınıf düzeylerinde kitapların ilk temalarının değerlerimiz ile ilgili olduğu görülmektedir. Türkçe ders kitaplarının ilk temaları şu şekildedir:

1. sınıf ‘Güzel Davranışlarımız’
2. sınıf ‘Değerlerimizle Varız’
3. sınıf ‘Değerlerimizle Yaşıyoruz’
4. sınıf ‘Erdemler’

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, bireylerin kendilerini ve çevrelerini tanımlarını; sağlıklı ve güvenli bir yaşam sürmelerini, ailenin ve toplumun değerlerini benimsemelerini amaçlamaktadır. Program, öğrencilerin yaşadıkları mahalle, köy, ilçe, şehir ve ülkeyi sevmelerini, çevre ve doğaya karşı duyarlı olmalarını; doğayı koruyup kirletmemelerini, bilim ve sanata değer vermelerini; araştırmacı, üretken ve milli bilinç ile manevi değerlere sahip bireyler olarak yetişmelerini hedefler. Ayrıca, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde belirtilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan programda, öğrencilerin millî ve manevi değerleri yaşamlarına yansıtma da vurgulanmıştır (İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, 2024).

Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda (2024), programın temel yaklaşımı ve özel amaçları şu şekilde ifade edilmektedir: “Program, çağın gerektirdiği becerilere sahip, yaşam boyu öğrenme alışkanlığı kazanmış; üst düzey düşünme ve bilimsel süreç becerilerini kullanabilen; etik ve ahlaki değerleri benimseyen, girişimci ruhlu ve fen bilimleri alanında kariyer bilincine sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca öğrencilerin, öğrenme süreçlerinde iş birliği yaparak grup çalışmalarına aktif katılan, kendini düzenleyebilen (öz düzenleme), araştıran, sorgulayan, eleştirel düşünen, çevreye duyarlı ve bilimsel tutum sergileyen bireyler olarak gelişmeleri hedeflenmektedir.”

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024), öğrencilere kavramsal beceriler (temel, bütünleşik ve üst düzey düşünme), okuryazarlık becerileri (bilgi, dijital, finansal, görsel, kültürel, vatandaşlık, veri, sürdürülebilirlik ve sanat), alan becerileri (zamanı algılama, kronolojik düşünme, kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, tarihsel empati, değişim ve sürekliliği anlama gibi), sosyal ve duygusal öğrenme becerileri (benlik, sosyal yaşam, ortak/iş birliği), eğilimler (benlik, sosyal, entelektüel) ve değerler (adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, özgürlük, sorumluluk vb.) kazandırmayı hedeflemektedir. Program ayrıca, öğrencilerin edindikleri becerileri günlük yaşamla ilişkilendirerek gerçek hayat deneyimleriyle pekiştirmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.

Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Değer Aktarımı

Bir araya gelen kalabalıkları nitelikli hale getirerek toplum haline ve nihayet toplumu belli amaçlar etrafında bir arada tutarak millet/ulus haline getiren en temel faktör, değerlerdir. Bu kadar önemli ve anlamlı işleve sahip olan değerlerin devamlılığının sağlanması ancak geliştirilip iletirilerek yeni nesillere etkili bir şekilde aktarılması ile mümkün olabilir.

Karatay'a (2010) göre, çocuk dünyaya geldiğinde iyilik-kötülük ve doğru-yanlış ayrımını yapabilecek ahlaki bilinçten yoksundur. Çocuğun karakterinin temel çizgileri, aldığı eğitim ve çevresel etkenler tarafından şekillendirilir. Doğru ve yanlış ayırt etmeyi öğrenen çocuk, aldığı eğitimin kalitesiyle doğru orantılı olarak bireysel kararlarını da doğru şekilde verebilir.

Eski çağlardan beri eğitimciler, çocuğun eğitiminin, daha anne karnında şekillenmesiyle başladığını belirtmişlerdir. Karakterin oluşumundaki ilk adım budur. 'Ağaç yaşken eğilir.' atasözünden yola çıkarak bireyin kişilik gelişimine yön veren formel olmayan eğitimin, çocuğun doğumundan itibaren dahil olduğu aile içinde verilen eğitim ile şekillenmeye başladığından söz edilebilir. Bu aşamada çocuk, anne, baba, kardeş, aile ve ailenin diğer bireyleri, akraba, inanılan varlıklar, örf-adet, gelenek-görenek gibi temel değerlerin anlamını ve ne ifade ettiklerini öğrenmeye başlar. Bu informel eğitim, süreci, okuldaki formel eğitim ile desteklenerek kalıcı değerlerin oluşumuna geçilir. Bu süreç ömür boyu devam edip gider. Değer eğitimi, kişilik gelişimi serüveninin önemli bir parçasıdır. Kişiliğin şekillenmesinde ve bu süreçteki değer aktarımında aile ve okul kadar sosyal çevrenin ve artık son yıllarda sosyal medyanın da yadsınamaz etkileri vardır. Çocuğun da içinde bulunduğu bir sosyal etkinlik, ona ömrü boyunca unutamayacağı önemli katkılar sağlar. Örneğin akrabalarla ya da mahalle komşularıyla gidilen bir piknikte yapılan ikramlar, oynanan oyunlar ve güler yüzler, çocukta paylaşım duygusunun ortaya çıkmasına, zamanı iyi değerlendirmek ve insanlara iyi davranmak gerektiğine iş birliği ve birlikte yaşama anlayışlarının gelişmesine vesile olacaktır.

Değerler eğitimi sürecinde, çocuğun okuduğu kitapların da önemli ve etkili bir rolü bulunmaktadır. Bağcı (2013), çocuklara model olma, değer eğitimi programları uygulama ve teknolojiyi kullanma gibi çeşitli yöntemlerle arzu edilen değerlerin kazandırılabilceğini; bu yöntemlerden birinin de çocuklara yönelik hazırlanan edebi eserler aracılığıyla değerlerin benimsetilmesi olduğunu belirtmiştir.

Çocuk, kitap okurken bilgi edinmeyi amaçlamaz. Çocuk, okuduğu kitaptaki kahramanla kendisini özdeşleştirerek bir anda anlatılan olayın kahramanı haline gelir. Kendisini kitaptaki beğendiği karakterin yerine koyarak olay örgüsünün içine girer, kitap onu bulunduğu ortamdan alır, başka diyarlara sürükleyip götürür. Bu da kitaptan lezzet almasını sağlar. Çocuk kitap okurken hoşça vakit geçirmeyi amaçlasa da aslında arka planda okuduğu her bir kitap onun üzerinde izler bırakır. Geleceğe hazırlanan çocuğun en iyi ve en güvenilir yol arkadaşları, okuduğu kitaplardır. Çocuğun okuduğu kitaplar sayesinde hayal dünyası genişler, günlük yaşam deneyimleri artar, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanır.

Sanatın sanat için mi, toplum için mi olduğu tartışması geçmişten beri süregelen ve üzerinde hemfikir olunamamış bir konudur. Ancak çocuk edebiyatı eserleri incelendiğinde her eserde gizil bir değer aktarımının söz konusu olduğu görülür. Çocuk edebiyatı yazarlarının sanatın toplumsal işlevini ön planda tuttuğu söylenebilir. Bundan dolayı her çocuk edebiyatı ürünü bir amaç doğrultusunda yazılır ve muhakkak okuyucuya vermek istediğı bir mesaj, okuyucunun çıkarımında bulunmasını istediğı bir ders vardır. Yazar, metnini bir ana fikir etrafında oluşturur. Bu bağlamda çocuğun okuyacağı çocuk edebiyatı eserlerinin seçimi noktasında ebeveynlerin ve öğretmenlerin payı büyüktür. Çocuğa sunulacak kitapların, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olup olmadığı dikkatle analiz edilmelidir. Çünkü çocuk ancak seveceğı kitaplarla tanıştırılırsa kitap okuma alışkanlığı ve sevgisi kazanır. Unutulmamalıdır ki en iyi kitap çocuğun severek okuduğı kitaptır.

İlgili Araştırmalar

Çalışmamıza konu olan çocuk edebiyatı açısından Mustafa Orakçı'nın eserleri ve eserlerine yansıyan değerleri ortaya koymadan önce kapsamlı bir alanyazın taraması yaparak birçok yazara ait eseri değer aktarımı işlevi yönünden incelemeye tabi tuttuk. Bu konuda yapılan çalışmalar ve araştırma sonuçlarını aşağıda görüleceğı şekilde özetlemeye çalıştık.

Çalık (2021), Rıfat Ilgaz'ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi isimli çalışmasında Rıfat Ilgaz'a ait çocuk edebiyatı eserlerindeki değer aktarımını incelemiştir. Araştırma sonucunda Çalık, Rıfat Ilgaz'ın çocuk edebiyatı eserlerinde toplamda 244 değere rastlanmış ve en çok tekrar eden değer 'yardımseverlik' olduğu sonucuna varmıştır.

Duyar (2021), Çocuk Edebiyatı Yazarı Sara Şahinkanat'ın Kitaplarının Değerler Eğitimi Kapsamında İncelenmesi isimli araştırmasında okul öncesi eğitimde Sara Şahinkanat'ın kitaplarından değerler eğitimi hususunda yararlanılabileceğini aktarmıştır.

Suzan Albek'in Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi araştırmasında Arık (2021), Suzan Albek'in çocuk edebiyatı eserlerindeki değerleri; evrensel değerler, milli değerler, dini değerler, kişisel değerler, ahlaki değerler açısından incelemiştir. Eserlerde en sık rastlanan evrensel değer sevgi, en sık rastlanan milli değer vatan sevgisi, en sık rastlanan dini değer dua, en sık rastlanan kişisel değer sorumluluk ve en sık rastlanan ahlaki değer yardımlaşma ve paylaşma olarak belirlenmiştir.

Yazıcıoğlu (2022), Çok Okunan Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi üzerine yaptığı çalışmada çok okunan çocuk edebiyatı eserlerinde üzerinde

durulan kök değerleri incelemiştir. Bu çalışma sonucunda eserlerde en sık rastlanan kök değerinin saygı olduğu belirlenmiştir.

Çetinkaya (2022), Çocuk Edebiyatı ve Değerler Eğitimi Kapsamında Ali Ekrem Bolayır'ın Çocuk Şiirleri üzerine yaptığı çalışmayla Ali Ekrem Bolayır'ın çocuk şiirlerinde çocuklara yaptığı değer aktarımını incelemiştir. Bu çalışma sonucunda Çetinkaya, Ali Ekrem Bolayır'ın çocuklar için yazdığı şiirlerde en sık rastlanan değerın öz denetim olduğunu belirlemiştir.

Erişik (2019), Çocuk Edebiyatı Yazarı Hasan Kallimci'nin İlkokul Düzeyindeki Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi adlı çalışmasında ilkokul düzeyindeki kitaplarda sosyal, ahlaki, bilimsel, dini, siyasi, ekonomik, estetik değerleri incelemiş ve kitaplarda sırasıyla en çok sosyal, ahlaki, bilimsel, estetik, dini, ekonomik ve siyasi değerlerin işlendiğini belirlemiştir.

Okumuş (2017), Bir Çocuk Edebiyatı Yazarı Olarak Aydoğan Yavaşlı'nın Hayatı, Eserleri ve Eserlerinde İlettiği Değerler Üzerine İncelemeler çalışmasında Aydoğan Yavaşlı'nın çocuk edebiyatı eserlerinde en fazla sevgi değerine yer verdiğini saptanmıştır .

Yardimciel (2015), “Bir Çocuk Edebiyatı Yazarı Olarak Aysel Gürmen'in Eserleri Üzerinde İlettiği Değerler Bakımından İncelemeler” adlı tez çalışmasında, Aysel Gürmen'in eserlerinde en çok vurgulanan değerleri sevgi, doğa bilgisi, misafirperverlik ve bilimsellik olarak belirtmiştir. Buna karşılık, eserlerinde en az rastlanan değerler özgürlük, sağlığa önem verme ve toplum yararına çalışma olarak sıralanmıştır.

Çocuk Edebiyatı Açısından Birsen Ekim Özen'in Eserleri ve Eserlerinde Yansıttığı Değerler Üzerinde İncelemeler adlı çalışmasında Saruhan-Palaz (2019), Birsen Ekim Özen'in eserlerinde yirmi bir değere yer verdiğini ve bu değerler arasında en sık rastlanan değerin ‘bilimsellik’, en az rastlanan değerlerin ise ‘adalet, özgürlük, saygı ve tasarruf’ olduğunu saptamıştır. Bağımsızlık, barış, estetik, eşitlik değerlerine ise eserlerinde yer vermediği açıklanmıştır.

Çocuk Edebiyatı Yazarı ve Çizeri Olarak Feridun Oral'ın Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri ve Eğitsel Değerler adlı çalışmasında Gönen (2017), Feridun Oral'ın çocuk kitaplarında en fazla yer verdiği eğitsel değerlerin doğa ve sevgi olduğunu en az yer verdiği eğitsel değerin ise fedakarlık ve vefa olduğunu saptamıştır.

Necdet Neydim'in Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Değer Eğitimi ve Bu Eserlerin Türkçe Öğretimine Katkısı araştırmasında Çelik (2016), Necdet Neydim'in eserlerinde daha çok

evrensel değerlere ve hayatı güzelleştiren sosyal ilişkilere yer verdiğini çocukların yaşları ve gelişimleri sebebiyle dini değerleri fazlaca sorgulamadığını tespit etmiştir.

Çocuk Edebiyatı Açısından Ülker Köksal'ın Romanlarında Değerler Eğitimi adlı çalışmasında Özay (2019), Ülker Köksal'ın romanlarında temel alınan 25 değerın 24 tanesine rastlandığını ifade etmiştir. İncelenen 25 değer arasında adaletli olma, aile birliğine önem verme, alçakgönüllülük, arkadaşlık, barış, bilimsellik, cesaret, çalışkanlık, dayanışma, demokrasi bilinci, dürüstlük, fedakârlık, hoşgörü, iffet, kanaatkarlık, misafirperverlik, özgürlük, sabır, sağlığa önem verme, sevgi, saygı, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik yer almaktadır. Ancak eserlerde yalnızca iffet değerine rastlanmamıştır. Diğer 24 değer arasında en çok işlenen değer ise sevgi değeri olarak belirlenmiştir.

Bağcı (2013), Çocuk Edebiyatı Ürünleriyle Çocuklar İçin Yazılmış Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında Karşılaştırılması adlı çalışmasında, beş çocuk edebiyatçısına ait üçer hikaye ile beş farklı yayınevinden derlenen beş ayrı değerler eğitimi hikâye setini (toplam 44 kitap) incelemiş ve bu eserlerde toplam 44 farklı değerın yer aldığını belirlemiştir. İncelenen eserlerde şu değerler belirlenmiştir: adalet, affetme, azim, kibirden uzak durma, cesaret, çalışkanlık, cömertlik, dayanışma, doğru arkadaş seçme, doğru karar verme, dostluk, duyarlılık, düzenlilik, ahlaklılık, empati, farklı kültürlere saygı, güven, hakkıyla kazanma, haksızlık yapmama, hayvanseverlik, hasta ziyareti, insan onuruna saygı, iyi kalplilik, kanaatkârlık, merhamet, misafirperverlik, örnek olma, özgüven, özür dileme, fedakârlık, paylaşma, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk, itaatkârlık, doğayı sevme ve koruma, temizlik, tutumluluk, vatanseverlik, vefa, dürüstlük, yardımseverlik ve yetenekleri keşfetme. Saptanan 44 değerın 42 tanesine çocuk eserlerinde rastlanırken çocuk edebiyatı eserlerinde 28 değere rastlanmıştır. Gündümlü olarak yazılan çocuk eserlerinde en sık karşılaşılan değerler yardımseverlik, paylaşma ve sorumluluktur. Buna karşılık, çocuk edebiyatçıları tarafından kaleme alınan eserlerde ise en çok iyi yürekli olma, saygı, çalışkanlık, merhamet, paylaşma ve hayvan sevgisi gibi değerler ön plana çıkmaktadır. Gündümlü eserlerde ahlaklı olma ve hak ederek kazanma değerlerine rastlanmazken, çocuk edebiyatçıların eserlerinde ise yetenekleri keşfetme, vatanseverlik, örnek olma, özgüven, hasta ziyareti, haksızlık yapmama, güven, empati ve duyarlılık gibi değerlere rastlanmamıştır.

Ulus (2020), Mustafa Orakçı'nın çocuk kitaplarındaki eğitsel iletiler üzerine bir inceleme gerçekleştirmiştir. Yapılan bu çalışmada Mustafa Orakçı'nın eserlerinin eğitsel ileti bakımından zenginlik taşıdığı saptanmıştır. Eğitsel iletileri kimi zaman doğrudan kimi zaman dolaylı olarak aktarmayı tercih etmiştir. Çocuklar için olumsuz örnek teşkil edecek konularda herhangi bir değer aktarımı yapılmadığı saptanmıştır.

Mustafa Orakçı'nın Hayatı ve Eserleri

Hayatı

Mustafa Orakçı, 1979 yılında Çanakkale'nin Çan ilçesinde doğmuştur. İlkokulu, ortaokulu ve liseyi Çan'da okumuş ve kendisini bildi bileli okumayı seviyor. Kendisi gibi bir 8 Şubat günü doğduğu için midir bilinmez, tam bir Jules Verne hayranıdır. İçinde macera, eğlence olan kitapları okumaktan da yazmaktan da hoşlanmaktadır. Trakya Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nden mezun olmuş aynı üniversitede yüksek lisans yapmıştır. Güzel yurdumuzun pek çok şehrinde öğretmenlik yapan Orakçı 2000 yılında başladığı bu mesleği severek yapmaya devam etmektedir. Çocuklar için yazmaya öğretmen olduktan sonra başlamıştır. O zamandan beri öğreniyor. Öğretiyor, okuyor ve yazıyordur.

Kendisi gibi öğretmen olan Şükran Orakçı ile evlidir. Eşi ve en önemli okurlarından birisi olan oğlu Kağan'la İstanbul Çatalca'da yaşamaktadır.

Eserleri

Yazarın kaleme aldığı 145 adet özgün eser ilk basım tarihleri ile birlikte alfabetik ölçüte göre aşağıda sıralanmıştır.

1. Akbaba Dobrilla'nın İnanılmaz Yolculuğu 2020
2. Ardiç Kuşunun Şarkısı 2023
3. Bilim İnsanlarının İzinde Ada Lovelace 2023
4. Bilim İnsanlarının İzinde Albert Einstein 2023
5. Bilim İnsanlarının İzinde Isaac Newton 2023
6. Bilim İnsanlarının İzinde Leonardo Da Vinci 2023
7. Bilim İnsanlarının İzinde Nikola Tesla 2023
8. Dağa Tırmanan Kedi 2019
9. Haşmet 1.0 2024
10. Haşmet 2.0 2025
11. Hiç Fena Değil 2024
12. İlk Okuma Kitaplarım Büyü Büyü Çiçek 2009
13. İlk Okuma Kitaplarım Güneş Gözlüğü Takan Tilki 2009
14. İlk Okuma Kitaplarım Haydi Pikniğe 2009
15. İlk Okuma Kitaplarım Kalemimi Kaybettim 2009
16. İlk Okuma Kitaplarım Kıpır Kıpır Bir Kedi 2009
17. İlk Okuma Kitaplarım Kırmızı Kanatlı Kuş 2009
18. İlk Okuma Kitaplarım Leylek Leylek Nerede 2009

19. İlk Okuma Kitaplarım Minik Gelincik 2009
20. İlk Okuma Kitaplarım Rengarenk Topacım 2009
21. İlk Okuma Kitaplarım Uç Uç Yumurta 2009
22. İlk Okuma Kitaplarım 2 Levent Kamil'in Kedisi 2021
23. İlk Okuma Kitaplarım 2 Levent Kamil'in Uykusu 2021
24. İlk Okuma Kitaplarım 2 Levent Balık Tutuyor 2021
25. İlk Okuma Kitaplarım 2 Levent Hediye Alıyor 2021
26. İlk Okuma Kitaplarım 2 Levent Kamp Kuruyor 2021
27. İlk Okuma Kitaplarım 2 Levent Okula Başlıyor 2021
28. İlk Okuma Kitaplarım 2 Levent Resim Yapıyor 2021
29. İlk Okuma Kitaplarım 2 Levent ve Ayıcık 2021
30. İlk Okuma Kitaplarım 2 Levent ve Düşen Dişi 2021
31. İlk Okuma Kitaplarım 2 Levent ve Mikroplar 2021
32. İstanbul Dedektifleri Kayıp Haritanın Peşinde 2013
33. İstanbul Dedektifleri Karaltı Çetesinin Peşinde 2013
34. İstanbul Dedektifleri Profesör'ün Sırrının Peşinde 2013
35. İstanbul Dedektifleri Tehlike Peşimizde 2019
36. Kağan Dedem Neden Kayboldu 2020
37. Kağan Göldeki Hayalet Kim 2020
38. Kağan Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor 2020
39. Kağan Resmin Gizemini Çözebilecek Miyiz 2020
40. Kağan Kayıp Parçaların İzinde 2023
41. Levent Doğu Ekspresinde Soygun 2020
42. Levent Dünya Harikalarının Peşinde 2019
43. Levent Göbeklitepe Tarihi Eser Koruyucuları 2022
44. Levent İz Peşinde Böcek Dedektifi 2014
45. Levent İz Peşinde Çok Gizli Bir Ajans 2014
46. Levent İz Peşinde Hayalet Avcısı 2014
47. Levent İz Peşinde Hazine Kaşifi 2014
48. Levent İz Peşinde Palyaço Hafife 2014
49. Levent İz Peşinde Arabaların Kahramanı 2015
50. Levent İz Peşinde Büyük İşler Ustası 2015
51. Levent İz Peşinde Çevre Koruyucusu 2015
52. Levent İz Peşinde Korkusuz Kurtarıcı 2015
53. Levent İz Peşinde Kütüphane Muhafızı 2015

54. Levent İz Peşinde Dinamit Bükücü 2016
55. Levent İz Peşinde Kaçakların Korkulu Rüyası 2016
56. Levent İz Peşinde Kaçış Uzmanı 2016
57. Levent İz Peşinde Keçilerin Takipçisi 2016
58. Levent İz Peşinde Orman Gözcüsü 2016
59. Levent İz Peşinde Çobanın Oyunu 2018
60. Levent İz Peşinde Değirmenin Gizemi 2018
61. Levent İz Peşinde Korkmak Yok 2018
62. Levent İz Peşinde Şimşeklerin Sırrı 2018
63. Levent İz Peşinde Yangın Bilmecesi 2018
64. Levent İz Peşinde Antikacının Oyunu 2019
65. Levent İz Peşinde Gizemli Elmas Soygunu 2019
66. Levent İz Peşinde Kamil'i Kurtarma Operasyonu 2019
67. Levent İz Peşinde Kitapların Sırrı 2019
68. Levent İz Peşinde Yüzyıllık Mektubun Gizemi 2019
69. Levent İz Peşinde Çöp Kamyonunun Gizemi 2021
70. Levent İz Peşinde Esrarengiz Adaya Yolculuk 2021
71. Levent İz Peşinde Hazine Avcılarının İzinde 2021
72. Levent İz Peşinde Kayıp Pul Bilmecesi 2021
73. Levent İz Peşinde Şüpheli Paketlerin Sırrı 2021
74. Levent Kurtarma Operasyonu Troya Hazinelerinin Peşinde 2022
75. Levent ve Tayfası Dilek Kutusu Açılıyor 2010
76. Levent ve Tayfası Hayvanları Bizden Koruma Günü 2010
77. Levent ve Tayfası Mezarlıktaki Hayalet 2010
78. Levent ve Tayfası Okulsuz Dünya 2010
79. Levent ve Tayfası Perili Evden Kaçış 2010
80. Levent ve Tayfası Beden Dersiyle Başımız Dertte 2017
81. Levent ve Tayfası Köfte Koşucusu 2017
82. Levent ve Tayfası Okul Ne Zaman Biter 2017
83. Levent ve Tayfası Yerli Malı Yurdun Malı 2017
84. Levent ve Tayfası Hatırla Bizi Osman 2017
85. Levent'le Hitit'ten Mısır'a Gizemli Yolculuk 2023
86. Mert ile Kamil Şifre Dedektifleri 2024
87. Türkiye'yi Geziyorum Levent Çanakkale'de 2011
88. Türkiye'yi Geziyorum Levent Kapadokya'da 2011

89. Türkiye'yi Geziyorum Levent Mardin'de 2011
90. Türkiye'yi Geziyorum Levent Pamukkale'de 2011
91. Türkiye'yi Geziyorum Levent Rize'de 2011
92. Türkiye'yi Geziyorum Levent Bursa'da 2013
93. Türkiye'yi Geziyorum Levent Edirne'de 2013
94. Türkiye'yi Geziyorum Levent İzmir'de 2013
95. Türkiye'yi Geziyorum Levent Konya'da 2013
96. Türkiye'yi Geziyorum Levent Şanlıurfa'da 2013
97. Türkiye'yi Geziyorum Levent Diyarbakır'da 2014
98. Türkiye'yi Geziyorum Levent Erzurum'da 2014
99. Türkiye'yi Geziyorum Levent Gaziantep'te 2014
100. Türkiye'yi Geziyorum Levent Hatay'da 2014
101. Türkiye'yi Geziyorum Levent Trabzon'da 2014
102. Türkiye'yi Geziyorum Levent Ankara'da 2015
103. Türkiye'yi Geziyorum Levent Antalya'da 2015
104. Türkiye'yi Geziyorum Levent Bolu'da 2015
105. Türkiye'yi Geziyorum Levent Eskişehir'de 2015
106. Türkiye'yi Geziyorum Levent Kayseri'de 2015
107. Türkiye'yi Geziyorum Levent Adana'da 2018
108. Türkiye'yi Geziyorum Levent Balıkesir'de 2018
109. Türkiye'yi Geziyorum Levent Muğla'da 2018
110. Türkiye'yi Geziyorum Levent Sivas'ta 2018
111. Türkiye'yi Geziyorum Levent Van'da 2018
112. Türkiye'yi Geziyorum Levent Kocaeli'nde 2021
113. Türkiye'yi Geziyorum Levent Malatya'da 2021
114. Türkiye'yi Geziyorum Levent Manisa'da 2021
115. Türkiye'yi Geziyorum Levent Mersin'de 2021
116. Türkiye'yi Geziyorum Levent Sinop'ta 2021
117. Türkiye'yi Geziyorum Levent Amasya'da 2023
118. Türkiye'yi Geziyorum Levent Aydın'da 2023
119. Türkiye'yi Geziyorum Levent Kahramanmaraş'ta 2023
120. Türkiye'yi Geziyorum Levent Samsun'da 2023
121. Türkiye'yi Geziyorum Levent Tekirdağ'da 2023
122. Uçuk Kaçık Maceralar Bitirim İkili Amazon Ormanında 2022
123. Uçuk Kaçık Maceralar Bitirim İkili Baltagirmez Ormanında 2017

124. Uçuk Kaçık Maceralar Bitirim İkili Çoook Uzak Doğuda 2020
125. Uçuk Kaçık Maceralar Bitirim İkili Güney Kutbunda 2017
126. Ünlülerle Bir Gün Barbaros'la Bir Gün 2009
127. Ünlülerle Bir Gün Evliya Çelebi'yle Bir Gün 2009
128. Ünlülerle Bir Gün Fatih'le Bir Gün 2009
129. Ünlülerle Bir Gün Hezarfen'le Bir Gün 2009
130. Ünlülerle Bir Gün İbni Sina'yla Bir Gün 2009
131. Ünlülerle Bir Gün Mehmet Akif'le Bir Gün 2009
132. Ünlülerle Bir Gün Mevlana'yla Bir Gün 2009
133. Ünlülerle Bir Gün Mimar Sinan'la Bir Gün 2009
134. Ünlülerle Bir Gün Piri Reis'le Bir Gün 2009
135. Ünlülerle Bir Gün Yunus Emre'yle Bir Gün 2009
136. Ünlülerle Bir Gün Biruni'yle Bir Gün 2015
137. Ünlülerle Bir Gün Ertuğrul Gazi'yle Bir Gün 2015
138. Ünlülerle Bir Gün Hacı Bektaş Veli'yle Bir Gün 2015
139. Ünlülerle Bir Gün Halide Edip'le Bir Gün 2015
140. Ünlülerle Bir Gün İtri'yle Bir Gün 2015
141. Ünlülerle Bir Gün Kanuni'yle Bir Gün 2015
142. Ünlülerle Bir Gün Koca Yusuf'la Bir Gün 2015
143. Ünlülerle Bir Gün Nasreddin Hoca'yla Bir Gün 2015
144. Ünlülerle Bir Gün Nene Hatun'la Bir Gün 2015
145. Ünlülerle Bir Gün Osman Gazi'yle Bir Gün 2015
146. Zaman Yolcuları Çanakkale Savaşında 2015

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada, Mustafa Orakçı'nın eserlerinde iletmek istediği mesajları ve değerleri derinlemesine ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yaklaşımlarından “doküman incelemesi” yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008), nitel araştırmayı “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasına yönelik bir süreç” olarak tanımlamaktadır. Uslu ve Demir (2023) ise nitel araştırmaları, “araştırılan konu hakkında derinlemesine bilgi edinmeye yarayan çalışmalar” olarak ifade etmektedir.

Doküman incelemesi, Ekiz'e (2003) göre resmi ya da özel belgelerin toplanıp sistemli biçimde incelenmesidir. Yıldırım ve Şimşek (2008), doküman incelemesini, araştırmanın konusu ile ilgili yazılı kaynakların analiz edilmesi olarak tanımlar. Bu süreç; dokümana ulaşma, orijinalliği kontrol etme, dokümanı anlama, veriyi analiz etme ve kullanma olmak üzere beş aşamada gerçekleşir.

Veri Kaynakları

Araştırmanın veri kaynaklarını, Mustafa Orakçı'nın 2020-2025 yılları arasında yayımlanan toplam 13 adet çocuk kitabı oluşturmaktadır. Bu kitaplar üç farklı seri kapsamında incelenmiştir:

- Kağan Serisi: 6 kitap
- Bilim İnsanlarının İzinde Serisi: 5 kitap
- Haşmet Serisi: 2 kitap

Bu eserler, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2024 yılında yayımlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında yer alan değerler eğitime ilişkin temel yaklaşımlar doğrultusunda değerlendirilmiştir. Maarif Modeli'nde vurgulanan bireysel, toplumsal ve evrensel değerler; adalet, saygı, sorumluluk çatısında, sevgi, dostluk, yardımseverlik, aile bütünlüğü, özgürlük, duyarlılık, estetik, sabır, mahremiyet gibi değerlerdir. Araştırmada bu değerler temel alınarak inceleme yapılmış olmakla birlikte programda yer almayan umut, dayanışma, cesaret, güven, alçakgönüllülük, merhamet, iyilik, azim ve kararlılık,

misafirperverlik, özgüven, karşılıklılık, bilimsellik, mutluluk, bilgelik, bağlılık, liderlik, bağımsızlık gibi değerler de işlenmiştir.

Veri Toplama Teknikleri

Dokümanlar, nitel araştırmanın yazılı kaynağının iyi bir örneğini oluşturur ve onlara genellikle özel bir ilgi gösteren katılımcıların hem kendi dillerinde hem de kelimeleriyle olmanın avantajını taşır. Aynı zamanda gözlem ve görüşme verisinde ihtiyaç duyulan yazıya dökme işlemine gerek olmadan analize hazır olma avantajına sahiptir (Creswell, 2019).

Çalışmanın veri kaynağını Mustafa Orakçı'nın ilkokul düzeyi çocuk edebiyatı eserleri oluşturmaktadır. Bu sebeple veri toplama yöntemi olarak doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmada Mustafa Orakçı'ya ait 13 eser detaylı biçimde incelenmiştir. Çalışmada kullanılacak değerlerin belirlenmesi için literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması sonucunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2024 yılında yayımlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile verilen değerler tespit edilmiştir. Değerlerin belirlenmesinden sonra eserler birer birer okunarak kitapların yer verdiği değerler bulunmaya çalışılmıştır. Mustafa Orakçı'nın 13 eserinde 31 farklı değer işlendiği belirlenmiş, tespit edilen değerler doğrudan alıntılama yapılarak gösterilmiştir.

Süreç

Araştırma sürecinde, nitel yöntemlerden betimsel analiz tekniği esas alınmıştır. Araştırma kapsamında incelenen veriler, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde belirtilen temel değerler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu bağlamda öncelikle, araştırma soruları doğrultusunda eserlerde yer alan bireysel, toplumsal ve evrensel değerlerin tespiti hedeflenmiştir.

İncelenen çocuk kitapları, sistematik bir biçimde okunmuş ve her bir eser, konu, karakterler, olay örgüsü ve dil kullanımı bakımından analiz edilmiştir. Değerlerin doğrudan ya da dolaylı biçimde nasıl aktarıldığı belirlenerek, tematik başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Kodlama işlemleri sırasında önemli görülen bölümlerden alıntılar yapılmış, tekrar eden veya konu dışı içerikler elenmiştir. Elde edilen veriler, oluşturulan tematik çerçeveye uygun şekilde analiz edilmek üzere yapılandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında kullanılan Mustafa Orakçı'nın çocuk kitapları içerdikleri değerler açısından eşleştirilmiş ve incelenmiştir. Verilerin incelenmesinde betimsel analiz yöntemi

kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008) “Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra elde edilen betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç bağlantıları araştırılır ve bazı sonuçlara ulaşılır” (s. 224).

Çalışmada Mustafa Orakçı’nın çocuk kitapları tek tek incelenmiştir. İncelenen metinler betimsel analizine tabi tutulup ve eserlerde yer alan değerlere ilişkin sözcük ve cümleler belirlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre incelemeler yapılmıştır. Maarif Modeli’nde vurgulanan bireysel, toplumsal ve evrensel değerler; adalet, saygı, sorumluluk çatısında, sevgi, dostluk, yardımseverlik, aile bütünlüğü, özgürlük, duyarlılık, estetik, sabır, mahremiyet gibi değerlerdir. Araştırmada bu değerler temel alınarak inceleme yapılmış olmakla birlikte programda yer almayan umut, dayanışma, cesaret, güven, alçakgönüllülük, merhamet, iyilik, azim ve kararlılık, misafirperverlik, özgüven, karşılıklılık, bilimsellik, mutluluk, bilgelik, bağlılık, liderlik, bağımsızlık gibi değerler de işlenmiştir.

Araştırmacı Rolü

Bu araştırmada tüm süreç araştırmacı tarafından bağımsız bir biçimde yürütülmüştür. Araştırmacı, öncelikle Mustafa Orakçı’nın çocuklara yönelik yazdığı eserleri literatür taraması yöntemiyle belirlemiş, çalışmaya uygun olan 13 eseri (Kağan Serisi, Bilim İnsanlarının İzinde Serisi ve Haşmet Serisi) temin ederek analiz sürecini başlatmıştır.

Eserler, araştırmacı tarafından tek tek okunmuş, her birinin özetleri çıkarılmış ve içerdiği mesajlar ile değerler üzerine detaylı notlar tutulmuştur. Bu süreçte, özellikle çocuklara yönelik yazınsal dilin anlam dünyasına etkisi göz önünde bulundurularak tematik okumalar yapılmıştır.

Değerler listesinin oluşturulmasında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli temel alınmıştır. Bu modelde yer alan bireysel, toplumsal ve evrensel değerler dikkate alınarak bir sınıflandırma yapılmış; araştırmacı ayrıca alan uzmanlarının görüşlerine başvurarak bu değerlerin kapsamı ve bağlamı konusunda danışmanlık almıştır. Bu doğrultuda oluşturulan değer listesi çerçevesinde kodlama yapılmış ve eserlere sistematik biçimde uygulanmıştır.

Araştırmacı, elde edilen verileri betimsel analiz ilkelerine uygun şekilde sınıflandırmış, değerlerin geçtiği yerleri doğrudan alıntılarla desteklemiş ve kodlama

sürecinde veri güvenilirliğini artırmaya yönelik önlemler almıştır. Bulgular tablolaştırılmış, tekrar eden ifadeler elenmiş, özgün içerikler öne çıkarılmıştır.

Ayrıca, araştırmanın nesnelliğini sağlamak amacıyla analiz süreci boyunca kişisel önyargılardan kaçınılmış; araştırmacı kendi konumunun bilincinde olarak süreci yansız şekilde yönetmiştir. Bulgular yorumlanırken, herhangi bir değer yönlendirmesinden kaçınılmış ve metinlerde yer alan anlatımlar bağlam içinde ele alınmıştır.

Sonuç olarak, araştırma süreci boyunca literatüre dayalı sağlam bir kuramsal çerçeve oluşturulmuş; nitel araştırma tekniklerine uygun, sistematik ve bilimsel bir yaklaşım benimsenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalar, öznel yorumlara açık olmaları ve çoğunlukla araştırmacıya bağlı bulgular üretmeleri nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır. Ancak bu tür eleştiriler, nitel yöntemlerin doğasına aykırıdır; çünkü nitel çalışmaların amacı, bireylerin veya metinlerin anlam dünyasına derinlemesine ulaşmak ve bu anlamları bağlam içinde değerlendirmektir. Yıldırım ve Şimşek'e (2008) göre, nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlilik sağlanması, çalışmanın her aşamasında şeffaf, sistematik ve tutarlı bir yaklaşım benimsenmesini gerektirir.

Bu bağlamda, araştırmacı süreci tarafsız bir şekilde yürütmeli, ulaşılan bulguları doğrudan verilerle desteklemelidir. Ayrıca, çalışmanın bilimsel bütünlüğünü artırmak amacıyla uzman görüşlerine başvurulması ve verilerin sistematik biçimde sunulması da önemlidir.

Nitel araştırmalarda geçerlik; iç geçerlik (inandırıcılık) ve dış geçerlik (aktarılabirlik) olmak üzere iki temel başlık altında ele alınır.

İç Geçerlik (İnandırıcılık)

Araştırma sürecinde ulaşılan bilgilerin güvenilirliğini ve gerçekliği yansıtır yansıtmadığını değerlendiren iç geçerlik, nitel çalışmalarda temel bir ölçüttür. Bu çalışmada iç geçerliği sağlamak için:

- Literatür taraması yapılarak kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur.
- Araştırmanın temelini oluşturan değerler, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre belirlenmiştir.
- Eserler sistematik biçimde incelenmiş, her bir değer doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

- Araştırma süreci açıkça tanımlanmış ve analiz edilen değerler objektif biçimde sınıflandırılmıştır.
- Araştırmanın veri kaynakları, veri analizi ve bulgular bölümleri uzman bir akademisyen tarafından eleştirel gözle incelenmiş, araştırmacıya geri bildirim sağlanmıştır.

Bu adımlar sayesinde araştırmanın inandırıcılığı ve bilimsel tutarlılığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Dış Geçerlik (Aktarılabilirlik)

Nitel araştırmalarda dış geçerlik, ulaşılan sonuçların benzer durumlara genellenebilme düzeyini ifade eder. Bu çalışmada dış geçerliği sağlamak amacıyla:

- Araştırma yöntemi, veri kaynakları, analiz süreci ve araştırmacı rolü detaylı biçimde açıklanmıştır.
- Kullanılan eserlerin hangi ölçütlerle seçildiği belirtilmiş, süreç boyunca alınan kararlar şeffaf biçimde sunulmuştur.
- İnceleme kriterleri açıkça tanımlanarak, başka araştırmacılar tarafından tekrarlanabilir bir yapı oluşturulmuştur.

Bu unsurlar sayesinde, elde edilen bulguların benzer veri kaynaklarıyla yapılan çalışmalarda da karşılık bulabileceği düşünülmektedir.

Güvenirlik, araştırmada elde edilen verilerin tutarlılığı ve çalışmanın tekrar edilebilirliğini ifade eder. Nitel araştırmalarda güvenilirlik iki başlık altında incelenir:

Dış Güvenirlik (Teyit Edilebilirlik)

Dış güvenirlik, aynı verilerle başka bir araştırmacının benzer sonuçlara ulaşip ulaşamayacağını ifade eder. Bu bağlamda:

- Araştırmacı sürecin her adımını ayrıntılı biçimde açıklamış,
- Kullanılan yöntem, veri kaynakları ve analiz stratejileri açıkça tanımlanmış,

İç Güvenirlik (Tutarlılık)

İç güvenirlik ise araştırmanın kendi içinde ne kadar tutarlı yürütüldüğüyle ilgilidir. Bu çalışmada:

- Değerler açık ve sistematik biçimde belirlenmiştir,
- Her eser inceleme kriterlerine göre analiz edilmiştir,

- İnceleme sonuçları doğrudan metin alıntılarıyla desteklenmiş,

Tüm süreçte uzman görüşlerinden faydalanılmış ve çalışmanın yansız biçimde yürütülmesine özen gösterilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde çalışmada kullanılan kitaplarla ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmaya Konu Olan Mustafa Orakçı'ya Ait Eserler ve Özetleri

Araştırmada Mustafa Orakçı'ya ait 2020-2025 yılları arasında ilkokul düzeyinde kaleme aldığı 13 eser incelenmiştir. Bu eserler:

1. Kağan / Dedem Neden Kayboldu
2. Kağan / Resmin Gizemini Çözebilecek Miyiz
3. Kağan / Göldeki Hayalet Kim
4. Kağan / Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor
5. Kağan / Kayıp Şehrin Gizemi
6. Kağan / Kayıp Parçaların İzinde
7. Bilim İnsanlarının İzinde / Isaac Newton
8. Bilim İnsanlarının İzinde / Albert Einstein
9. Bilim İnsanlarının İzinde / Ada Lovelace
10. Bilim İnsanlarının İzinde / Nikola Tesla
11. Bilim İnsanlarının İzinde / Leonardo da Vinci
12. Haşmet 1.0 / Sınıf Arkadaşım Bir Robot
13. Haşmet 2.0 / Dünyadaki Son Robot

Araştırmanın veri kaynağını oluşturan 13 eser ve eserlerin özetleri alfabetik sıraya göre düzenlenerek aşağıda verilmiştir.

Kağan / Dedem Neden Kayboldu?

Kağan, anne ve babasının işleri dolayısıyla yurt dışında yaşamaktadır. Her şey yolunda giderken evde birtakım sorunlar baş göstermiştir. Kağan, anne ve babasının kendisinden bir şeyler sakladığını fark etmiş ve hemen sonrasında da anne ve babası birkaç günlüğüne evden ayrılıp başka bir yere gitmişlerdir.

Anne ve babası döndüğünde dedesinin Kağan'a bir mektup bırakarak ortadan kaybolduğunu öğrenmiştir. Dedesi, mektubunda tehlikeli ve korkulu bir yolda olduğunu,

bulunduğu noktadan geri dönemeyebileceğini, olur da dönebilirse her şeyi Kağan'a anlatacağını belirtmiştir.

Yine mektubunda bazı öğütler vermiş ve bir de kendisini hatırlatması ve yolunu kaybederse yolunu bulabilmesi için Kağan'a bir hediye bıraktığını da yazmıştır. Mektupta hediyeyi bulması için Kağan'ın biraz uğraşması gerektiği de yazıyordu.

Mektubu okuduktan sonra Kağan, ailesinin de onayını alarak dedesinin kasabasına gitmeye karar vermiştir. Kağan, her yaz tatili başında dedesi ve ninesiyle hoş vakitler geçirmek için gittiği kasabaya, bu kez dedesini bulmak ümidiyle gitmiştir.

Kasabadaki ev, eski sönmüş bir yanardağın üzerinde ve bir krater gölünün hemen kıyısındadır. Evin bahçesinde küçük bir iskele olmakla birlikte gölden kayıkla dönüldüğünde iskeleye uğramaksızın bir kanal yoluyla doğrudan evin bodrumuna da girilebilmekte, evden de bodruma inilip kayıkla krater gölüne açılabilme mümkündür.

Anne ve babası Kağan'ı ninesinin yanına yerleştirip ayrılmalarından sonra ninesi Kağan'ı dedesinin kaybolmadan önce tüm vaktini geçirdiği odaya girmemesi için Kağan'ı sıkıca tembihlemiştir.

Kağan, kendisine tahsis edilen odada kitap okurken yorgunluktan uyuya kalmış ve açık pencereden odasına giren sarı saçlı bir kızın çıkardığı seslerle aniden uyanmış ve aralarında hummalı bir kovalamaca yaşanmıştır. Bu olay, dedesinin kaybolmasıyla bu kızın bir ilgisinin olup olmadığı konusunda kafasını kurcalamıştır.

Hem dedesinin bıraktığı hediyeye ulaşmak hem de bu olayı araştırması gerektiğini düşünen Kağan, dışarı çıktığında yakındaki kurabiyecide akşam uykusunu bölüp kovaladığı kızı görmüş, kurabiyecinin kasasındaki Onur'dan kızın adının Asya olduğunu öğrenip onunla konuşabilmek ümidiyle hem peşinden koşmuş ve biraz sonra da kızın “Kağan yardım et!” çığlığını işitmiştir. Sesin geldiği yerde birçok sokak köpeğinin Asya'nın etrafını sardığını görünce, Asya'ya kurabiyeleri köpeklerle doğru atmasını söylemiş, köpekler kurabiyelere yönelince Asya'nın peşini bırakmışlardır. Bu tanışma sonrasında Asya, Kağan'ın dedesi Galip Bey ile yakından ilgilendiğini, kaybolmasından dolayı duyduğu derin üzüntüyü ifade ederek odasına izinsiz girdiği için özür dilemiş ve yeniden kurabiye almak için Nefis Kurabiyeler dükkânına birlikte gitmiş ve Onur'u da yanlarına alarak Galip dedeyi aramak için sözleşmişlerdir.

Galip dedenin bulunabilmesinin tek yolu, torunu Kağan'a bıraktığı mektuptur. Ertesi gün mektubu üç arkadaş birlikte okumaya başlamışlar ve mektubun baş tarafındaki bir rakamından bu mektubun devamı olduğunu anlayarak diğer sayfaları bulmak için dedesinin

Çalışma odasına girip mektubu aramaya başlamışlardır. Kâğıt demetleri arasında mektubun diğer sayfalarının izlerini bulup onların üzerinde kurşun kalemle karartma yaparak mektubu okumaya ve ipuçlarına ulaşmaya başlamışlardır.

Mektubun bir sayfasında Galip dedenin şöyle bir şiire yer verdiğini görüp okuyunca aradıkları asıl ipucunun bu mektupta saklı olduğunu da anlamışlardır. Sekiz mısradan oluşan şiirde 4 numaralı mısra bulunmamaktadır. Şiir şöyledir:

“Eski zamanların birinde
Belki de çok daha eskide
Bir ışık varmış gökyüzünde

Fırtınada balıklara yol gösterir
Getirmiş onları limana güvenle
Sevgili Kağan iyi dinle!
Bu hediye son şans benim için belki de”

O sırada ninesi Kağan ve çocuklar için kek getirmiştir. Bu kek, dedesiyle Kağan’ın sandalla gölde gezintiye çıktıklarında yedikleri kektendir. Sandal gezisini hatırlayınca Kağan birden ayağa kalkıp mektubun okuyabilecekleri diğer sayfalarının izlerinin bulunduğu kâğıtları ve masanın çekmecesinden de günlüğünü alıp üç arkadaş birlikte evin bodrumundaki sandalın yanına inip sandalla göle açılmışlardır.

Sandalla kayalıklara ulaştıklarında kayalıkların içindeki gizli geçitlerden geçerken, dedesiyle daha önce buraya defalarca geldiklerini buranın eski bir uygarlığın kalesinden kalan kalıntılar olduğunu hatırlamıştır. Duvarlardaki okları takip ederek gölün kenarındaki bir çukura kadar gelmişlerdir. Bu çukurda şifreli bir kutu bulup şifresini çözmeye çalışmışlar, nihayet mektuptaki eksik rakam olan 4’ü dört kez yazıp kutuyu açabilmişlerdir. Kutunun içinden köstekli bir saat çıkmıştır. Eski zamanlardan kalma bu saatin öbür tarafı da pusuladır. Bu önemli bir ipucudur ama Galip dedeyi bulmaya nasıl bir katkısı olacaktır?

Kağan / Resmin Gizemini Çözebilecek Miyiz?

Kağan, Asya ve Onur, bir tarafı pusula, öbür tarafı da saat olan ilginç hediyeği Nefis Kurabiyeler Dükkânı’nda incelemeye başlarlar. Onur, pusulanın doğru yönü göstermediğini fark etmiştir. Kuzeyi göstermesi gereken kırmızı uç, batıyı göstermektedir.

Asya yakındaki kırtasiyeciden ödünç aldığı pusulayla ellerindekini karşılaştırdığında Galip Dede’nin hediye ettiği pusulanın hiç değışmeden hep aynı yönü gösterdiğine tanık

olmuşlardır. Bunun bir ipucu olabileceğini düşünerek gösterdiği yönde ilerlediklerinde Galip Dede'nin evindeki kayıkhane ve orada da kayığa ulaşmışlardır. Kayığın baş tarafındaki tahtaların arasında bir mektup bulup okurlar. Yine gizemli ifadeler vardır:

R enk renk dünyama
E şsiz güzelliğiyle hayat verir
S anki zaman durur onu görünce
İ ki tane var biri gerçek biri yalan
M eğer yalanmış bana kalan

Şiirin akrostiş tarzında yazıldığını anladıklarında “RESİM” sözcüğü ortaya çıkmıştır. Bu kez pusulanın koridorun duvarındaki Osman Hamdi Bey'e ait “Kaplumbağa Terbiyecisi” tablosunu gösterdiğini görürler. Resmin etrafında herhangi bir ipucu bulamayınca resmin fotoğrafını çekip onda bir ipucu aramaya başlarlar.

Ellerindeki fotoğrafla kütüphaneye gidip bu tablo hakkında araştırma yaptıklarında aynı ressamın bu adla iki tablosu olduğunu, birinde beş, öbüründe altı kaplumbağa olduğunu da bulurlar. İki resmin de fotoğrafını çekerler. Galip Dede'nin evindeki tabloda ise 7 kaplumbağa olduğunu görürler.

Galip Dede'nin tablosundaki kaplumbağalar kabartma şeklindedir. Bir tornavida yardımıyla kaplumbağaları kaldırdıklarında Kağan ile dedesinin birlikte çekildikleri bir fotoğraf ve bir de anahtar çıkmıştır.

Yine pusulayı takip edip evin deposundaki eşyaların arkasında bir kapı bulup anahtarla kapıyı açarlar. Kapıdan içeri girdiklerinde tavanında asılı yarasalardan ve ürkütücülüğünden burasının bir mağara olduğunu anlarlar. İlerlediklerinde çıktıkları yerin birkaç gün önce tekneyle gittikleri kayalık olduğunu görürler. Mağaranın sonunda ise Galip Dede'nin elbiselerini bulurlar. Kıyafetleri alıp geri döner ve bunları polise teslim ederler. Polis, Galip Dede'yi aramayı durdurmuştur ama üç arkadaş, dedenin ölmediğini düşünmektedir.

Kağan / Göldeki Hayalet Kim?

Çok uğraştıkları için Galip Dede'nin pusula/saati bozulmuş; Kağan, kasabadaki tek saatçiye tamir için götürmüşler, ancak kapalı olduğu için tekrar Galip Dede'nin elbiselerini buldukları yere giderek araştırmaya devam etmiştir.

Mağaranın girişinde gri renkte bir hayaletle karşılaşmalarına rağmen yarasalar sayesinde kurtulup eve geri dönen Kağan, bunları Asya'ya anlatmış, Asya da kasabadaki

birçok kişinin bu hayaleti gördüğünü, hatta bunun kasabanın gazetesinde haber bile yapıldığını söylemiştir.

Bunun Galip Dede'nin kaybolmasıyla bir ilgisi olabileceğini düşünen çocuklar, hemen gazeteyi gidip haberi yapan muhabirle görüşmüş ve hayaletin çoğunlukla orman tarafında görüldüğünü öğrenmişlerdir.

Hayaleti tekrar görebilmek ümidiyle akşama doğru ormana giden üç arkadaş, kuytu bir yerde pusuya yatıp beklemeye başlamışlardır. Kağan, o sırada gördükleri hayaletin fotoğrafını çekince flaşın ışığını hayalet de fark edip kaybolmuştur.

Polisler, Galip Dede'nin aranması işine son verdikleri için dedesinin odasının anahtarını Kağan'a verip bu işi sessizce ve başını belaya sokmadan araştırabileceğine izin vermişlerdir. Artık Kağan, dedesini rahat rahat arayabileceğini düşünerek dedesinin çalışma odasına gelmiş ve dedesinin bir arkadaşıyla çekildiği fotoğraf dikkatini çekmiştir.

Ormandaki hayaletin aslında bir hayalet olmadığını düşünerek ertesi akşam arkadaşlarıyla birlikte hayaletin izini sürmek üzere tekrar ormana gider ve hayaletin bulunduğu kulübeyi bulurlar.

Sabah olur olmaz bu kulübeye tekrar gidip içine girdiklerinde hayalet diye kuşkulandıkları kişinin dedesiyle birlikte fotoğrafta yer alan kişi olduğunu görürler.

Tekrar evlerine dönüp bahçedeki kameriyede kahvaltı ederlerken gölden yardım çağlıkları duyar ve o kişiye yardım edebilmek için süratle kendi kayıklarına binip göle açılırlar. Sandalın yanına ulaştıklarında yardım isteyen, dedesiyle aynı fotoğrafta yer alan ve hayalet zannettikleri kişi olduğunu anlarlar. Adam, gölde çıkan fırtınada küreklerini suya düşürdüğü için mahsur kalmış ve zor durumdayken yardım istemiştir. Adamı kendi sandallarına alıp kulübesine götürür, sonra da kendi evlerine gidip ona sıcak çorba getirirler. Amaçları yardım ettikleri adamın ağzından Galip Dede'yle ilgili laf almaktır.

Adamın anlattığına göre eskiden iki sık dostmuşlar. İkisi de arkeoloji ve tarihle ilgilenirlermiş. Kayalıkların eski bir medeniyetin kalıntılarına sahip olduğuna ilişkin bir harita bulmuşlar. Bu kayalıklarda bulunan kayıp şehri nasıl bulacaklarına ilişkin aralarında görüş ayrılığı başlayınca yolları ayrılmış. Galip bey, elindeki haritayla kayıp şehri aramaya devam etmiş; çünkü kayıp şehirle birlikte merak ettiği başka bir şeyi de aramaktaymış. Ama hayalet sandıkları adam, bu sevdadan vaz geçmiş.

Galip Bey'in ortadan kaybolduğunu öğrenen adam, eski arkadaşının kıyafetlerini bulunca, aramayı yapanların işini kolaylaştırmak ve o bölgede yoğunlaşmalarını sağlamak

için onları kayalıklara bırakmış. Hayalet numarası yapmasının sebebi ise kayıp şehri arayan başka meraklıların ormana gelmelerine engel olmakmış.

Kağan / Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor

Ellerindeki tek ipucu, bataryalı olduğu için şarjı biten pusula-saattir. Saati Asya'nın bilgisayarına şarj olması için prize taktıklarında saatin aynı zamanda taşınabilir bellek olduğunu da fark ederler. Saat şarj olurken bilgisayar ekranında bir yazı ve resim belirmiştir.

Bu bir mektuptur. Mektupta Galip Bey'in kayıp yeraltı şehrini bulmak üzere yola çıktığı ve bu şehri bulması için aslının kendisinde olduğu bir haritanın fotokopisini de Kağan'a bıraktığı yazmaktadır. Ayrıca mektupta bir de şiir yer almaktadır.

Bir mağara ile başladı her şey
Koca şehri, halkı içine çekti o şey
Aradığınız yol karanlık ne yol var ne ışık
Başlarsan dönmezsin/Başlamak için karanlığı seçmelisin.

Kağan, haritayı bilgisayara aktarıp fotoğrafın üzerindeki yazıların üzerinde farenin imlecini gezdirirken, yazıların kalınlaşıp incelmesini ve renk değiştirdiğini, yazıların üstüne tıkladığında pusula saatin ibresinin hareket ettiğini fark eder. Galip Bey'in nerelere gittiği, bu sayede anlaşılmaktadır.

Pusulanın gösterdiği ilk hedef, merdiven altındaki ilginç tünel mağaradır. Pusulanın ibresini takip ederek tünelde ilerlediklerinde tünelin sonunun hayaletin dolaştığı ormana çıktığını anlarlar. Yine pusulanın ibresi, ormandaki çalılıklarla dolu çukura girip ilerlemeleri gerektiğini göstermektedir. Çukura girip yürüdüklerinde yedi başlı bir ejderha kabartması ile karşılaşılır ki bu kabartma, bir sonraki bilmecenin de ipucudur. Ejderha başlarının gösterdiği yönde ilerlediklerinde açmaları gereken bir kapının önünde bulurlar kendilerini.

Yedi başlı ejderhanın ortasında bulunan başa bastıklarında kapı açılır. İçeri girip haritada belirtilen su birikintisine kadar ilerlerler. Şiirdeki mısra, bu birikintiden geçmelerini önermektedir. Bilgisayar, kibrit gibi ıslanmaması gereken şeyleri bir poşete bırakıp suya girerler. Suyun içindeki bir tünelden geçtikten sonra ateş yakıp elbiselerini kurutur ve ısınırlar.

Mağaradaki yollarına devam ederken karşılarına altından bir kapı çıkar. Bu kapıdan geçmek için de yine haritadaki bulmacayı çözmeleri gerekmektedir. Bulmacada;

Her şey var ama bir şey eksik
Birinde fazla birinde eksik

Kiminde çok kiminde hiç yok

Eşit ve adil olursan

Kapı açılır, dertler azalır (Orakçı, 2020c, s. 87).

Kapının eksik parçası güneş motifidir ve Onur da onun üzerinde oturmaktadır. Hemen güneş motifini alıp yerine yerleştirirler ve kapı açılır. Kapı açılır açılmaz kayıp şehir ortaya çıkmıştır. Burası bir yer altı şehridir.

Kağan / Kayıp Şehrin Gizemi

Defineciler kayıp şehirdeki büyük hazinenin peşindedir ve mağaranın bulunduğunu bilmemeleri gerekmektedir. Ancak Kağan, dikkatsizlik edip mağarayı bulduklarını gazetecilere söyleyince durum gazetede haber olarak çıkmıştı. Bunun üzerine ormanda gördükleri gri renkli hayalet Kağan'a "Görüşmemiz gerek!" yazılı iki kelimelik bir not bırakmıştı. Görüşme sonucunda hayaletin Galip Dede'nin arkadaşı Ahmet Bey olduğu ve kayıp şehrin izini kaybettirmek için bu kılığa girdiğini öğrenmiş ve Galip Dede'nin peşini bırakmalarını söylemişti. Ancak Kağan ve arkadaşlarının vazgeçmeye hiç de niyetleri yoktur.

Kağan'ın bulduğu haritada dedesinin haritayı çözebilmek için komşu kasabadaki Profesör Kemal Bey'den yardım alabileceklerini hatırlayıp onunla ormanda görüşürler. Ormanda dağ kekiği topladıklarını söyleyen bir grupla karşılaşırlar. Kemal Bey, bunların aslında defineciler olduğunu anlar ve izlerini kaybettirmeleri gerektiğini söyler. Kağan, dedesinin de hazine aramanın peşinde olduğunu düşündüğünü söyleyince Profesör, Galip Bey'in para canlısı biri olmadığını, onun kayıp şehirle birlikte kaybolan insanların sırrını çözenin peşinde olduğunu, birbirleriyle bu vesileyle tanıştıklarını da söylemiştir. Galip Bey'in amacı, şehri bulup turizme kazandırmayı ve bu yolla kasabayı kalkındırmayı amaçlamaktadır.

Profesör, Kağan'daki haritayı bilgisayarda iyice büyütüp harita içerisinde başka bir harita daha bulmuş ve Galip Bey'in orada olabileceğini düşünerek çocukları oraya yönlendirmiş ve maalesef onları tuzağa düşürmüştür. Rastladıkları adamlar gelip çocukları bağlamışlar ve Profesör, arkadaşlarıyla birlikte kayıp şehirdeki altınları ele geçirmiştir.

Kağan ve arkadaşlarını, gri hayalet kurtarmış, Galip Bey'in asıl aradığının da "Gerçek Aynası" adını verdiği bir geçit olduğunu söylemiştir. Çocuklar ve gri hayalet, profesör ve çetesinin peşine düşerken Kağan, dedesinin izini sürmek için kayıp şehrin en yüksek binasının çıkıp orda dedesinin matarasını bulup hemen arkadaşlarına yetiştirir.

Kasabaya ulaşınca polise durumu anlatıp Onur'un aksiyon kamerasındaki görüntüleri kanıt olarak sunmuş ve profesörü ihbar etmişlerdir.

Gri hayaletle vedalaşıp matarayı incelemeye almış, kapağını açınca bir ipucuna ulaşmışlardır. O da matarayı buldukları havuzun aslında bir geçit olduğu ve dedesinin bu geçidin geri dönüş bölümünü çalıştırmadığı için geri dönemediğini ve çalıştırmanın tek yolunun da eksik üç parçayı bulmak olduğunu okumuşlardır.

Derhal Kağan'ın matarayı bulduğu yere geri dönüp geçitten geçip yine aynı mağaranın içinde bulunan Galip Bey'in kaybolduğu yere girmişlerdir. Burada boş bir havuz, üç eksik yer ve üç de fayans vardır. Bu fayansları yerlerine koymadan buradan çıkamayacaklarını anlamış ve başka bir yol bulmaya çalışmışlardır. Mağaranın çıkışındaki şelaleye varınca buradan atlamak gerektiğini görmüş, önce balık yakalayıp kayalığın üstünde ateş yakıp hem balıkları pişirmiş hem de elbiselerini kurutmuşlardır. O sırada balık kokusuna da bir ejderha gelmiş ve ejderhadan kaçarken ormanın derinliklerinde bir bataklığa ulaşıp buranın üzerine uzanıp hareket etmeksizin karaya ulaşmış ve bir yerleşim yerine varmışlardır.

Buranın halkının kıyafetleri ve konuşmaları kendilerininkinden çok farklıdır. Onur'un elbiseleri çamurlu olduğu için halkın arasına karışıp elindeki kurabiyelerle halkın giydikleri türden kıyafetleri takas ederek arkadaşlarına getirmiş ve kıyafetleri giyip bu yerin halkının içine girmiş, Galip dedeyi orada aramış, hava kararınca ormanda sabahlamaya karar vermişlerdir. O sırada atla kaçan bir çocuğu başka atlıların kovaladığını görmüşler, çocuğun atının ayağı sürçünce attan düşmüş, Kağan ve arkadaşları çocuğu hemen çalılıkların arasına çekip diğer adamlardan kurtarmışlardır.

Çocuk uyanınca onlara teşekkür etmiş ve Kağan ve arkadaşlarının atalarının dilinden konuştuklarını, eskiden onların da böyle konuştuklarını fakat bu dilin kendilerine yasaklandığını söylemiştir. Kendisinin de annesinden eski dili öğrendiğini ve adının da Toprak olduğunu söylemiştir. Derhal Toprak'a Galip Bey'in fotoğrafını göstermişler, 'Gerçeğin Aynası'nın ne olduğunu sormuşlar, Toprak da bunların cevabını Bilgin'in bilebileceğini söylemiştir. Bilgin'e soru sormanın yolunun da üç yarışmadan ikisini kazanmak olduğunu belirtmiştir. Asya binicilik, Onur okçuluk, Kağan ise güreş sporunda yarışmak üzere hazırlanmaya başlamışlardır. Yarışmalara katılmışlarsa da kaybetmişler, Toprak ise binicilik yarışında birinci olmuştur. Minnet borcunu ödemek için de soru sorma hakkını Kağan'a devretmiş ve Kağan da soru sormak için Bilgin'in çadırına girmiştir.

Kağan / Kayıp Parçaların İzinde

Kağan, çadıra girdiğinde ne soracağına karar vermeden Bilgin'in uyarısıyla söylediği şiiri yazmaya başlar.

“Gün geceye kavuştuğunda,
Dolunay görüldüğünde,
Size o gösterir güneş misali yolu,
Dolunay’dan güneşe kadar at sürmeli,
Akılla hatta adımlarınla geçmeli,
Geçmenin bir bedeli olmalı,
Büyük mücadeleyi kazanmalı,
Kendini yenmelisin,
Zafer kazanan adaya çıkabilir,
Ancak aklına hâkim olan geri dönebilir.”

Kağan, Bilgin’in yanından ayrıldıktan sonra çadırda konuştuklarını duymaya çalışan birkaç kişiden şüphelenmiştir.

Toprak ile vedalaştıktan sonra şiirde yazdığı gibi dolunayı takip etmişlerdir, ancak tam da Kağan’ın şüphelendiği gibi takip ediliyorlardır.

Dolunaydan güneşe kadar at sürmüş, tepenin arkasında aradıkları gölü bulmuşlardır. İpucuna göre gölü kayıkla değil, yürüyerek geçmeleri gerekmektedir. Asya’nın keşfettiği mağara, onları gölün altından adımlarıyla geçirecektir.

Mağarada kocaman bir tahtta iri yapılı bir savaşçı oturmaktadır. Savaşçı, Kağan’a üç soru yönelmiştir:

- Bilgelik mi zenginlik mi? - Güç mü dostluk mu? - Zenginlik nedir?

Kağan bu üç soruya sırasıyla bilgelik, dostluk ve mutluluk cevaplarını vermiştir. Bu cevaplar üzerine savaşçı, Kağan ve arkadaşlarının mağaradan geçip adaya ulaşarak dileklerine kavuşabileceklerini söylemiştir.

Bitki örtüsü yok denecek kadar seyrek ve oldukça küçük adanın ortasında bir meşe ağacı ve ağacın dalında açılmış rulo şeklinde bir kâğıt vardır. Bu kâğıdın içinde geçidi açmak için gerekli olan eksik üç parçadan biri çıkmıştır.

Adadan ayrılmak üzere sahildeki iskeleye gitmişler ve kayık su almasına rağmen üstün çabalarla geri dönmeyi başarmışlardır. Onları takip edenler ise savaşçının sorularını cevaplandıramadıklarından dolayı adaya varamamışlar, dönüş yolunda pusuya yatmışlardır. Amaçları hazineye ulaşmaktır.

Adamlar; Kağan, Asya ve Onur’u arayarak gizli geçit parçasını almış ve onları bağlayıp atlarına bindirerek geldikleri yöne doğru yola çıkmışlardır.

Adam, kâğıdı, yaktıkları kamp ateşine doğru tuttuğunda bunun bir harita olduğunu anlamışlardır.

Toprak, içi rahat etmediği ve bilmeceyi de bildiği için izlerini takip ederek Kağan ve arkadaşlarını bulup iplerini çözmüş ve onları adamların elinden kurtarmış, Kağan da gizlice haritayı adamların elinden almıştır. Haritadan gidecekleri rotayı tespit ederek takip edecekleri ipuçlarına ulaşmışlardır. Bu ipuçları, dört kayanın üzerindeki sembollerdir. Bu sembolleri bir araya getirdiklerinde yerli halkın dilinde kale anlamına geldiğini yakınlarında gördükleri çocuklardan öğrenmişlerdir.

Kaleye çıkıp burçlara ulaşmış ve yorgunluklarını gidermek için sırtlarını duvara verdiklerinde Kağan birden arkalarındaki taşlarda da kayalardaki harflerin bulunduğunu görmüştür. Bu taşları sıralı olarak ittiklerinde birden kale sarsılmaya başladı ve bir kapı açılarak gizli bir geçit karşısına çıkmıştır. Geçitte ilerleyip bir odaya ulaşmışlar ve bir defter görmüşlerdir. İncelediklerinde aradıkları ikinci parçanın defterin cildine sabitlendiğini anlamışlardır.

Defteri alıp dışarı çıkmayı düşündüklerinde profesör ve arkadaşlarını karşılarında bulmuşlardır. Profesör defteri aldığı anda kale yeniden sarsılmaya başlamış ve profesörle arkadaşları derhal odadan çıkıp kapıyı onların üzerine kilitlediler. Odada sıkıştıklarında bir hava akımı olduğunu anlayıp onu takip ettiler. Ancak bir süre sonra mağaranın içindeki yer altı suyu yükselerek mağarayı doldurmaya başlamış, yüzerek buradan kurtulmuş ve dışarı çıkmışlardır. Atları bıraktıkları yere ulaştıklarında profesörün ayak izlerine rastlamışlardır. Bu izleri takip edip profesörün peşine düşmüşler ve bir hana ulaşmışlardır. Profesör ve arkadaşlarının handan ayrıldıklarını öğrenince Kağan dedesinin resmini hancıya göstererek tanıyıp tanımadığını sormuş, hancı da üç gün önce dedesinin bu hana geldiğini öğrenmişlerdir. Kağan, bu kez de profesörün düşürdüğü bez parçasını göstermiş ve bu bezdeki armanın Sur şehrinin arması olduğunu ve oraya gitmiş olabileceklerini söylemiştir. Dedesinin sürekli oturduğu masada bir iz aramış ama dedesinin başkasının malına zarar verecek bir şey yapmayacağını anlayıp geceyi hande geçirip ertesi sabah Sur şehrine doğru yola çıkmışlardır.

Sur şehrine gelmiş ve bir süre dolaştıklarında dedesinin ceketini bir adamın üzerinde görerek ona doğru yürümüş ve Toprak'a adamın bu ceketini nereden aldığını sormasını istemiş ve yaşlı adam bunu zindana atılan bir adamdan aldığını söyleyince dedesinin zindana atıldığını öğrenmişlerdir. Yanlarındaki bir başka kıyafetle bu ceketini takas edip dedesinin ceketini almışlardır. Ceketin ceplerini karıştırınca bir kâğıt bulmuşlardır. Kâğıtta bir şiir yazılıdır. Şiirin bazı harflerinin koyu renkle yazıldığını görünce bu harfleri birleştirence

“Hapishanedeyim 4” yazılı olduğunu görmüşlerdir. Toprak’ın yardımıyla hapishaneyi bulmuşlardır.

Kağan, hapishaneye tek başına girip dedesiyle görüşmek istediğini görevlilere Toprak aracılığıyla anlatmış ve dört numaralı kapıya gidip dedesiyle parmaklıklar arasından görüşebilmiştir. Dedesi şehrin kralı tarafından geçidin yerini söylemediği için zindana atıldığını söylemiştir. O sırada yanlarına profesör gelince Kağan’ı da dedesinin yanına tıkamışlardır. Dede torun kaçma planları yapıp beklemiş, gece olunca parmaklıkların arasından geçip uyuyan nöbetçiden anahtarı alarak hapishaneden çıkmış ve hana gitmişler, arkadaşlarıyla buluşmuşlardır. Profesörün aldığı parçaları ondan geri alabilmek için yerini öğrenmenin peşine düşmüşlerdir. Asya, profesörün de o handa kaldığını öğrendiğini söyleyince sevinçle birbirlerine sarılmışlardır. Sabah olunca hazinenin peşine düşen profesörü gizlice takip etmeye başlamışlardır.

Galip dede, profesörün Buz dağına doğru gittiğini ve son parçanın o dağdaki ejderhada bulunabileceğini söylemişti. Ejderha, Profesör ve adamlarını kuyruğuyla savurmuş, profesör elindeki çantayla kayalıkta asılı kalmıştı. Onu kurtarmak isterlerken profesör aşağıya düşmüş fakat çanta Galip dedenin elinde kalmıştır. Aradıkları defter de bu çantadan çıkmıştır. Hep birlikte uçan ejderhanın yuvasını aramışlarsa da bir şey bulamamışlardır. Ejderha geri dönüp onları kovalamaya başladığında aradıkları son parçanın ejderhanın boynunda asılı olduğunu görmüşlerdir.

Asya, ellerini kaldırarak ejderhanın yanına güzel sözlerle yaklaşip onu sevmeye başlayınca elini uzatıp son parçayı onun boynundan alıp kendi boynuna asarak arkadaşlarına doğru yürümüş ve aşağı inip atlarıyla şelalenin arkasındaki mağaraya ulaşmış ve üç parçayı yerlerine takmışlar ve bir anda havuz siyah renkte bir suyla dolmuştur.

Artık geri dönme zamanı gelmiştir. Toprak’la vedalaşıp sırayla havuza girmişler ve buradan sonra Galip dedenin evine ulaşmışlardır.

Bilim İnsanların İzinde / Isaac Newton

Duru, Mete ve Tanju, aynı okulda okuyan ve aynı mahallede oturan üç samimi arkadaşdır. Duru ve arkadaşları, okulda Asım öğretmenlerine laboratuvardaki işlerinde yardımcı olmaktadır. Asım öğretmen bir gün laboratuvardaki dolabın içinden yaralı bir durumda çıkmış ve çocuklara, “bundan sonra zamanda yolculuğa ben değil içinüz çıkacaksınız” demiş ve onlara üç tane de kolye vermiştir. Görevleri, zamanda geriye gidip tarihte yaşanmış olayları Ateş ve Poyraz adındaki kötü niyetli iki kişinin olayların akışını

değiştirmelerini önlemek ve bu olayların zamanımıza bilindiği şekilde doğru ulaşmalarını sağlamaktır.

Asım öğretmen, ayağı alçıya alınmış bir durumda otururken çocuklara, kendisine yardım etmeleri gerektiğini ve ilk görevlerinin de New York kütüphanesinden çalınan Newton'un defterinden hareketle zamanda geri gidip Newton'u korumak olduğunu söyler. Öğretmenleri Newton hakkında bilgilerin olduğu bir bilgi notunu da çocuklara ayrı ayrı verip bunu okumalarını ister.

Zaman makinesine giren çocuklar, kısa bir süre sonra kendilerini elma ağacı bulunan bir bahçede bulurlar. Kendilerine gelince ağaçtan düşen elmayı alan Tanju hemen yemek isterken Duru, "Newton, kafasına düşen bu elma sayesinde yerçekimi kanunun buldu. Gökteki gezegenler de böyle bir çekim gücü ile durabiliyorlar" der ve vakit kaybetmeksizin bahçedeki evin kapısına yönelir.

Kapıyı açanlara Bay Newton'u aradıklarını söylemişlerse de onun çalışma odasında bulunduğunu ve kimseyle görüşmek istemediği cevabını almışlardır. Duru bunun çok önemli olduğunu ısrarla söylediğinde içeriden Newton gelip neler olduğunu sorunca onları odasına davet etmiş ve Tanju, elinde tuttuğu elmayı yiyip yiyemeyeceğini sormuş, Newton da "onu dikkatli yemelisin, ben başıma düşen elmadan dolayı üzerinde 20 yıl düşünüp bilimsel sonuçlara ulaştım" demiştir. Tanju, "ben o kadar düşünemem" deyip derhal elmayı yemiştir. Duru kısaca Ateş ile Poyraz'ın önemli bir şey çalmak üzere burada olduklarını anlattığı esnada gürültüler olmuş ve bu iki hırsız evin penceresinden dışarı kaçmışlardır.

Newton, odaya dikkatlice baktığında bazı şeylerin yerlerinin değiştirildiğini görmüş ve icat ettiği bir teleskobun da kitaplığa döndürölmüş olduğunu görmüşdür. Teleskobun gösterdiği defteri kitaplıktan almış ve bu defterde yazılanların ertesi gün Londra'daki yayınevinden çıkacak kitabın el yazması olduğunu anlamıştır. Newton, "bu adamlar yarın çıkacak kitabımı çalacaklar" demiş ve hemen Londra'ya gitmeleri gerektiğini söylemişdir. Ertesi sabah Londra'daki yayınevinin önüne ulaştıklarında Ateş ile Poyraz'ın kitapları bir at arabasına yüklediklerini görmüş ve durdurmak için geç kaldıklarını anlamışlardır. Üstelik adamlar matbaayı ateşe vermişlerdir. Mete, arabanın arkasına bir mürekkep fıçısını hafifçe delip yerleştirdiği için yangını söndürüp derhal takibe başlamışlar ve onları bir mağarada kısırmışlardır. Newton, içeriye bir havai fişek atıp onların mağaradan kaçmasını sağlayarak kitapları kurtarmış, böylece insanların gökyüzü ve uzayla ilgili yanlış inanışlarının değişmesini sağlayarak kolyelerini ayarlayarak geri dönmüşlerdir.

Bilim İnsanlarının İzinde / Albert Einstein

Asım öğretmen; Duru, Mete ve Tanju'yu acilen laboratuvara çağırarak Albert Einstein'ın Ateş ve Poyraz ile başının dertte olduğunu söylemiş ellerine birer kâğıt tutuşturup derhal zaman makinesine bindirip Einstein'ın bulunduğu zaman ve yere gitmelerini sağlamıştır.

Kendilerini bir tünelden geçen trenin içinde bulmuşlardır. Tren tünelden çıkınca Asım öğretmenin verdiği ceplerindeki kâğıtları okumuşlardır. O sırada Ateş ile Poyraz'ın trenin içinde dolaştıklarını görünce henüz Einstein'ı bulamadıklarını anlamış ve onlardan önce onu bulmak için aceleyle trenin kompartımanlarına bakmaya başlamış, çok geçmeden de Einstein'ı bulmuşlardır. Tanıştıktan sonra Einstein, cebinden çıkardığı pusulanın ona ailesi tarafından beş yaşında armağan edildiğini söylemiş, o sırada içeri giren Ateş ile Poyraz, trenin tekrar tünele girmesinden yararlanarak pusulayı elinden alıp kaçmışlardır. Einstein, pusulanın arkasında makalelerini sakladığı kasanın şifresinin yazılı olduğunu, eğer onlardan önce ofisine ulaşırlarsa makalelerini kurtarabileceğini söylemiş ve trende kalıp onlardan daha hızlı bir şekilde ofise ulaşabileceklerini söylemiştir. O sırada da makalelerinin içeriği hakkında bilgiler vermiş ve bunlardan birinin izafiyet yani görecelik kuramı olduğundan söz etmiştir.

Tren gara girerken hızı yavaşladığı için hemen inip bir taksi tutmuşlar, taksi arızalanınca dört bisiklet kiralayıp ışık hızından söz ederek ofise ulaşip makaleleri almış ve Einstein'ın fikir ve deneylerinin günümüze ulaşmasını sağlamışlar ve derhal Asım öğretmenin laboratuvarına geri dönmüşlerdir.

Bilim İnsanlarının İzinde / Ada Lovelace

Duru, Mete ve Tanju sınıftaki bilgisayarların çalışmadığını görünce Asım öğretmenin yanına gitmiş ve onun da durumu bildiğini öğrenmişlerdir. Tam o sırada postacı öğretmene bir mektup getirmiştir. Zarfı açınca içinden bilgisayarların çalışmadığına ve 1843 tarihine bakmasına ilişkin Ateş ile Poyraz'ın bir notu çıkmıştır. Asım öğretmen, ansiklopedinin bir sayfasının fotokopisini çekip çocuklar vermiş ve zaman yolculuğunda işlerine yarayacağını söylemiştir. Buradaki bilgilere göre Ada Lovelace, ilk bilgisayar yazılımını bulan kişidir ve çok genç yaşta da ölmüştür.

Çocuklar zaman makinesine girmiş ve kısa bir zaman sonra kendilerini büyük bir taş duvarın yanında bulmuşlardır. Vakit kaybetmeksizin Lovelace'ın evine varıp kendisiyle görüşmek istediklerini söylemiş, o da “çok acil bir işim var isterseniz benimle gelin ve yolda anlatın” demiştir.

Arabayı hızla süren Ada Lovelace’a nereye gittiklerini soran Duru’ya “Profesör Babbage’ı biraz sonra patlayacak olan yanardağın lavlarından kurtarmaya” cevabını vermiştir. Kraterin yanına ulaştıklarında Lovelace, ateşe dayanıklı elbiseler giyip beline halat bağlayarak profesörün yanına inmiş, onu ikna edip çocuklardan halatı çekmelerini istemiş, çocuklar da halatı arabaya bağlayarak onları kurtarmışlardır. Biraz uzaklaşınca da yanardağ lav püskürtmeye başlamıştır.

Lovelace, profesörün analitik motor ve fark makinesi adlarıyla çok önemli iki buluş yaptığını, bunların çok karmaşık hesaplar yapabildiğini, kendisinin de bunlar üzerine yazılmış bir makaleye eklemeler yapıp bunları geliştirdiğini anlatınca Duru da onlara bu buluşların iki kişi tarafından çalınma durumundan söz etmişlerdir. Bunun üzerine makineleri kurtarmak için hızla eve döndülerse de geç kalmışlardı. Odada buldukları iplerden hareketle makinelerin bir iplik fabrikasına götürülmüş olabileceğini düşünerek oraya doğru yola çıkmışlardır.

Fabrikada kimse olmamasına rağmen Ateş ile Poyraz’ın mutlaka geleceğini tahmin edip onlara ipliklerden bir tuzak hazırlamış ve beklemeye başlamışlardır. Biraz sonra iki kafadar kapıdan girip ipli tuzaklara yakalanıp tavandan aşağı asılınca makinelerin yerini öğrenip kurtarmışlar, arabaya yerleştirerek getirip profesöre teslim etmişlerdir. Kolyeleri yardımıyla geri döndüklerinde yaptıkları ilk iş, bilgisayarlarını kontrol etmek olmuş ve çalıştıklarını görünce başardıklarını görüp sevinmişlerdir.

Bilim İnsanlarının İzinde / Nikola Tesla

Hafta sonu olmasına rağmen Asım öğretmen Duru, Mete ve Tanju’ya birer ileti göndererek acele yanına gitmelerini istemiştir. Duru ve Mete hazırlanıp Tanju’ya gittiklerinde o hâlâ uyumaktadır. Her zamanki gibi tembelliği tutmuştur. Onu da uyandırıp öğretmenlerinin yanına gittiklerinde, garip huyları olan, bir elektrik mühendisi olduğu hâlde patronu Edison’la hiç anlaşılamayan Nikola Tesla’nın başının dertte olabileceğini söyleyip onu uyarmak üzere 1893 yılına geri gideceklerini söylemiştir. Hemen makinenin içine girip öğretmenin belirttiği zaman geri gitmiş ve bir otel de olduklarını anlamışlardır.

Hemen odasını öğrenip yanına çıkmışlar ve durumu ona anlatmışlarsa da ikna edememişlerdir. Tam odadan çıkacakken kapının altından bir kartpostal atılmış ve güvercinlerinin tehlikede olduğu notunu okumuşlardır. Tesla, balkondaki güvercinlerin güvende olduğunu görünce, parktaki güvercinlere gidelim diyerek çocuklarla birlikte oraya gitmişlerdir. Güvercinlerin hepsine yem verdikten sonra Duru’nun aklına asıl hedefin güvercinler değil de Tesla’nın odasındaki çalışmalar olabileceği gelince tekrar aynı şekilde koşarak otele dönmüşlerdir. Tanju, koşmaktan dolayı yine şikayetçidir. Otele varınca

Duru'nun haklı olduğu anlaşılmıştır. Akşam yapılacak olan Şikago fuarının aydınlatma planları çalınmıştır. Birlikte fuara gidip ön araştırma yapmışlardır.

Tesla, kendisinin icat ettiği ve Tesla bobini olarak tanınan bir elektrik motorunu fuarın bir yerine yerleştirdikten sonra bu bobinin bu alanda hırsızları kaçıran olacağını söyleyip çocuklarla yemeğe gitmiş, orda kendisinden ve icatlarından söz etmiştir. Bunlar arasında Niagara şelalesinden elektrik üretmek de vardır.

Fuara geri dönüp birlikte sahne hazırlıklarını yapmış, biraz sonra Mete de Ateş ile Poyraz'ın santrale girdiklerini haber vermiştir. Bir plan dahilinde onların yanına giden Tesla, kollarını kaldırınca çocuklar daha önce yerleştirdikleri bobinin düğmesine basınca makineden adeta şimşekler çıkmaya başlamış ve elektriğın gücünden korkan Ateş ile Poyraz bir anda ortadan kaybolmuşlardır. Tesla onlara teşekkür edip vedalaştıktan sonra gizlice gösteriyi hayretler içinde seyretmiş, bir gazeteci ona elektrik sihirbazı deyince çocuklar da dođđu sıra annesinin Tesla'ya söylediği “oğlum, ışığın çocuğu olacak” sözünün gerçekleştiğini anlamıştır. Biraz sonra da oradan ayrılıp kendi zamanlarına dönmüşlerdir.

Bilim İnsanlarının İzinde / Leonardo da Vinci

Üç arkadaş, zaman yolculuğına çıkıp 1503 yılında Floransa sokaklarına gelmiş ve Leonardo Da Vinci'nin evini aramaya başlamışlardır. Sor sora evi bulmuş evdeki adamdan Leonardo'nun kaçırdığını öğrenmiş ve evin içinde bir ipucu bulmak için arama yaparken hizmetçinin en son tuvale bir şeyler yazdığını söylemesi üzerine tuvalde Vinci adını görmüşlerdir. Sorunca Vinci'nin Leonardo'nun dođđu yerin adı olduğunu öğrenip üç at kiralayıp süratle Vinci kasabasına gitmişlerdir.

Sorup soruşturup Leonardo'nun evinin bulunduğu yere gelerek evin penceresinden girerek kapalı bir kapıyı zorlayarak açmış ve bu odada bağlı olan Leonardo'yu kurtarıp Ateş ile Poyraz'ın çaldıkları Mona Lisa tablosunu bulmak üzere onunla tekrar Floransa'ya doğru atlarıyla yola koyulmuşlardır. Leonardo'nun Floransa'daki evine geldiklerinde Leonardo, Ateş'in atından bir arma koparıp bahçeye bıraktığını söylemiş, bir meşale yardımıyla bu armayı bulup, armanın Floransa dışındaki terkedilmiş bir şatoya ait olduğunu öğrenmişlerdir.

Leonardo, çocukları yanına alıp bir depodaki malzemeleri arabaya yüklemiş ve yardımcısıyla birlikte şatoya yakın bir tepeye çıkmış ve orada bu parçaları birleştirip iki tane uçabilen planör yapmışlardır. Çocuklar, Leonardo'nun ilk uçak tasarımcısı olduğunu anlamışlardır. İki planörle şatonun bir kulesine inmiş ve süratle şatoda Ateş ile Poyraz' bulup etkisiz hâle getirerek Mona Lisa tablosunu da alıp tekrar planörle Arno nehrinin kıyısına inmiş, derhal nehir kenarındaki bir alete binerek nehrin karşıısına geçmişlerdir. Çocuklar,

bunun da Leonardo'nun tasarladığı bir denizaltı olduğunu anlamışlardır. Tekrar Leonardo'nun evine ulaşım Mona Lisa'yı güvenli bir yere yerleştirdikten sonra öğretmenlerinin verdiği kolyeleri ayarlayıp okullarına dönmüşlerdir.

Sınıf Arkadaşım Bir Robot Haşmet 1.0

Kitabımız 2084-2085 yıllarından yani gelecek zamandan bizlere seslenmektedir. Hikâyenin kahramanı Hamdi, birinci sınıfa başlayacaktır.

Hamdi'nin babası teknoloji üzerine yoğun bir çalışma içerisinde bulunan bir bilim insanı iken annesi ise profesyonel dağcıdır. Babası bilimsel çalışmalarını ilerletmek adına okyanusun ortasında, haritalarda bile gözükmeyen bir adaya taşınma kararı alır. Babasının çocukluğunun geçtiği bu adada şimdi birlikte yaşayacaklardır. Ayrıca bu Ada, daha önceki zamanlarda Dünya'da hâkim olan yapay zekânın aslında doğru kullanıldığı takdirde insan yaşamını nasıl olumlu etkileyeceğini göstermek için uygun bir çalışma ortamı sunmaktadır.

Babası, Hamdi'yle, yeni evlerinin çatı katında bulunan bir odaya girdiğinde masanın üzerinde kocaman metal gövdesi ve etrafa kırmızı ışıklar saçan gözleriyle duran bir robot görür.

Hamdi korkuyla bakarken babası robota çeşitli aletler bağlayarak, verilerini inceler ve tekrardan eski performansı ile çalışması için birtakım güncellemeler yapar. Başlarda Hamdi, robotla aynı ortamda bulunmaktan rahatsızdır. Hamdi, bir gece su almak için mutfığa gittiğinde tekrar robotla karşılaşır. Hamdi, bir süre konuşunca aslında robotun korkutucu olmadığını hatta komik bile olduğunu anlar. Günler içerisinde ikisi arasında bir dostluk başlar. Okullar açılınca Hamdi ile robot birlikte okula giderler. Hamdi gibi diğer çocuklar da robottan korkar ve ondan kaçarlardı.

Okula başladıklarında robot ve Hamdi'nin bahçeye ilerlemesiyle tüm çocuklar panikle sağa sola kaçar. Hamdi, diğer çocukların robota alışması için ona bir isim koymayı düşünür. Okul kütüphanesine giderek orada 'İsimler Sözlüğü'nden yararlanırlardı. Robot bu sözlükten kendisine "Haşmet" ismini seçer. Robot, bu ismi neden seçtiği sorusuna Hamdi ile sözlükte peş peşe geldiği için tercih ettiğini belirtir. Hamdi bu tercih karşısında çok duygulanır.

Okulun ilk gününe dair pek olumlu gelişmeler olmasa da Haşmet şikâyet etmez, insanların zamanla kendisine alışacağına inanır. Bir gün Hamdi ve Haşmet okul bahçesinde oynarken bahçeye hızla dalan bir köpek, herkesi korkutur. Bir kız çocuğunu sıkıştırıp tam ısıracağı anda Haşmet köpeğin yanına yaklaşarak köpek düdüğü sesi çıkaran bir ses dalgası yayarak köpek, sessizce uzaklaşır. Köpek saldırısından kurtulan kız çocuğu Haşmet'e sarılarak teşekkür eder. Bu cesur ve güzel davranışı karşısında tüm çocuklar Haşmet'in yanına

gelir. Sonraki günler Hamdi ve Haşmet okuldaki tüm çocuklarla iyi arkadaş olurlar. Eve gittiklerinde gün içerisinde yaşanan olayı Hamdi babasına anlattığına babası, duydukları karşısında büyük bir mutluluk duyar çünkü yıllarca yapay zekânın kötü kullanımı nedeniyle insanlar zarar görmüştür. Teknolojinin kullanım amacı ve değeri iyi oldukça hayatımızın kolaylaştığı da görülecektir.

Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0

Profesyonel bir dağ tırmanışçısı olan Hamdi'nin annesinin hedefi, sekiz bin metre yüksekliğindeki zirvelere tırmanıp adını bu alanda tarihe altın harflerle yazdırmaktır. O, hayalini gerçekleştirmek için tırmanışa gittiğinde Hamdi, babası ve Haşmet, evde yalnız kalarak rutin yaşamlarına devam etmektedir. Babası telefonunda mevcut olan uygulamadan annesinin hareketlerini takip ederken zirveye çok yaklaştığı zaman aniden telefon sinyali kesilmiştir. Hamdi, babası ve Haşmet, annesini aramak üzere tırmanış alanına gitmek için helikoptere biner. Helikopter pilotu aynı zamanda babasının arkadaşı ve haber muhabiridir. Yolculuk zorlu hava şartlarıyla devam eder, tepeye yakın bir düzlüğe iniş gerçekleşir. Zaman zaman güçleri tükense de dağın zirvesine yaklaşmışlardır. Küçük bir mola verdikleri anda Haşmet güneş paneli açarak kendini şarj ederken kaybolma durumunda çıkaracağı sesi anlatırken yüksek bir ses çıkarmış, bu ses de çığa neden olmuştur. Çığ tehlikesi karşısında babasının güvenli bir alan bulmasıyla oraya sığınır. Çığ korkusuyla çantalarını unutmuşlardır. Hamdi, annesinin bulunmayacağı endişesiyle Haşmet'e sitem eder ve onun kötü bir robot olduğunu söyler. Haşmet üzülen yanlarından ayrılır. Vakit kaybetmeden zirveye doğru ilerler ve annesinin kaybolduğu noktaya ulaştıklarında annesinin uçurumun kenarındaki küçük bir kaya çıkıntısında durduğunu görürler. Yanlarındaki ip kısa kalınca çantalara ulaşmak isterler ama o sırada Haşmet gelip ipin ucundan tutup anneye ulaşır ve anneyi yukarı çıkarır. Bu kez Haşmet'i yukarı çekmeye çalıştıkları sırada Haşmet uçurumdan yuvarlanır. Haşmet'i kurtarmak için düştüğü yere inen bir patika yol bularak aşağıya inerler. Haşmet'e zarar gelmemiştir. Telefon yeniden sinyal alıncaya kadar yürüdüler. Babasının arkadaşı helikopter pilotunu arayarak ona konumlarını tarif ederler. Helikopterden indiklerinde onları bir sürpriz bekliyordur. Helikopterden iner inmez yüzlerine patlayan flaşlarla bu rekor tırmanışın haberini yapmak isteyen muhabirlerle karşılaşır. Annesi sekiz bin metre yüksekliğindeki tüm dağlara tırmanmış olup hedeflediği rekoru kırmıştır ve bu başarının arkasında ailesi ve Haşmet'in olduğunu söyleyerek onlara basın önünde bir kez daha teşekkür eder. Böylece Haşmet'in herkes tarafından tanınmış olur.

Değerlere İlişkin İnceleme

Yapılan bu çalışmada Mustafa Orakçı'nın, 2020-2025 yılları arasında yayımlanan ilkokul düzeyinde kaleme aldığı 13 adet özgün eser incelenmiştir. Belirlenen değerler kaydedilmiş ve eserde bu değerlerin vurgulandığı ifadeler örneklendirilmeye çalışılmıştır. Değerler sıralanırken alfabetik ölçü kullanılmıştır.

Adalet

Değerler eğitimi müfredatına baktığımızda çatı değer görevi alan temel kavramlardan birisi de Adalet kavramıdır. Temel anlamda adalet Türk Dil Kurumu (2019), 'Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe' olarak tanımlanmaktadır. Toplumun sağlıklı bir şekilde devamlılığının sağlanması, adaletin sağlanmasıyla gerçekleşebilir. Başta hukuk alanı olmak üzere felsefe, edebiyat, sosyoloji ve birçok alanın temel problemidir. Özellikle felsefenin temel disiplinlerinden olan ahlak felsefesi tarih boyunca bu konuda çeşitli görüşler öne sürmüştür. Hatta bu fikir paylaşımları neticesinde bugün adalet kavramının sınırı, mahiyeti, anlamı ve toplumsal yansımalarını detaylı bir şekilde oluşturmaktadır. İlk Çağ'ın ünlü filozofu Platon, ölçülü olmak, cesaret, bilgi ve adalet olmak üzere dört temel erdem kabul eder ve bunların çatı değeri de adalettir. Adalet hem bireylerin hem de toplumun devamlılığı için devlet tarafından teminat altına alınmış bir değerdir.

Adaletin olduğu her yerde huzur, güven, birlik ve beraberlik sağlanır bu da başta bireysel mutluluk olmak üzere toplumun tamamını etkisi altına alan bir güç haline gelir. Bu denli önemli bir kavramın insan yaşamına sağlayan sürecin temeli ailede başlar ve sonrasında eğitim hayatıyla şekillenir. Bu nedenle bir toplumda adalet kavramının yalnızca teorikte var olan bir kavram olmaması ve bir yaşayış şekline dönüşebilmesi için temelinin çocukluk döneminde atılması gerekmektedir.

Mustafa Orakçı'nın incelediğimiz eserlerinde adalet kavramına ilişkin örnek cümleleri şu şekilde belirtebiliriz:

“- Her şey var ama bir şey eksik

Birinde fazla birinde eksik

Kimin de çok kiminde hiç yok

Eşit ve adil olursak kapı açılır dertler azalır” (Orakçı, 2020d, s. 87).

“- Böylece şanslarımız eşit olacak. Sakın ama sakın, bu haritayı asla kimseyle paylaşma” (Orakçı, 2020d, s. 24).

“- Yıldızları saymaya başladık. Birkaç defa yanlış saydıktan sonra iki kanatta da aynı sayıda yıldız olduğunu gördük” (Orakçı, 2020d, s. 89).

Yazar, Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0 eserinde yer alan adalet değerine ilişkin örneği şu şekildedir:

“- Hayır dostum, bu haksızlık olur. Biz eşit şartlarda yarışıyoruz. Senin yapmak istediğin şey, matematikte korsan yazılım kullanmak! Ve bu hiç adil değil.” (Orakçı, 2025, s. 19).

Bir sonraki teneffüste Haşmet’i ne sınıfta ne de bahçede görebildim. Arkadaşları kütüphaneye gittiğini söylediler. Onu bulduğumda bir kabloyla evden getirdiği minik bir bilgisayara bağlanmış haldeydi.

“- Haşmet bu da ne? Ne yapıyorsun sen?”

Beni görünce gözleri büyüdü, kabloları panikle çekiştirdi ve arkasına yaslanmaya çalıştı. Yaramazlık yapmış bir çocuk gibi yere bakıp ayak ucunu incelemeye başladı.

“- Dostum, bu hiç adil değil! Başkalarının beyinlerine yazılım yükleme şansı yok!” (Orakçı, 2025, s. 20).

Aile Bütünlüğü

Ortak paylaşımlara ve sorumluluklara sahip bireylerden oluşan aile insan varlığının devamlılığını evlilik birliği içerisinde temin eden, bireyin içine doğduğu topluma uyum sürecini sağlayan, üyeler arası duygusal bağın kurulduğu sosyal bir kurumdur. İnsanın doğumu ile başlayan, yaşamı boyunca gelişim evrelerinin her aşamasında fizyolojik, psikolojik ve sosyal tüm ihtiyaçlarının giderilmesinde aile, yeri doldurulamayacak bir işleve sahiptir. Bireyin ailesiyle güçlü bir aidiyet duygusu geliştirmesi ve aile doyumunu, bu işlevlerin sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesini gerektirmektedir. Aile doyumunu, bireylerin aile yaşamlarını pozitif ya da negatif yönde algılamalarının bir yansımasıdır (Tuncay ve Tekin, 2021, s. 248).

Birey, yaşam akışı içerisinde, her dönem hayatını olumsuz yönde etkileyebilecek olay ve durumlarla karşılaşmaktadır. Bu etkenler bazen ufak şiddetli yansımalarken bazen de daha yüksek direnç gösterilmesi gereken dozda olabilmektedir. Kişinin karşılaşmış olduğu zorluklarla mücadele edebilmesinde sahip olmuş olduğu karakteristik özellikleri kadar doğup büyümüş olduğu çevre, aile desteği ve eğitimsel bakış açısı da bir o kadar önemlidir. Bireysel olarak birtakım güçlüklerle her ne kadar baş edebilsek de yaşama dair karşılaştığımız engellerde yol alabilme ve devam edebilme motivasyonu için başta aile desteğine ihtiyacımız vardır. Aile, yalnızca zor anların destekçisi değildir, kişinin her mutluluğunda onunla mutlu olan her heyecanını aynı heyecanla paylaşan destekçisidir. Bu nedenle aile bütünlüğü, ailedeki her ferdin ihtiyaç duyduğu manevi güçtür.

Günümüz dünyasında bireyselliğin ön plana çıktığını görmekteyiz. Her ne kadar tek kişilik yaşama dair olumlu algılar oluşturulmaya çalışılsa da yapılan araştırmalar neticesinde yalnızlığın, birey psikolojisini ciddi anlamda etkilediği ve toplumsal çöküşün ana etkeni olduğu gerçeğini ortaya koymuştur. İnsanın doğasında var olan ‘sosyal varlık’ kimliğine aykırı olması bu durumun bir sebebidir. Bu bağlamda sağlıklı bir birey ve sağlık bir toplum oluşturabilmek adına kişisel beceri ve direncin yanında güçlü bir aile bağına da ihtiyacı vardır.

Aile birliğine önem verme ve bütünlüğünü koruma küçük çapta başlayarak geniş bir yayılım göstermektedir. Bu konunun önemi her geçen gün daha anlam kazanarak sosyal, kültürel ve eğitimsel alanın her başlığında kendisine yer bulmaktadır. Eğitim programlarında ‘aile’ kavramı sık sık yer alarak bir değer statüsü kazanmıştır. Bunun nedeni değerlerin ilk aktarım kanalının aile olmasıdır.

İncelemiş olduğumuz Mustafa Orakçı’nın eserlerinde de aile kavramının önemi, değeri ve bütünlüğüne dair çeşitli metinler dikkatimizi çekmektedir. Aile Bütünlüğüne ilişkin değer örneklerini şöyle sıralayabiliriz:

Kağan serisi “Dedem Neden Kayboldu?”

“- Biz de seni dedenlerin kasabasına göndermeyi karar vermiştik. Fakat dedenin izini sürmen için değil, ninene yardım etmen ve destek olman için... Deden yokken ninen yalnız kaldı ve ona arkadaş olmanı istiyoruz. Önümüzdeki hafta yaz tatili başlayacak. Okuldan izin aldık, yarın gidiyorsun.” (Orakçı, 2020a, s. 18).

Yine aynı adlı eserden:

“- Ninenle iyi geçin. Bu kayıp olayı onu çok yordu. Bazen öfkeli olabilir, o yüzden onu hoş gör. Arkadaş ol. Seni seviyoruz. Fırsatını bulur bulmaz biz de yanınıza geleceğiz” (Orakçı, 2020a, s. 26).

Kağan serisi “Göldeki Hayalet Kim?” kitabında karşımıza çıkan aile bütünlüğü değerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

“- Ninem bu olaylardan sonra iyice sessizleşti. Benimle daha az konuşmaya başladı. Onu yalnız bırakmamak için Asya ve Onur’la birlikte neredeyse her gün bizde buluştuk.” (Orakçı, 2020b, s. 6).

“-Eve dönmek istiyordum ama ninemi bırakmak istemediğimden dönemiyordum. Ona birlikte bizim eve dönmeyi teklif ettim ama kabul etmedi. Deden döndüğü zaman burada olmak istiyorum dedi.” (Orakçı, 2020b, s. 5).

Yazar, Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0 eserinde yer alan aile bütünlüğü değerine ilişkin örneği şu şekildedir:

“Haşmet’in üzerindeki karları silkeledik. İyi olmasına sevinmiştim. Annem de Haşmet de sağlıklıydı ve hep birlikteydik. Annem eliyle zirveyi işaret etti” (Orakçı, 2025, s. 59).

Alçakgönüllülük

Alçakgönüllülük günümüzde tevazu kelimesiyle eş anlamlı kullanılan ve insan davranışlarında gözlemlendiği takdirde kişiye özel bir vasıf katan önemli değerler arasındadır.

Buradan hareketle alçakgönüllülük kavramının tanımına bakıldığında, bireyin ölçülülüğü elden bırakmayarak narsist davranışlardan uzak durması ve karşıdaki insanın yanlışları ve hataları bilindiği halde, o kişiyi olduğu gibi kabul etme durumudur (Korkmaz, 2020, s. 242).

Aynı zamanda kendisinin farkında olarak; araştıran, öğrenen, bulunmuş olduğu ortama uygun davranışlar sergileyebilen, toplumun kültürel değerlerinin farkında olarak bunlara uyum sağlayabilen kişi alçakgönüllülüğe sahip bir bireydir.

Bu bağlamda bu özelliklere sahip olabilmenin yolu ise bilgili olmaktan geçmektedir. Ailede başlayan eğitim süreci, okul hayatı ile planlı ve sistemli bir şekilde ilerler.

Edinmiş olduğumuz her bilgi ufhumuzu genişleterek bizi dış dünyaya karşı daha bilge bir kişilik hâline getirir sonrasında ise bir değer ögesi olan alçakgönüllülüğü hayatımıza harmanlamış oluruz.

Mustafa Orakçı’nın ilgili eserlerinde bu değere ilişkin örneklerle rastlamamız mümkündür.

Kağan serisi Kayıp Şehrin Gizemi kitabından

-Deden bu kayıp şehirdeki defneyi ararken mi kayboldu? Yani bu kadar şeyi altın için, zengin olmak için mi yaptı?

- Hayır Kağancığım. Deden para meraklısı bir insan değildi (Orakçı, 2023f, s. 46).

Azim ve Kararlılık

Sözlüklerde “yapılmak istenen bir iş, varılmak istenen bir hedef için her türlü güçlüğü göğüsleme kararlılığı, kesin karar, irade, gayret, gaye, niyet” olarak tanımlanan azim, görüldüğü gibi aynı zamanda kararlılık anlamını da içermektedir. Kararlılık, hayatta karşılaşılan zorluklara rağmen hedeflere ulaşmak için gösterilen azim ve direncin ta kendisidir.

Kararlı bir insan, ulaşmak istediği hedefte karşısına çıkan engellerin önünde yılmaz ve ne olursa olsun amacına doğru ilerler.

Kararlılık, sadece bir isteği sürdürmek değil, aynı zamanda o isteği gerçekleştirebilmek için gereken cesareti ve iradeyi de içerir. Başarı da çoğu zaman sabır ve kararlılıkla gelir. Başlanan bir işte ilk adımlar belki zor olabilir, hatta bu zorluk insanı vaz geçmeye yöeltebilir, fakat kararlı bir zihin her türlü zorluğu aşabilecek gücü kendisinde bulur. Kararlılıkla hareket etmek, yalnızca kişisel gelişimi desteklemekle kalmaz, aynı zamanda çevremizdeki insanlara da ilham verir. Çünkü kararlı bir insan, kendi potansiyelini en üst düzeye çıkarırken, başkalarına da kendi hedeflerine ulaşabilmeleri için cesaret verir.

Bu özellik, hayatın her alanında, işte, ilişkilerde ve kişisel hedeflerde başarıya giden yolun anahtarıdır. Azim ve kararlı hareket etmede niyet ve irade çok önemlidir. Yapılması planlanan herhangi bir iş veya eylemde birden fazla seçenek söz konusu olabilir. Bunlardan birini seçip ona yoğunlaşmak, başarıyı da beraberinde getirir. Fakat kararsız kalıp da seçeneklerden birine yönelinmeyince herhangi bir iş veya eylem de ortaya çıkmaz bu bakımdan “en kötü karar, kararsızlıktan iyidir” özdeyişi söylenmiştir. Fransız filozof Spinoza, bu konuda şu örneği vermektedir. Hem aç hem de susuz olan bir eşeğin bir yanına su, diğer tarafına ise suyla eşit uzaklıkta bulunacak şekilde saman yığını konulsa, bu eşek açlığını hatırlayıp saman yığınına yönelmişken susuzluğu galip gelip samanı yiyemeden suya yönelir. Tam suyu içeceği esnada açlığı aklına gelip tekrar samana yönelir ve bu eşek iki nesneden birine bir türlü karar veremeyip açlık ve susuzluktan ölür (Spinoza, 2014, s. 158). Bu örnek dikkate alındığında kararsızlık, başarının önündeki en önemli engellerden biridir. Bu bakımdan başarıya ulaşabilmek için azim ve kararlı olmak mutlak surette gereklidir.

Mustafa Orakçı’nın çocukların geleceğini inşa etmede yardımcı olabilecek eserlerinde de kararlılığa ilişkin örnekler bulunmaktadır.

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Albert Einstein’ adlı eserinde şu örnekle azim ve kararlılık değerine denk gelebiliriz.

“-Einstein ile içeri girdik. Koşmaya başladık nefes nefese kalsak bile durmadık.” (Orakçı, 2023b, s. 38).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Nikola Tesla’ kitabında azim ve kararlılığa ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız:

“- Önceki günlerde hiç ara vermeden 40 saat çalışarak bir ampul tasarladım.” (Orakçı, 2023e, s. 24).

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabında azim ve kararlılık değerine ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız.

“- Merak etme Kağan, bir ipucu olmasa da dedeni mutlaka bulacağız.” (Orakçı, 2024a, s. 9).

“-Sabaha kadar hiç durmadan yolumuza devam ettik.” (Orakçı, 2024a, s. 18).

“- Bütün gücümle gayret ediyorum. Haydi, az kaldı dedim. Çabalamamız gölün üzerinde sürekli devam etti.” (Orakçı, 2024a, s. 33).

“- Güzel bir haber almamıştık. Ancak aramaya devam ediyorduk.” (Orakçı, 2024a, s. 110).

Kağan Kayıp Şehrin Gizemi kitabından

“Hiçbirini dinlemedim. Bu noktaya kadar gelmişken oraya bakmadan asla geri dönmeyecektim.” (Orakçı, 2023f, s. 68).

Yazar, Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0 eserinde yer alan azim ve kararlılık değerine ilişkin örneği şu şekildedir:

- Korkma oğlum. Sana hep ne derim? “Hayal kur ve peşinden git” İşte, benim hayalim de bu. O yüzden rekoru kırıp geri döneceğim. Daha önce başardım, yine başarırım. Sen beni merak etme (Orakçı, 2025, s. 13).

“- Hamdi, lütfen şimdi endişelenme. Böyle pes edemeyiz. Güçlü olmalıyız. Bir çözüm bulacağız, tamam mı?” (Orakçı, 2025, s. 50).

Bağımsızlık

Bağımsızlık, bireyin kendi kararlarını alabilmesi, kendi ayakları üzerinde durabilmesi ve yaşamını özgürce yönlendirebilmesidir. Bu değer, bireyin hem kişisel gelişimi hem de toplumsal duruşu açısından büyük önem taşır. Bağımsız bir birey, başkalarının etkisi altında kalmadan düşünebilir, kendi doğrularını oluşturabilir ve yaşam yolunu kendi seçimleriyle çizebilir. Bu da özgüveni artırır ve kişiye güçlü bir kimlik kazandırır.

Bağımsızlık, sadece maddi özgürlükle sınırlı değildir; aynı zamanda duygusal ve zihinsel özgürlük anlamına da gelir. Duygusal bağımsızlık, bireyin kendi duygularını tanıması ve başkalarına körü körüne bağlı kalmadan ilişkiler kurabilmesidir. Zihinsel bağımsızlık ise bireyin sorgulama yeteneğini kullanması, kendi fikirlerini oluşturması ve eleştirel düşünebilmesidir. Bu yönüyle bağımsızlık, bireyin hayatın her alanında sağlıklı kararlar alabilmesini sağlar.

Toplumlar için de bağımsızlık büyük bir değerdir. Bağımsız bireylerden oluşan bir toplum, daha yaratıcı, üretken ve dirençlidir. Çünkü bağımsız insanlar kendi sorumluluklarını alır, sorunlara çözüm üretir ve özgürce katkıda bulunur. Bu nedenle bağımsızlık hem bireysel hem de toplumsal düzeyde korunması ve desteklenmesi gereken temel bir değerdir.

- Ne demiş bir adam: “Bir kişiye iyilik yapmak istiyorsan ona balık verme, balık tutmayı öğret” (Orakçı, 2023f, s. 100).

Bağlılık

Bağlılık, insanın kalbinin bir amacı, bir kişinin ya da bir değerin sahiplenmesi ona sadakatle tutunmasıdır. Gerçek hayatta kalma, sadece iyi zamanlarda değil, zor zamanlarda da devam eden ve köklerini sabırdan, sevgiden ve inançtan alır. İnsanlar arası ilişkilerde bağlılık son derece önemli ve değerlidir. Özellikle kadınlarda bağlılık üst düzeyde gerçekleşebilir. Bir insana, bir ideale ya da bir hayale bağlı olmak, kadının hayatına anlam katar ve ona yön verir. Bağlılık, güveni besler, derin ilişkiler kurar.

Bağlılık, sürekli güçlenen bir bağdır; anlık heyecanlardan değil, emekle büyütülen bir sadakatten doğar. Zorluklar karşısında sarsılsa bile, özünde taşıdığı sevgi sayesinde ayakta kalır. Birine bağlılık hisseden insan, onu içselleştirir ve ona her hâliyle sahip çıkar. Bu nedenle bağlılık, kişisel gelişimin, bileşenlerin ve toplumsal dayanışmanın vazgeçilmez temel taşlarından biridir.

Bağıllık, insanın kendi varoluşunu aşarak başka bir amaçta kök salmasıdır. Bu dağılım, kişinin kendi içeriğinin dağılımını taşır, ona bir bütünün parçası olma bilinci kazandırır. Bağlı kalmak, sadece bir seçim değil, aynı zamanda bir sorumluluktur; çünkü insan, bağlı olduğu şeyin karşılığı olarak kendi benliğini de adar. Gerçek hayattaki değişim, değişimin kaçınılmaz olduğu bir dünyada, insanın sadakatle ve bilinçle kök salma çabasıdır.

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabında bağlılık değerine ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız.

“- Sizden ayrıldıktan sonra rahat edemedim. Peşinizden gelmeye karar verdim.”
(Orakçı, 2024a, s. 49).

Bilgelik

Bilgelik, bilgiden öteye geçen, hayatın ayrıntısını kavrayabilme sanatıdır. Sadece öğrenmekle değil, yaşamakla, deneyimlemekle ve öğrenerek gelişir. Bilge insan, olaylara yüzeyle değil, özde bakar; doğruyu yanlıştan, kalıcıyı geçiciden ayırt edebilir. Bilgelik, sabrı, alçakgönüllülüğü ve sağduyuyu da içinde barındırır; bilge insanlar, kararlarında acele

etmezler, gruplarda rehberlik değil danışmanlık yaparlar. Gerçek bilgelik, yalnızca kendine değil, çevreye de ışık olur, insanlara daha derin bir yaşam bilinci kazandırır.

Bilgelik, sadece doğruyu bilmek değil, doğru zamanda, doğru şekilde yaşamaktır. Hayattaki çıkışları karşısında sakin kalabilmek, onun deneyiminde bir ders arayabilmenin bilgelik işaretidir. Bilge kişi, yargılamadan dinler, acele etmeden konuşur ve onun adımıyla hem kendine hem de bakımına karşı şefkatli olmayı seçer. Bilgelik, bilgi ve erdemin birlikteliğiyle zaman içinde kazanılan bir güç olup derinlikli bir yapısı vardır. Bu bakımdan Platon, bilgeliği adaletten sonraki en önemli erdem olarak görüp devlet yöneticilerinde bulunması gerektiğine işaret etmektedir. Bilge insanlar, gerektiğinde en zor kararları bile cesurca alabilme yeteneğine sahiptir.

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabında bilgelik değerine ilişkin şu örneklerle karşılaşmaktayız.

“- Bunu düşünmeye gerek yok. Bilgelik yani değer her şeyden değerli.” (Orakçı, 2024a, s. 27).

Bilimsellik

Bilimsellik, bir düşünce veya araştırma sürecinin, objektif veriler, sistematik yöntemler ve mantıklı analizler kullanılarak elde edilmesidir.

Bilimsel düşünme, doğruluğu ve güvenilirliği sağlamak amacıyla hipotezler kurar, deneyler yapar ve gözlemlerle elde edilen verileri nesnel bir şekilde değerlendirir. Bilimsellik, sorgulayıcı bir zihniyetle hareket etmeyi gerektirir; insanların önyargılardan arınarak, kanıtlar ve mantıklı argümanlarla hareket etmelerini sağlar. Bu yaklaşım, yanlış bilgi ve inançlardan kaçınmayı, sürekli olarak doğruluğu sorgulamayı ve evrensel gerçeklere ulaşmayı amaçlar.

Bilimsel yöntem, teoriler oluşturma ve yanı sıra, bu teorileri test etmeyi ve zamanla geçerliliklerini kanıtlamayı da içerir. Bilimsellik, sadece doğal bilimlerle sınırlı olmayıp, sosyal bilimlerde de uygulanabilir; toplumları, insan davranışlarını ve kültürel dinamikleri anlamaya yönelik de bilimsel yaklaşımlar geliştirilir. Bu sayede, bilimsel düşünme bireylerin daha bilinçli, mantıklı ve veri odaklı kararlar almasına yardımcı olur.

Mustafa Orakçı’nın özellikle bilim adamlarını ele aldığı ve zamanda yolculukla ilişkilendirdiği eserlerinde bilimsellik ile ilgili birçok örneğe rastlamak mümkündür.

Kağan serisinden “Resmin Gizemini Kim Çözecek?” adlı kitabında karşımıza çıkan bilimsellik değerine ilişkin örnek şu şekildedir:

“-Dışarıya servis yaptığımda hemen ilerideki caminin minaresine baktım. Caminin kapısı kibleyi yani güneyi göstermiyor muydu?” (Orakçı, 2020d, s. 7)

Kağan Kayıp Şehrin Gizemi’nden

“- Şelalenin suyunun yere döküldüğü yerde dev kazanı adı verilen bir çukur olur” (Orakçı, 2023f, s. 94).

- Her şelale, yüzlerce yıl akmasıyla bu dev kazanını oluşturur (Orakçı, 2023f, s. 95).

- Bataklıkta hayatta kalmanın en iyi yöntemi bataklığa uzanmakmış (Orakçı, 2023f, s. 107).

Yazarın Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Albert Einstein’ kitabında yer alan bilimsellik değerine ilişkin örnek ise şu şekildedir:

“-Einstein, 1921 yılında Nobel Fizik Ödülü’nü kazandı. Avrupa’da değişik şehirlerdeki üniversitelerde profesörlük yaptı. Özel Görelilik Kuramı ve Genel Görelilik Kuramı, çalışmalarından bazılarıdır” (Orakçı, 2023b, s. 13).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Nikola Tesla’ kitabında ise şu örneği paylaşabiliriz:

“- Bu bir bobin. Tesla Bobini... Benim icadım. Üç yıl önce icat etmiştim. Şu an pek çok farklı alanda kullanılıyor. Ama biz bugün onu oldukça eğlenceli bir iş için kullanacağız. Sizinle “hırsız kaçıran” yapacağız. Şimdi yardım edin de bu bobini santrale götürelim. Oraya monte edelim.”

“- Niagara Şelalesi’nde suyu kullanarak arkadaşlarıyla birlikte santral yaptıklarını, su gücüyle elektrik ürettiklerini ve şehri nasıl aydınlattıklarını anlattı (Orakçı, 2023b, s. 33).

Bilim İnsanlarının İzinde adlı serisinin ‘Leonardo Da Vinci’ kitabında ise bilimsellik değerinin aktarımı şu şekildedir:

En ünlü eseri Mona Lisa’nın yanında ünlü bir başka eseri de duvara çizdiği ‘Son Akşam Yemeği’ adlı resmidir (Orakçı, 2023d, s. 12).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Albert Einstein’ kitabında bilimsellik değerine ilişkin karşılaştığımız örnek şu şekildedir:

“-Aslında hızımız göreceli, yani nerede olduğunuza göre değişiyor. Ben burada dikiliyorum. Size göre hareket etmiyorum. Ama tren yolunun kenarında bekleyen bir insana göre ben oldukça hızlı hareket ediyorum. Yani hızımız bulunduğumuz yere göre değişiyor. Buna “izafiyet” yani “görecelik” diyoruz.” (Orakçı, 2023b, s. 33).

“- Üzgünüm Tanju ama bu mümkün değil. Işık hızına ulaşamazsın. Hazır ışık hızından söz açılmışken size Işıklar Paradoksu’ndan da bahsedeyim. İkiz olan iki kişi düşünün. Bunlardan bir tanesi Dünya’da kalsın. Diğeri de bir uzay aracına binsin ve ışık hızına yakın bir hızda yolculuk yapsın. Uzay aracında yolculuk yapan geri döndüğünde Dünya’daki ikiz kardeşinden daha genç olur. Işık hızına yakın seyahat ettiğinden dolayı zaman onun için daha yavaş akar” (Orakçı, 2023b, s. 36).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘İsaac Newton kitabında ise:

“- Evlerinin bahçesinde elma ağacının altında otururken kafasına düşen bir elma sayesinde yerçekimini buldu (Orakçı, 2023c, s. 8).

“- Bulduğu matematikle ilgili yenilikler sayesinde bilim insanlarının çalışmalarında daha kesin sonuçlar bulunmasını sağladı” (Orakçı, 2023c, s. 9).

“- Newton, ışıkla da ilgilendi. Bunun sonucunda 1968’de aynalı teleskobu icat etti. Daha önceki teleskoplarla gözlem yapmak mümkün değildi. Geliştirdiği bu teleskop sonra gelen birçok bilim insanına yardımcı oldu” (Orakçı, 2023c, s. 9).

“- Bütün öğrendiği bilgileri toplayarak, ‘Doğal Felsefenin Matematiksel İlkeleri’ adlı kitabı yazdı (Orakçı, 2023c, s. 9).

- Eskiden bahçede gördüğünüz elma ağacının altında oturdum. Bir elmanın yere düştüğünü görünce aklıma birden bir fikir geldi. Elma neden gökyüzüne doğru uçup gitmiyor da yere düşüyor? Onu yere çeken bir güç olmalı dedim kendi kendime. Elmayı yere doğru çeken yer rekimi Ay’ın Dünya’nın etrafında kalmasını sağlıyor. Bu çekim gücü bütün gök cisimlerinin içinde hareket etmesini sağlıyor (Orakçı, 2023c, s. 31).

Yine Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Ada Lovelace’ kitabında ise şu örneklerle karşılaşmaktayız.

“- Bilgisayar bir makine. Yazılım ise onu işe yarar hale getiren şey. Yazılım olmadan bu bilgisayarı kullanamıyoruz. Mesela yazı yazmak için, oyun oynamak için yazılmış satırlardan oluşan kodlara yani yazılıma ihtiyacınız vardır” (Orakçı, 2023a, s. 15).

“- Analitik motordan söz etmeden önce size fark makinesinden söz etmek gerekir. Profesör hesap yapmayı kolaylaştıran ve insan yerine hesap yapabilen, karmaşık işlemleri çözebilen bir makine tasarladı. Hatta bunun bir kısmı da yaptı. Daha sonra fark makinesinden yola çıkarak çok daha gelişmiş bir makine tasarladı. Onun adı analitik motor ama henüz yapılmadı. Sadece çizimleri var. Üzerinde çalışıyoruz. Hatta ben bu makine hakkında yazılan bir makaleyi tercüme ettim (Orakçı, 2023a, s. 30).

“- Birlikte profesöre birlikte makineyi teslim ettik. Makinenin nasıl çalıştığını da öğrendik. Fark makinesi bir kol yardımıyla çalışıyordu. Değişik sesler çıkarıyordu. Onu izlemek bile çok keyifliydi” (Orakçı, 2023a, s. 45).

Birlik-Berberlik

Birlik ve beraberlik, insanların ortak bir amaç, ortak bir duygu çevresinde kenetlenmesiyle doğan büyük bir güçtür. Birlik olduğunda bireyler arasındaki farklılıklar zenginlik olur, çatışmaların yeri anlayış ve dayanışma alır. Beraberlik, sadece aynı yolda yürümek değil, kalpleri aynı umutla, aynı inançla birleştirebilmektir. İnsanlar arasında kurulmuş bu sağlam köprüler, toplumların ayakta kalması ve her türlü zorluğun farklılaşmayı içermesi mümkündür.

Gerçek birlik ve beraberlik, sadece sözlerde değil, davranışlarda ve fedakârlıklarda kendini gösterir. Zor zamanlarda omuz omuza durabilmek, sevinçleri ve acıları paylaşabilmek, insanları birbirine daha sıkı bağlarla bağlayabilmek. Birlik duygusu, bireysel ortaya çıkanların değişiminin ‘biz’in kapsamı öğretilir. Bir toplum, ancak birlik ve beraberlik içinde olduğunda güçlüdür; Bitkilerin sağlam, ömürlerinin kısalması olur.

Birlik ve beraberlik, farklı seslerin uyumla birleştiği bir şarkı gibidir. Onun bireyinin kendi rengini, kendi sesinin kattığı ama sonunda büyük ve anlamlı bir bütünün oluştuğu bir yolculuktur. İnsanlar birbirine ulaşmayı başararak, omuzlarında, en zorlu yollarda bile kolaylaşır, karanlık gecelerde bile aydınlanır. Beraberlik, sadece yan yana durmak değil, aynı zamanda birbirinin değiştiğini hissetmek ve paylaşmaktır. Gerçek anlamda bir arada olan insanlar hem kendi güçlerini hem de hayatın güzelliklerini kat kat artırır.

Yazarın Kağan serisinde yer alan “Resmin Gizemini Çözebilecek Miyiz?” adlı kitabında karşımıza çıkan birlik-beraberlik değerine ilişkin örnek şu şekildedir:

“Asya ile dışarı çıktık. Giderken Onur’a da haber verdik. Ne de olsa o da bizim takımdandı (Orakçı, 2020d, s. 31).

Cesaret

Cesaret karakteristik özelliklerimizde yer alan değerlerden birisidir. Nasıl ki vücudumuzda var olan organların ayrı işlevleri varsa sahip olduğumuz değerlerin de yaşamımızda anlamları vardır. Gözümüz görür, kulağımız işitir, dilimiz tat alır. Kalbimizdeki cesaret ile de eylemlerimizi gerçekleştirmek için teşebbüste bulunma yetkinliğine sahip oluruz.

Sözlükte “tehlikeyi ya da güçlüğü göze alarak işe girişmeyi sağlayan ruhsal güç, korkusuzluk, yüreklilik” olarak tanımlanan cesaret, felsefe alanında da önemli erdemlerden biri olarak kabul edilmektedir. Platon’un kabul ettiği dört önemli erdemden biri de cesarettir. Aristoteles, ahlaki erdemleri, iki aşırılık arasındaki orta yol olarak tanımlamakta ve buna “altın orta” demektedir. Nitekim cesaret de negatif yöndeki korkaklık ile pozitif yöndeki gözü karalık arasındaki orta yoldur (Özden, 2023).

Buradan hareketle cesaretin, farklı disiplinlerde bir duygu, bir davranış, bir erdem, bir karakter özelliği, bir düşünme şekli olarak, farklı yaklaşımlarla ele alındığını söyleyebiliriz (Pury ve Starkey, 2010). Her şeyden önce, cesaret bir erdemdir. Ancak, diğer erdemlerden farklı olarak, adeta diğer tüm erdemlerin koruyucusu, ön koşulu şeklindedir. Churchill’in şu sözleri bunu güzel ifade eder: “Cesaret saygı duyulması gereken ilk insan niteliğidir, çünkü diğer tüm nitelikleri cesaret garantiler.” Eğer bir kimsenin cesareti yok ise o kimsenin dürüst, güvenilir olması ve yalan söylememesi zordur. Korkunun doğuracağı ilk şey yalandır. Bu yönüyle cesaret, güçlü ve güvenilir bir karakterin de en önemli göstergesidir (Mert, 2021, s. 52).

Türk destanlarında ve Dede Korkut hikâyelerinde de cesaret önemli bir erdemdir. Söz gelişi Dede Korkut hikâyelerinde Boğaç Han, cesaretini kanıtlamak üzere Ak Meydan’da boğayı alt ettikten sonra kendisine Dede Korkut tarafından Boğaç adı verilmiştir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Çocuk hikâyelerinde sık sık cesaretlendirmeye dair olay örgüleriyle karşılaşmaktayız çünkü bir çocuğun karar verebilme mekanizması ve bunu hayata geçirebilmesi için cesarete ihtiyacı vardır. Cesaret öğrenilen bir davranıştır bu konuda ilk öğretmen olan anne ve babanın yaklaşımının ardından sosyal çevrenin etkileşimleriyle cesaret tanınır ve denenir. Tabii şunu da gözden kaçırmamak gerekir cesaretin kişiye ve başkalarına olan yansımaları fayda sağlamalıdır. Zarara döndüğü anda değer özelliğini kaybederek tehlikeli bir güç haline gelir.

Yazarın çocuk kitaplarındaki değer unsurlarını incelediğimiz zaman cesarete ilişkin de önemli mesajlar karşımıza çıkmaktadır. Kağan serisinin “Dedem Neden Kayboldu?” eserinde

“- ... Çatılardan koşarak kaçmaya devam etti. Duraksadım, önce çok korktum. Daha önce hiç çatıda koşan birini görmemiştim. O yapabiliyorsa ben de yapabilirim dedim ve doğruca balkondan çatıya atladım” (Orakçı, 2020a, s. 30).

“- İçeriden korkutucu bir rüzgâr sesi geldi, üşüdüğümü hissettim. İçim ürperdi. Derin bir nefes alıp Bütün cesaretimi topladıktan sonra uzun ve karanlık tünele girdim.” (Orakçı, 2020b, s. 8).

“-Derin derin nefes alıp vermeye devam ettim. Biraz olsun sakinleşmişim. Sonra da gözlerimi açtım ve cesaretimi topladım. Yürümeye başladım. Gözlerim karanlığa alışınca biraz daha rahatladım (Orakçı, 2020b, s. 9).

“- Toprak’ın kayayı ittirmesiyle biraz öncekine benzer bir sallanma oldu.

- Evet, Kağan şimdi sıra sende...
- Ben de ittirdim ve yine aynı şey oldu.
- Onur sende ittir bakalım neler olacak?
- Onur: Korkuyorum, korkuyorum ama yapmalıyım dedi (Orakçı, 2020b, s. 82).

Dayanışma

Dayanışma, Türk Dil Kurumu'na (2019) göre “bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması, tesanüt” anlamını içermektedir. Dayanışma, sosyal ortam içerisinde yaşayan bireylerin ve geniş alanda da toplumun, karşılaşılan zorluklar karşısında birbirlerine maddi ve manevi yönlü desteklerini içermektedir. Dayanışma da insanlığın başlangıcı itibariyle var olmuş bir değerdir.

İnsan, bu dünyada yalnız yaşayan bir varlık değildir hem kendi cinsinden olan insanlarla hem de doğadaki diğer varlıklarla bir arada yaşamak mecburiyetindedir. Hiçbir insan tek başına zorlukları aşamaz. Zorlukları aşmada en önemli aşamalardan biri yardımlaşma ise diğeri de dayanışmadır. Bunun tarihimizdeki örneklerine de Ahilik teşkilatının uygulamalarında rastlamaktayız. Ahilerin, kendi aralarında dayanışma oluşturmak için kurmuş oldukları bir Ahi sandığı bulunmaktaydı ve Kalfalıktan ustalığa terfi edenler bu sandıktan yararlanarak dükkânlarını açabilirlerdi. Sonra bu krediyi eşit taksitlerle geri öder ve böylece sandığın devamlılığı sağlanmış olurdu. Yine işleri bozulup zorda kalan esnafın kimseye muhtaç olmaması için de esnaf bir araya gelip o esnafın sıkıntısını giderir ve iflas etmesini ve işini devam ettirmesini sağlardı. Bu dayanışma sayesinde Türk esnafı, Anadolu’da güçlü bir yapıya kavuşmuştu.

Örnekte de görüldüğü gibi dayanışma, insanın hem kendi cinsinden olan varlıklara karşı hem de doğaya uyum sağlayabilme mücadelesinin en önemli öğelerinden bir tanesidir; çünkü insanoğlunun tek başına bir yaşam sürmesi mümkün değildir. Barınma, beslenme, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını ancak toplumsal iş birliği ve dayanışmayla gerçekleştirmektedir.

İncelemiş olduğumuz eserlerde de bu değerle karşılaşmaktayız. Özellikle çocuklarda değer aktarımı sağlanırken ben merkezli anlayıştan sıyrılarak farklı insanların sorunlarına da

duyarlı olmayı kazandırmış oluruz. Yazarın Kağan serisinin “Resmin Gizemini Çözebilecek Miyiz?” adlı kitabında denk geldiğimiz dayanışma örnekleri şu şekildedir:

“- Sensiz bu maceranın tadı çıkmaz Onur. Birlikte başladık, birlikte bitireceğiz bu işi. Haydi, sende bizimle geleceksin” (Orakçı, 2020d, s. 14).

“- Dedemin eşyalarını koyduğu depoya benzeyen merdiven altı bölümden merdiveni alıp geldim. Merdiveni duvara dayadım. Önce Asya çıktı. Ben de merdiveni tuttum.”

“-Meğer orası tahminimizden büyükmüş ve oldukça fazla eşya alıyormuş. Bazı eşyalar oldukça büyüktü. Onları ya birlikte ya da sürükleyerek çıkardık” (Orakçı, 2020d, s. 57).

Kağan serisinin “Dedem Neden Kayboldu?” serisinde ise:

“-Dedemi birlikte aramaya karar verdik. Ertesi sabah Onur da gelecek, dedemi aramaya başlayacaktık” (Orakçı, 2020a, s. 46).

“- Asya elindeki kalemle gördüğü harflerin üzerinden geçti. Yaklaşık on beş dakikalık bir uğraştan sonra görebildiği bütün harfleri çizdi. Daha sonra kalemi ben aldım ve kalan boşluklardan bazılarını doldurdum. Dedemin mektuptaki el yazısını inceleyerek hangi şeklin hangi harf olduğuna bakıp, Asya’nın okumadığı bazı kelimeleri buldum (Orakçı, 2020a, s. 56).

Kağan serisi Kayıp Şehrin Gizemi kitabından

- Anca beraber, kanca beraber. Birlikte gideriz ve onunla hep beraber konuşuruz (Orakçı, 2023f, s. 9).

- Buraya kadar birlikte geldik. Bundan sonra da birlikteyiz. O yüzden hiç kendini yorma Kağancığım. Bu işe beraber başladık, yine beraber bitireceğiz (Orakçı, 2023f, s. 23).

Kağan serisinin “Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor?” serisinde ise:

“-Bu yola birlikte çıktık ve öyle devam edeceğiz. Bir tehlike varsa da birlikte göğüs gereceğiz. O yüzden birlikte inmeliyiz, dedi” (Orakçı, 2020c, s. 49).

“-Yürümeye devam ettik. Karanlığın sonu yokmuş gibi görünüyordu. İşin ilginç yanı tünel yokuşa dönüşmüştü. Yukarı doğru bir eğimle ilerliyordu. Bu da yürümeyi güçleştiriyordu. Mağaranın da yerleri kaygan olunca ayakta durmak imkânsız hale gelmişti. Duvarlara ve birbirimize tutunarak yürümeye devam ettik” (Orakçı, 2020c, s. 42).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Ada Lovelace’ kitabında ise:

“-Çocuklar geri dönerken ben işaret verince halatı çekin. Böylece daha kolay bir şekilde yukarıya çıkabilirim” (Orakçı, 2023a, s. 24).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Nikola Tesla’ kitabında ise:

“-Tesla’yla birlikte el arabasını ittirerek santrale doğru götürmeye başladık. Binaların arasından geçerek aradığımız yeri bulduk.” (Orakçı, 2023e, s. 30).

“- Yemekten sonra iş bölümü yaptık. Tanju’yla ben Tesla’ya yardım etmek için sahnenin yanına gidecektik. Mete de santral de saklanıp bekleyecekti. Ateş ile Poyraz geldiğinde bize haber verecekti (Orakçı, 2023e, s. 34).

“- Çok teşekkür ederim çocuklar sayenizde büyük bir sorunu çözdük. Siz olmadan başaramazdım” (Orakçı, 2023e, s. 45).

Bilim İnsanlarının İzinde adlı serisinin ‘Leonardo da Vinci’ kitabında yer alan dayanışma değerine ilişkin satır araları şu şekildedir:

“- Ben sana yardım ederim kardeşim. İkimiz birlikte daha kolay aşıyoruz (Orakçı, 2023d, s. 15).

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabında dayanışma değerine ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız.

“- Onur, yapma lütfen. Buraya kadar gelmişken bizi bu noktadan sonra yalnız bırakamazsın, diye cevap verdi Asya” (Orakçı, 2024a, s. 23).

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabında dayanışma değerine ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız.

“- Ben kürek çekerken Asya ile Onur kayığa dolan suyu boşaltmaya çalışıyordu. Delik oldukça büyük olmalıydı. Benden çok çaba sarf ediyorlar ama içeride suyun artmasına engel olamıyorlardı. Ben de bir an önce kayığı kıyıya ulaştırabilmek için bütün gücümle çalışıyordum” (Orakçı, 2024a, s. 35).

“- Ben ateş yaktım. Toprak etraftaki ağaçların yapraklarından çay yapmaya girişti. Onur ise ateşe eklenecek başka odunlar topladı. Onur ile Toprak yanıma geldi ve ikisi de bana destek oldular” (Orakçı, 2024a, s. 58).

Dostluk

Dostluk, insanların hayatını anlamlı kılan en kıymetli ilişkilerden biridir. Gerçek bir dost, yalnızca iyi günde değil, zor zamanlarda da yanımızda olan kişidir. Paylaşılan anılar, birlikte atlatılan zorluklar ve içten gelen bir güven duygusu dostluğu özel kılar. Dostluk, karşılıklı anlayış, sabır ve saygı üzerine kuruludur; bu bağ, zamanla güçlenerek insanın ruhunu besleyen bir desteğe dönüşür.

Hayatın inişli çıkışlı yollarında dostlar, bir fener gibi yolumuzu aydınlatır. Kimi zaman bir tebessüm, kimi zaman bir teselli, dostluğun sunduğu en güzel hediyelerdendir. İnsanlar dostları sayesinde daha mutlu, daha güvende ve daha güçlü hisseder. Gerçek dostluk maddi değerlerle ölçülemez; kalpten gelen bir bağıdır ve ömür boyu sürebilir. Bu nedenle dostluk, korunması ve kıymeti bilinmesi gereken en özel değerlerden biridir.

Dostluk aynı zamanda insanın kendini tanımasına da yardımcı olur. Bir dost, eksiklerimizi kırmadan gösteren, bizi daha iyi biri olmaya teşvik eden kişidir. Bu samimi ilişki sayesinde empati, paylaşım ve sevgi gibi insani değerler gelişir. Gerçek dostluk, zamanla olgunlaşır ve karşılıklı emekle güçlenir. Bu nedenle, bir dostu hayatımıza almak kadar, o dostluğu yaşatmak da sorumluluk ister; çünkü dostluk, bir ömür boyu sürebilecek en güzel yol arkadaşlığıdır.

Mustafa Orakçı'nın incelenen eserlerinde karşımıza çıkan dostluk değerine ilişkin metinleri şu şekilde örneklerle somut hale getirebiliriz.

Kağan Serisinde yer alan 'Kayıp Parçaların İzinde' adlı kitapta:

“-Arkadaşlarım Asya ve Onur çıktığımız çok uzun yolda hep yanımda oldu. O kadar çok şey yaşadık ki...” (Orakçı, 2024a, s. 6).

“- Buraya dedemi bulmak için geldim. Güç peşinde değilim. Dedem benim en iyi dostumdu. Başka dostlarımda var. Hemen arkamdalar. Onlar da dedemi bulabilmem için benimle geldiler. Bizi güçlü yapan şey dostluğumuz... Hayatlarını tehlikeye atıp dostluğu seçtiler. Biz buraya gelerek dostluğu seçtik zaten” (Orakçı, 2024a, s. 27).

“- Toprak, sana teşekkür ederiz. Sen olmasan işimiz bitmişti, dedim.

- Siz olmasanız benim de işim bitmişti. Biz dostuz” (Orakçı, 2024a, s. 49).

“- Artık dedem üçümüzün dedesi olmuştu. Bu yaşadığımız zorluklar bizi daha iyi bir takım haline getirdi. Daha sıkı arkadaşlar olmuştuk” (Orakçı, 2024a, s. 134).

Yazarın Sınıf Arkadaşım bir robot: Haşmet adlı eserinde ise karşımıza çıkan dostluk değerine ilişkin örnekleri incelediğimizde;

“- Benden korkmanıza gerek yok. Haydi, yanıma gelin. Ben sadece dost olmak istiyorum. Size hiçbir zarar vermem.

Önce minik kız yavaşça elini Haşmet'in omzuna koydu. Sonra onun arkasından başka bir çocuk geldi ve o da elini onun omzuna koydu” (Orakçı, 2024b, s. 62).

Kağan serisinde yer alan “Kayıp Şehrin Gizemi” adlı kitapta ise şu örneklerle denk gelmekteyiz.

“- .. Sen gelmek istemiyorsan bunu anlayabilirim. Gelsen de gelmesen de sen ve Asya benim en iyi arkadaşımsınız” (Orakçı, 2023f, s. 11).

“- Arkadaşlarım Onur ve Asya... Sizi bu işe ben soktum. İkinizden de özür dilerim. Bunu söylemememin bir anlamı var mı bilmiyorum ama en iyi arkadaşlarım sizsiniz” (Orakçı, 2023f, s. 64).

Yazar, Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0 eserinde yer alan dostluk değerine ilişkin örneği şu şekildedir:

“Teşekkürler Hamdi. Sen olmasan robot yedek parçası olmuştum” (Orakçı, 2025, s. 11).

“- Ne demek dostlar böyle günler içindir” (Orakçı, 2025, s. 41).

“- Sen benim en iyi insan yavrusu arkadaşımsın

“-Sen de benim, garip robot arkadaşım” (Orakçı, 2025, s. 43).

Duyarlılık

Duyarlılık, insanın hayatındaki dünyadaki, bireysel hislerini ve ihtiyaçlarını fark etme ve onlara saygı gösterme yeteneğidir. Bu, yalnızca büyük acılara duyarlı olmak değil, küçük ama değerli anları da takdir etmektir. Birinin gözlerindeki hüznü fark kayıpları, birinin ihtiyaç duyduğu desteği zamanında sunmak, ucuzluğun en güzel örnekleridir. Duyarlı bir insan, dünyada daha insani bir yer haline gelir çünkü o, analitik acılarını kendi acısı gibi görebilir. Bu özellik, sadece empatiyi değil, aynı zamanda daha derin bir insanlık bilincini de içerir. Duyarlılık, kalpten gelen bir iyilik, düşünceli bir davranış ve dünyaya karşı sorumluluk duygusudur.

Duyarlılık, bir insanın hem kendi iç gelişimi hem de kişiliğine ve topluma karşı derin bir sorumluluk taşımasıdır. Değerin genişliğinde, yalnızca yapısal acılarına, sıkıntılarına dayanıklı kalır, aynı zamanda onların mutluluğuna ve bozulmasına da dikkat eder. Bir kişinin duyarlı olması, sadece dış dünyayı algılamaktan öte, insanoğlunda saygı, anlayış ve nezaketle hareket etmesidir. Duyarlılık, bir toplumun temel değerlerinden biridir; çünkü insanlar arasındaki bağları genişletiyor, empatiyi artırıyor ve toplumsal dayanışmayı destekliyor. Bu değer, insanları bir araya getirir, toplumları daha sağlıklı ve huzurlu hale getirir. Duyarlı bir toplum, onun bireyinin değerli olduğunu gösterir ve bu duygu, tüm insanlık için bir rehber olur.

Kağan serisinden “Göldeki Hayalet Kim?” adlı kitapta geçen duyarlılığa ilişkin örnek bir cümle oluşturmaktadır:

“Önce onların evinden aşağıya inmeyi planladım ama onları korkutmak ya da şüphelendirmek istemedim” (Orakçı, 2020b, s. 17).

“Yersiz yurtsuz insanların geldiği bir yer gibiydi burası. Etrafta bırakılan şeyleri toplayıp bir torbaya doldurduk. Böylece mağara da tertemiz olmuştu” (Orakçı, 2020b, s. 80).

“- Arkadaşlar düşündüm de dedem başkasının eşyalarına zarar verecek birisi değil. Masaları karalayan yaramaz öğrenciler gibi bir şeyler çizdiğini de sanmıyorum” (Orakçı, 2020b, s. 108).

“Rahatsız ettiğimiz için özür dileriz, dedim. Sabah o halinizi görünce size çorba getirdik. Hâlâ sıcak içmek istemez misiniz (Orakçı, 2020b, s. 86)?

“Buraya o kayıp şehri duyup aramaya gelen insanlardan kurtulmak, buraları ve ormanları korumak için böyle bir şey yaptım” (Orakçı, 2020b, s. 90).

Dürüstlük

Dürüstlük, insan ilişkilerinin bölünmemesinin en önemli değerlerinden biridir. Bir kişinin doğruyu söylemesi, davranışlarında samimi ve açık olması hem kendisinin hem de yaşadıkları yerlere güvenini artırır. Dürüst insanlar, hayatlarının her alanında daha sağlam ve kalıcı ilişkiler kurar; çünkü güven duygusu, dürüstlikle inşa edilir. Zor zamanlarda bile doğruluğu savunmak, bireyin karakterini şekillendirmesini ve saygı kazanmasını sağlar. Toplumların barış ve huzur içinde yaşayabilmesi için bireylerin dürüstlük ilkesine bağlı kalmaları büyük önem taşır. Dürüstlük, sadece sözde değil, düşüncede ve davranışta da kendini göstermelidir ki inandırıcı olsun ve güven sağlayabilsin. Fakat bu güvenin devamlılığı için dürüstlük bir defalık değil her zaman gereklidir.

Dürüst insan, hatalarını saklamaz, başarılarını abartmaz ve her zaman iç huzurunu korur. Çünkü bilir ki geçici kazançlar için yalan söylemek, uzun süreli güven kaybı ve pişmanlığa yol açar. Dürüst olmak, bazen zor olsa da her zaman doğru olanı yapmaktır.

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Albert Einstein’ kitabında dürüstlük değerine ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız:

“Efendim, bu iki adam sizin peşinizdeydi. Biz de sizi uyarmak için gelmiştik ama pusulamızın peşinde olduklarını bilmiyorduk. Sizi de zamanında uyaramadık Pusulanız için üzgünüz” (Orakçı, 2023b, s. 23).

Empati

Empati, bir başkasının duygularını anlamak ve onun bakış açısından olaylara yaklaşabilmektir. Empati kurabilen bireyler, karşısındakinin ne hissettiğini anlamaya çalışır ve ona göre davranış sergiler. Bu, insanlar arasında güven ve anlayışı artırır. Empati, sadece sözlü iletişimi değil, aynı zamanda beden dilini ve duygusal ifadeleri de anlamayı gerektirir.

Empati duygusu, özellikle çocukluk döneminde gelişmeye başlar ve çevrenin etkisiyle güçlenir. Aile içinde sevgi ve saygı ortamı olan çocuklar, genellikle empati kurma konusunda daha yetkin hale gelir. Eğitim ortamlarında da empatiyi destekleyen etkinlikler, çocukların daha anlayışlı ve duyarlı bireyler olarak yetişmesine yardımcı olur. Empati becerisi gelişmiş bireyler, toplumsal olaylara daha duyarlı olur ve başkalarının haklarına saygı gösterir.

Empati, iletişim becerilerinin temel taşlarından biridir. Empati kurabilen kişiler, dinlemeyi bilir, yargılamadan anlamaya çalışır ve karşısındaki kişiye değerli olduğunu hissettirir. Bu da ilişkilerin daha sağlıklı ve güçlü olmasını sağlar. Özellikle arkadaşlık, aile ve iş ilişkilerinde empati, karşılıklı saygıyı artırır ve anlaşmazlıkların çözümünü kolaylaştırır.

Ayrıca empati, insanları yardımseverliğe ve dayanışmaya yönlendirir. Bir başkasının zor bir durumda olduğunu hisseden kişi, ona destek olmak için daha istekli hale gelir. Toplum içinde empati yaygınlaştıkça, insanlar birbirine daha çok sahip çıkar ve sosyal bağlar güçlenir. Bu nedenle empati, sadece bireysel bir erdem değil, aynı zamanda toplumsal bir gerekliliktir.

Empati, sadece bireyler arası ilişkileri değil, aynı zamanda toplumun genel huzurunu da etkiler. Empati sayesinde insanlar çatışmalardan kaçınır, hoşgörülü davranır ve farklılıklara daha saygılı yaklaşır. Bu nedenle, empati sadece bir duygu değil, barış içinde yaşamamanın da anahtarıdır. Empatiyi geliştirmek, daha anlayışlı ve birlik içinde bir toplum oluşturmaın en güçlü yollarından biridir.

Kağan Kayıp Parçaların İzinde kitabında yer alan empati değerini şu örnekle değinebiliriz:

“-Bak elimde hiçbir şey yok. Sana istesem de zarar veremem. Sadece senden yardım istiyorum. Çok akıllı olduğunu bakışlarından anlayabiliyorum. Ben de senin gibi annemi özlüyorum. Eğer boynundaki parçayı bana verirsen anneme kavuşacağım. Buradaki insanlar ailelerine kavuşacak... Haydi dostum (Orakçı, 2024a, s. 151).

- Ben iyi değilim. Acele etsen iyi olur. Zavallı atların halini şimdi daha iyi anlıyorum. Meğer atların işi ne kadar da zormuş (Orakçı, 2024a, s. 59).

Estetik

Estetik değer, insanın duyuşsal algılarını ve duygusal tepkilerini güzel kavramıyla ortaya koyan ve sanat anlayışını ifade eden önemli bir kavramdır. Estetik, doğal güzellikleri ele aldığı gibi insan tarafından yapılan görsel güzellikleri, eserleri de ele alan ve bu güzellikler karşısındaki duyuşsal tepkilerini irdeleyen ve onlara güzel, hoş, yüce gibi değerler yükleyen bir değer alanıdır. Estetik değer, kalıcı olarak ifade etme biçimlerinden biri olarak, toplumsal ve kültürel açıdan büyük bir rol oynar. Estetik zevkler, her insanda farklı yansımalar gösterir; çünkü estetik son derece özneldir. Diğer taraftan estetik deneyimleme şekli, değer verenin i  işleyişinin önemli ipuçlarını sunar. Bu değer, hayatta kalacak olan büyümenin bir anlam arayışını, güzellik ile bağ kurmalarını ve sanat aracılığıyla duygusal bir dil oluşturabilmelerini sağlar. Estetik, sadece sanatla sınırlı kalmaz, günlük yaşamda güzellik ve uyum arayışını içinde, insanın ruhunu besleyen bir öğe olarak da varlığını sürdürür.

Estetik değer, insanın çevresini, doğayı, sanat ürünlerini ve hatta basit günlük yaşamlarını daha derin bir anlamla algılayabilme yeteneğidir. Bu değer, insanların sadece fiziksel güzelliğe değil, aynı zamanda estetik bir deneyimle ortaya çıkan duygusal ve zihinsel uyum arayışına dayalıdır. Estetik, ruhun duyarlığını artıran, onları rahatlatır, ilham verir ve düşünceyi kabalıktan kurtarır. Bir sanat eserinin, doğa manzarasının, bir şiirin veya bir müzik parçasının insan üzerinde bıraktığı etki, estetik değerlere ilişkin derin ilgiyi gösterir. Estetik, insanın i şel dünyasını değiştirebilen biçimidir ve onu daha derin, zengin ve katmanlı bir şekilde yaşamaya davet eder. Bunun yanında estetik, toplumu meydan getiren insanları inceltir, şekillendirir, zevk ve tercihler aracılığıyla toplumsal kültürleri zenginleştirir. Bu değer, sadece görsel değil, duyuşsal ve entelektüel bir deneyim olarak insan yaşamını daha anlamlı hale getirir, kişiye duygusal ve zihinsel olarak besler.

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Nikola Tesla’ kitabında bulunan estetik değerleri ise şöyledir:

“-Burası oldukça şık bir yerdi. Duvar kağıtları rengarenkti” (Orakçı, 2023e, s. 12).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘İsaac Newton’ kitabında bulunan estetik değerleri ise şöyledir:

“Burası çok güzel bir yerdi. Yemyeşil çimler, eski bir eve kocaman bir ağaç (Orakçı, 2023c, s. 14).

Bilim İnsanlarının İzinde adlı serisinin ‘Leonardo Da Vinci’ kitabında belirtilen örnek ise:

“- Karşımızda geniş bir ova vardı. Batan güneşin aydınlattığı düzlük, önümüze uzanıyordu” (Orakçı, 2023d, s. 42).

Güven

Güven, toplumsal ilişkilerin temelinde bulunan önemli bir değer kaynağıdır. Bu kavrama ilişkin birçok tanım yapmak mümkündür.

En genel anlamda Türk Dil Kurumu'nun yapmış olduğu tanımlamayı ele alacak olursak; “Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu; emniyet, itimat” ifadeleri karşımıza çıkmaktadır.

Güven duygusu, ilk olarak insanın kişisel dünyasında başlayarak zamanla kurmuş olduğu sosyal ilişkilerle gelişir ve anlam kazanır.

Güven kavramının insanın dünyasındaki var oluş kanalı anne karnındaki gelişim serüvenidir. Doğum sonrasında ise anne ve babasının kendisine olan yaklaşımları, bakımındaki hassasiyetleri, koruma ve sevmeye özeni bireyi hayattaki en değerli duyguyla çevreler.

Hayatın ilk yıllarında kurmuş olduğumuz güven duygusu, sonrasında gelişen yeni ilişkilerde kişiye güçlü bir karakteristik direnç kazandırmaktadır.

Gerek insan yaşamında gerekse toplum ilişkilerinde bu denli önemli ve kritik bir duygu olan güven, bugün yaşamımızı anlamlı kılan önemli bir değer statüsüne ulaşmıştır.

Bu konuya ilişkin felsefe, sosyoloji, edebiyat, siyaset bilimi ve ekonomi gibi birçok disiplin güven duygusunu mercek altına alarak geniş bir literatür oluşturmuştur.

Mustafa Orakçı'nın incelemiş olduğumuz çocuk eserlerinde ise güven değerine ait örneklerle rastlamak mümkündür.

Kağan serisi “Göldeki Hayalet Kim? Kitabında karşımıza çıkan örnekler:

“-Güvenebileceğim tek sen varsın. Bu durumda dedeni bulabilecek olan da sadece sensin” (Orakçı, 2020b, s. 45).

Kağan serisi “Dedem Neden Kayboldu?” kitabına ilişkin örnekler:

“Tamam, sen kenara fazla yaklaşmazsın olur biter. Seni tutarız biz. Merak etme.” (Orakçı, 2020a, s. 68).

Bilim İnsanların İzinde ‘Leonardo Da Vinci’ kitabında karşılaşmış olduğumuz güven değerleri:

“- Asım Öğretmen iyi durumda değildi. Bu sebeple onun yerine zamanda yolculuk yapacak güvenilir kişilere ihtiyaç vardı. İşte onlar bizdik” (Orakçı, 2023d, s. 5).

İyilik

İyi, insanın ahlaki davranış ve eylemlerine verilen en önemli değerdir. Yapılan davranış, eğer başkasına zarar vermez ve ona bir fayda sağlarsa buna iyi davranış ya da iyi eylem denilmektedir. Eylem ya da davranışın ortaya çıkan sonucuna da iyilik adı verilmektedir. Bir davranışa iyi denilebilmesi için de yapılan bu davranış ya da eylemin, zorla veya baskı altında gerçekleşmemesi, insanın içinden gelerek ve alışkanlık hâlinde ortaya konulması gerekmektedir. Herhangi bir tehdit yahut baskı altında yapılan davranışa iyi değeri verilemez; sonucuna da iyilik denilemez.

Bu bakımdan iyilik, insan ruhunun en değerli ve dönüştürücü güçlerinden biridir. İyilik yapmak, sadece başkalarına fayda sağlamakla da kalmaz, aynı zamanda yapan kişiyi de derinden etkiler.

Küçük bir iyilik, bir gülümseme, bir yardım eli uzatmak ya da birine zaman ayırmak, dünyayı daha yaşanabilir kılabilir. İyilik, doğasında karşılık beklemezsizin yapılan bir davranış olduğunda gerçek anlamını bulur; çünkü gerçek iyilik, kalpten gelir ve insanları birbirine daha yakınlaştırır. Bir toplumda iyilik alışverişi, güveni, saygıyı ve anlayışı artırarak kolektif huzuru sağlar. Ayrıca iyilik yapmak, başkalarının hayatlarına dokunmanın ötesinde, bireyin kendi içsel huzurunu ve mutluluğunu da artırır.

İyilik, bazen küçük bir adım olabilir, ancak etkileri büyüktür ve zamanla bir dalga gibi yayılır, insanları daha pozitif, daha empatik bir dünyaya yönlendirir. İyilik, insanların birbirlerine duyduğu empati, merhamet ve hoşgörünün bir yansımasıdır.

İyi olmak, başkalarına zarar vermemek, onları anlamak ve mümkün olduğunca yardımda bulunmaktır.

İyilik, yalnızca büyük ve anlamlı eylemlerle değil, aynı zamanda küçük, günlük davranışlarla da gösterilebilir; bir gülümseme, bir destek sözü, ya da zor zamanlarda birinin yanında olmak gibi. İyi olmak, insanın kendi içindeki merhamet duygusunu dışa vurmasıdır ve bu, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde güçlü bağlar kurar.

İyilik, karşılık beklemeden yapılan bir eylem olarak insanı yüceltir ve toplumsal dayanışmayı pekiştirir.

Birçok kültür ve din, iyiliği yücelterek, insanların birbirlerine karşı daha nazik ve anlayışlı olmalarını teşvik eder.

İyi olmak, yalnızca başkalarının hayatlarına dokunmakla kalmaz, aynı zamanda kendi içsel huzurunuz ve mutluluğunuza da katkıda bulunur.

Sonuçta, iyilik hem kişisel hem de toplumsal düzeyde, daha sağlıklı, barışçıl ve anlamlı bir yaşamın temel taşlarından biridir.

Tezimize konu olan Mustafa Orakçı'nın eserlerinde iyi ve iyilikle ilgili birçok örnek göstermek mümkündür.

Yazarın değere ilişkin metin aralarında vurguladığı iyilik kavramlarını şu şekilde örneklendirebiliriz:

Kayıp Parçaların İzinde kitabından

“- Dedem hayatı boyunca değil bir insana zarar vermek, karıncayı bile incitmiş değil. Kimseye bir zararı dokunmazdı ki birisi onu öldürmek istesin” (Orakçı, 2024a, s. 70).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Nikola Tesla’ kitabında karşılaştığımız iyilik değerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

“- Çok geçmeden Asım öğretmen durumu bize açıkladı. Şaşırmıştık. Çünkü bir zaman yolcusuydu ve iyilik için mücadele diyordu. Zamanda yolculuk yaparak geçmişte yaşanmış olayları değiştirmek isteyen kötü niyetli iki zaman yolcusunu engellemeye çalışıyordu” (Orakçı, 2023e, s. 5).

Kayıp Şehrin Gizemi'nden

Toprak'ı tanıdıkça ona güvenebileceğimizi anlamıştım. Bize evini açmış ve iyi biri olduğunu göstermişti (Orakçı, 2023f, s. 141).

Karşılıklılık

Karşılıklılık, bir ilişkide ya da toplumsal bağda, yapılan bir davranışın, gösterilen ilginin veya sağlanan yardımın karşılık bulmasıdır. Bu, karşılıklı bir denge ve anlayış üzerine kuruludur; bir kişi başkasına yardım ettiğinde, o yardım bir şekilde geri dönebilir veya başka bir kişiye de yapılabilir.

Karşılıklılık, sadece maddi yardımlarla sınırlı değildir, aynı zamanda duygusal destek, güven ve saygı gibi soyut kavramlarda da geçerlidir.

İnsanlar arasındaki karşılıklılık, bağları güçlendirir, güveni artırır ve toplumsal dayanışmayı sağlar. İyi ilişkilerde karşılıklı anlayış ve yardımlaşma önemlidir; çünkü insanlar birbirlerine verdikleri değeri ve güveni, zaman içinde tekrar alırlar. Bu kavram, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde, iş birliği ve empatiyi teşvik eder.

İnsanlar, karşılıklı bir denge kurarak daha sağlıklı ve sürdürülebilir ilişkiler kurar, birlikte daha güçlü bir toplumsal yapı inşa ederler. Hediyeleşmek de karşılıklılık bağlamında değerlendirilebilir. Hep başkalarından hediye almak, hediye alan kişiyi rencide edebilir; bu bakımdan hediyeleşmenin karşılıklı olması, bir denge unsuru olabilir.

Yazarın Bilim İnsanlarının İzinde adlı serisinde yer alan ‘Albert Einstein’ adlı kitabında yer alan karşılıklılık değerine ilişkin örnekleri şu şekilde aktarabiliriz.

“- Gittiğimiz yerler hakkında bir şeyler okumanızı öneririm. Burası Bern şehri. ‘Bern’ ayı demek. Burası ayılarla ünlü bir şehir. Şu anda ayı parkının içindesiniz. Ayılarda sizi görmekten hoşlanmazlar diye düşünüyorum. Eğer pusulamı verirseniz size merdiveni geri verebilirim” (Orakçı, 2023b, s. 44).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Ada Lovelace’ kitabını incelediğimizde karşımıza şu örnek çıkmaktadır.

“- Eğer aldığınız makineyi ve planları verirseniz, inmenize ve buradan gitmenize izin veririz” (Orakçı, 2023a, s. 43).

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabında karşılıklılık değerine ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız.

“- Toprak, sana çok teşekkür ederiz. Sen olmasan işimiz bitmişti, dedim. Siz olmasanız benim de işim bitmişti. Biz dostuz” (Orakçı, 2024a, s. 49).

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabından

“Her şey için sağ ol Toprak. Sen olmasaydın bunları asla başaramazdık. Sana ne kadar teşekkür etsek az...”

Daha sonra o an durdum ve aklıma o an gelen bir soruyu sordum:

- Sen de bizimle gelmek ister misin?

- Çok teşekkürler arkadaşlar. Siz de beni kurtardınız unutmayın. Bugün özgürce dolaşabiliyorsam bu sizin sayenizde...”

Kağan Kayıp Şehrin Gizemi’nden

Üzülmeysin, ben size yardım edecek. Çünkü siz bana yardım yaptınız. Ben de size yapacağım. Ama daha önce yapmanız gereken çok şey var (Orakçı, 2023f, s. 138).

Liderlik

Liderlik, sadece bir gruba yönlendirmek değil, insanlara ilham vermek ve onlara örnek olmaktır. Gerçek bir lider, vizyon sahibi, kararlı ve adil bir şekilde gözlemlenirken, aynı zamanda empatik ve insan odaklıdır. Liderlik, yalnızca kararlar almakla değil, ekibin yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olmak, onları cesaretlendirmek ve onlara güven vermekle sınırlıdır. Bir lider, zor zamanlardaki ekibine moral verir, başarısızlıklardan ders almayı ve birlikte büyümeyi teşvik eder. İyi bir lider, insanlar arasında güven inşa eder ve onun bireylerinin katkısını değerli kılar. Liderlik, güçlü bir etki yaratmak ve birlikte büyük başarıları elde etmek için hizmet vermeyi gerektirir.

Liderlik, bir grubun ortak hedeflerini geliştirmek için yön gösterme, strateji oluşturma ve insanları harekete geçirme yeteneğidir. Ancak gerçek liderlik, yalnızca başarılı sonuçların elde edilmesinden çok, hücrelerin parçalanmasının varlığıyla da mevcuttur. İyi bir lider, yalnızca talimat vermekle kalmaz, aynı zamanda takımını dinler, taşıdığı değer verir ve dağıtılan birlikte çözüm yolları arar. Liderlik, güven inşa etmek, zorluklarla karşılaşıldığında bile kararlaştırılmak ve bir araya gelmek ve insanları ortak bir amaç için birleştirmek demektir. Bir lider, yalnızca hedeflere ulaşmak değil, aynı zamanda ekibin kişisel gelişimlerini desteklemek ve onların en iyi versiyonlarını ortaya çıkarmak için çaba harcar.

Yazarın liderlik değerine ilişkin vurguladığı cümle şu şekildedir:

- Hepimiz bir kayanın başına geçtik ve Asya'da bizi yönlendirdi (Orakçı, 2024a, s. 81).

Mahremiyet

Mahremiyet, bireyin özel olarak saklanması ve kişisel bilgilerin rızası olmadan paylaşılmaması hakkıdır. Bu değer, insanın onurunun ve özgürlüğünün temel güvencelerinden biridir. Kişi, mahremiyet sayesinde başkalarından bağımsız olarak hayatını sürdürebilir ve bu onun hakkıdır. Mahremiyetin korunması, kişinin kendini güvende hissetmesini sağlar ve dışarıdan müdahalelerden uzak kalmasını sağlar; aynı zamanda toplumsal güvenin kurulması ve bireyler arasında saygın bir ilişkinin kurulabilmesi için vazgeçilmezdir. Mahremiyet, kişisel sınırların ihlal edilmemesi gerektiğini hatırlatarak, insan hakları ve özgürlükleriyle doğrudan bağlantılıdır. Günümüzde dijitalleşme ile mahremiyet daha da önemli hâle gelmiş, kişisel verilerin korunması ve gizliliğin aralıkları, toplumsal ve yasal anlamda büyük bir bilgisayara sahip olmuştur.

Mahremiyet, yalnızca kişisel olarak bilgi edinmek değil, aynı zamanda duygusal ve zihinsel kapasiteyi de kapsayan bir değerdir. Her insanın, kendi sınırlarını belirleme ve bu

sınırlara saygı gösterme koruma hakkı vardır. Mahremiyet, kişisel özgürlüğün ve kimliklerin özgürce inşa edebilmeleri için önemlidir. Özellikle teknolojik gelişmelerle birlikte mahremiyet daha fazla önem kazanmıştır. Kişisel verilerin izinsiz kullanımı ve dijital izlerinin silinmesi gibi sorunlar ortaya çıktı. Mahremiyetin önemini kavrayamayanlar tarafından sosyal medyada en gizli durumlarının bile paylaşılması, toplumda ahlaki sorunlara yol açmaya başladı. Bu durum, mahremiyetin sadece bireysel bir hak olmadığını, toplumsal bir sorumluluğun olduğunu da göstermektedir. Bu bakımdan mahremiyetin korunması, toplumsal güvenin ve bireyler arasındaki ilişkilerin pekiştirilmesi bakımından önemlidir. Sonuç olarak mahremiyetin değeri, insanın kendini özgür, değerli ve güvende hissetmesinin temel unsurlarından biridir.

Yazarın kitaplarında mahremiyet değerine ilişkin vurguladığı cümleler şu şekildedir:

Kağan Serisi “Dedem Neden Kayboldu?” kitabı

“-Ben de gizlice babamın telefonunu almaya karar verdim. Telefonlarına bakarak nereye gittiklerini bulabilirdim. Bunun için fırsat kollamaya başladım. Telefonundaki bir uygulama sayesinde burada yokken nerede olduklarını öğrenebilirdim. Evet, biliyorum, doğru bir davranış değil fakat bunu yapmalıydım” (Orakçı, 2020a, s. 12).

Merhamet

Merhamet, Türkçeye Arapçadan geçmiş bir kavramdır. Merhamet kelimesinin türediği r-h-m kökü sözlükte ‘affetmek, bağışlamak, şefkat göstermek’ anlamlarına gelmektedir. Dini bir terim olarak ise; şefkat gösterme, acıma, yumuşak huylu olma anlamlarında kullanıldığı gibi ayrıca affetme, bağışlama, iyilik etme anlamlarına da gelmektedir (Bayırlı, 2020, s. 469,470)

Merhamet duygusu, kişiler arası ikili ilişkilerde ve toplumsal etkileşimde aranan, beklenen ve arzu edilen davranışlar arasındadır. Bu duygu, başkalarının çektiği sıkıntılar karşısında acımayı değil, aksine kişilerle empati kurabilme ve onlara destek olabilmeyi bireye kazandırır. Çünkü acıma, başkasının derdini anlamaktan çok onu küçültmeyi hissettirirken merhamet, yüceltmeyi hissettirir.

Aslında merhamet hep insan odaklı gerçekleşen bir değer olarak algılansa da evrende yer alan her canlıya karşı hissedilmesi gereken önemli bir duygudur. Bu bakımdan merhamet, aynı zamanda çevre bilinciyle de yakından alakalıdır.

Çalışmamıza esas olan Mustafa Orakçı’nın eserlerinde merhamet duygusuyla ilgili birkaç örneğe rastladık. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

Kağan Kayıp Şehrin Gizemi'nden

Bence bu çocuğu da yanımıza almalıyız. Şu anda hala baygın ve savunmasız halde (Orakçı, 2023f, s. 133).

Misafirperverlik

Misafirperverlik, insanın misafire karşı gösterdiği samimi ilgi, saygı ve hoşgörüdür. Bu, sadece kapılarını açmakla kalmaz, aynı zamanda misafirin kendini rahat ve değerli hissetmesini sağlamayı amaçlar.

Konukseverlik, bir toplumun kültürünün ve değerlerinin en güzel yansımasıdır; çünkü misafire gösterilen özen, aynı zamanda ev sahibi kişinin cömertliğini ve insanlığa olan saygısını da ortaya koyar. Bir insanın misafirperver olması, sadece fiziksel bir rahatlık sunmakla değil, aynı zamanda duygusal bir sıcaklık ve yakınlık yaratmakla ilgilidir. Ev sahibi ve konuk arasında karşılıklı güven ve anlayış oluşturur, insanların birbirlerini tanımlarına ve güçlü bağlar kurmalarına olanak tanır.

Misafirperverlik, insan ilişkilerini zenginleştirirken, kültürel çeşitliliği ve hoşgörüyü de artırır. Milletimiz, konukseverliğiyle tanınmıştır. Bu anlamda beklenmedik vakitte kapıyı çalan beklenmedik konuğa 'Tanrı misafiri' deyimini kullanılır ve davetli misafirden daha değerli kabul edilir. Hane sahipleri, misafirin gelmesini uğurlu sayar ve "misafir, kısmetiyle gelir" derler. Bir başka ifadeyle misafir gelen eve bereket gelir denilmek istenir. Türk tarihinde misafirperverlikle ilgili pek çok örnek bulmak mümkündür. Esnaf dayanışma örgütü olan Ahilik teşkilatının ilkeleri arasında misafirperverlik de bulunmaktadır. Bunu "Ahilikte üç şey açık üç şey de kapalı olmalıdır. Açık olanlar; Ahinin alını, sofrası ve kapısı açık olmalıdır. Kapalı olanlar da Ahinin gözü, dili, beli kapalı olmalıdır" ifadeleriyle belirlemişlerdir (Özden, 2017). Sofrası ve kapısı açık olmaktan maksat, misafirperverliğe işaret etmektir.

Sonuçta, misafirperver olmak hem bireysel hem de toplumsal düzeyde sevgi, saygı ve paylaşımın arttığı bir ortam yaratır.

Mustafa Orakçı'nın Kağan serisinde misafirperverliğe ilişkin birçok örnek gösterebiliriz.

"Göldeki Hayalet Kim?" kitabından

"Arkadaşların geldiği zaman onlara yaptığım poğaçadan ikram et, demlikte de ıhlamur var. Çarşıya gidip alışveriş yapacağım" (Orakçı, 2020b, s. 73).

"-Hemen mutfağa gidip onlara da ıhlamurla poğaça getirdim. Birlikte keyifli bir kahvaltı yaptık" (Orakçı, 2020b, s. 76).

“-O zaman bu akşam benim misafirimsiniz. Burada, istediğiniz kadar kalabilirsiniz. Kimseye borçlu kalmak istemem. O adamın hakkı dört gün daha vardı ama erken ayrıldı” (Orakçı, 2020b, s. 104).

Kayıp Şehrin Gizemi’nden

Size taze süt getirdim. Yeni kaynattım. Haydi içelim (Orakçı, 2023f, s. 141).

Mutluluk

Mutluluk, insanın hayatının en temel ve evrensel değerlerinden biridir. Birey için farklı anlamlar taşısa da özünde mutluluk; iç huzur, tatmin ve yaşamdan keyif alma duygusudur. Maddi başarılar, sağlıklı ilişkiler, anlamlı bir amaç peşinde koşmak gibi unsurlar mutluluğu desteklese de gerçek mutluluk çoğu zaman insanın kendi iç dünyasında şekillenir. Geçici zevklerden farklı olarak, kalıcı mutluluk; sabırla, şükürle ve kendini kabullenme gibi erdemlerle desteklenir. Mutluluğu bir varış noktası değil, yolculuğunun kendisi olarak görmek, insana daha fazla anlam ve derinlik katar.

Mutluluk, hayatın karmaşıklığı içinde yakaladığımız küçük ama değerli anların toplamıdır. Bazen bir gülümsemede, bazen bir dost sohbetinde, bazen de sessiz bir sabahın dinginliğinde saklıdır. Peşinden koşarak uzaklaşan, ama sırasında kaldığımızda içimizi ısıtan bir duygudur. Gerçek mutluluk, insanın kendisiyle kurduğu samimi ve barışçıl ilişkilere bağlıdır. Hayatın kusurlarını kabullenip, güzelliklerini fark edebildiğimizde, mutluluk zaten her zaman yanımızda bulunur.

Kağan serisinden “Kayıp Parçaların İzinde” kitabında yer alana mutluluk değerine dair karşılaşılan değerler:

“- Hepimiz sevinçle birbirimize sarıldık” (Orakçı, 2024a, s. 73).

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabında mutluluk değerine ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız.

“- Zenginlik mutluluktur, dedim. En büyük zenginlik mutluluktur” (Orakçı, 2024a, s. 28).

Kağan berisinden Kayıp Parçaların İzinde

“Evdeki üzüntü yerini sevince bırakmıştı. Kavuşmaların en gözeli, dedem ile ninemin bir araya geliyordu. Ninem ağlayarak dedeme sarıldı ve uzun bir süre yanından ayrılmadı” (Orakçı, 2024a, s. 158).

Bilim İnsanlarının izinde Isaac Newton kitabında yer alan mutluluk değerine ilişkin örnek şu şekildedir:

Isaac Newton ata arabasının üzerinde kitaplarıyla birlikte yol alırken oldukça mutlu görünüyordu (Orakçı, 2023c, s. 45).

Yazar, Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0 eserinde yer alan mutluluk değerine ilişkin örneği şu şekildedir:

“Merhaba anne! Hayatta olman ve devrelerinin %100 çalışıyor olması beni inanılmaz mutlu etti! Hadi, şimdi seni kurtaralım” (Orakçı, 2025, s. 52).

“- Haşmet uçuyor! Haşmet yardım etmekten çok mutlu. Mutluluktan havalara uçuyor” (Orakçı, 2025, s. 54).

“Babamla birlikte onu yukarı çektik. Annem yanımıza geldiğinde dünyalar benim oldu. Üçümüz sıkıca sarıldık ve bir süre konuşmadan öylece durduk” (Orakçı, 2025, s. 55).

Özgürlük

Özgürlük, bireyin kendi yaşamı üzerinde kararlar alabilme, düşüncelerini ve duygularını ifade edebilme hakkına sahip olmasıdır.

Bu, dışsal baskılardan bağımsız olma, kendi hayatını şekillendirme gücüdür. Özgürlük, sadece fiziksel bir durum değil, aynı zamanda zihinsel ve duygusal bir hâldir. İnsanlar, özgür olduklarında, potansiyellerini en iyi şekilde keşfeder ve geliştirirler. Aynı zamanda özgürlük, bireylerin farklı düşüncelere ve yaşam tarzlarına saygı göstererek, toplumsal çeşitliliği kabul etmelerini sağlar.

Ancak özgürlük, başkalarının haklarına ve özgürlüklerine zarar vermemekle sınırlıdır. Gerçek özgürlük, bireyin kendi haklarını korurken, başkalarının haklarını da gözetmesidir. Bireyin özgürlüğünün sınırları, başka bireylerin özgürlük alanlarını kısıtlamayacak şekilde belirlenmeli, toplumsal düzeni ve karşılıklı saygıyı güvence altına alacak şekilde dengelenmelidir, böylece herkesin daha adil ve eşit bir dünyada yaşayabilmesi mümkün olur.

Özgürlük, aynı zamanda insanın kendini ifade etme biçimidir ve bu ifade biçimi, topluma katkı sağladıkça değer kazanır. Ancak toplumu kutuplaştıracak ve birbirine düşman edebilecek söylemler, özgürlüğün sınırları dışındadır. Buna özgürlük değil, ayrıştırıcılık denilmesi gerekir.

Yazarın Bilim İnsanlarının İzinde adlı serisinin ‘Leonardo Da Vinci’ kitabında özgürlük değerine ilişkin örneklendirmesi şu şekildedir:

“- Gökyüzünde uçan ördekler gibi özgürüz. Vak, vak, vak!” (Orakçı, 2023d, s. 32).

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabında özgürlük değerine ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız.

“- Karanlıkta dörtmala at sürdük. Özgür olmak güzeldi. Adamların elinden kurtulmak, dedeme bir adım daha yaklaştığımı hissetmek” (Orakçı, 2024a, s. 52).

“- Onlar köle tüccarı... Beni hizmetçi olarak almak istiyor. Ben kaçtım. Teşekkür size. Benim adım Toprak (Orakçı, 2024a, s. 135).

Sabır

İnsanların yaşam serüvenlerinde davranış ve tutumlarını etkileyen en önemli değerlerden birisi de sabırdır. Sözlüklerde “kendi elinde ve iradesi dâhilinde olmayan olaylar ve durumlar için telaşa kapılmadan bekleme olgusu” anlamını ifade eden sabır, insana tahammül etmeyi ve yapılan eylemin sonucunu beklemeyi öğretir. İnsan, var olduğu ilk günden itibaren yaşamda kalabilmek, karşılaştığı zorluklarla mücadele edebilmek ve bunlar neticesinde duygu dünyasına zarar vermeden iyilik hâlini elde edebilmeyi arzular. Bu doğrultuda ise kontrol edici ve rahatlatıcı bir kavrama tutunur, bu kavram da sabırdır. Sabır, yalnızca olumsuzluklar karşısında takınılan bir tavır değildir. Hayal edilen, arzulanan, emek verilen durumlar karşısında da insanı yönlendiren bir yaşam becerisidir. Her ne kadar sabırlı olmayı bireyin idrak gücünün gelişmesiyle eş tutsakta bir insanın anne karnındaki günleri anne ve bebek arasında oluşan ilk sabır örneğidir. Zaman ilerledikçe gelişim basamaklarında güçlü adımlar atabilmesi için sabır her daim rehber olmaktadır.

İnsanlar hayatlarının her anında ve alanında canlarını sıkın, sinir sistemlerini alt üst eden, tahammül sınırlarını zorlayan durumlarla karşı karşıya gelir. Bu durumlarda fitratlarının gereği olarak gayri ihtiyari bir şekilde sert tepkiler verirler. Ruh dünyamızı sarsan bu olumsuz duygularla baş etmede ve insan davranışlarının temelinde sabır önemli bir yere sahiptir. Çünkü sabır, bireyleri olumsuz duygulardan kurtaran ve yaşam kalitesini artıran insani bir değerdir. Başka bir ifadeyle sabır; acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi ve dayanıklılık olarak izah edilmektedir (Okçu ve Pilatin, 2018, s. 103).

Mustafa Orakçı’nın eserlerinde sabır kavramına yönelik bir inceleme yapacak olursak, bu değere ilişkin birçok satırda karşımıza çıkmaktadır. Yazarın Kağan Serisinde yer alan “Resmin Gizemini Çözebilecek miyiz?” kitabında yer alan metin bu kavrama ilişkin somut bir örnek teşkil etmektedir.

“- Zaman bir türlü geçmek bilmiyordu. Hiçbirimiz yerimizde duramıyorduk. Odanın içinde gidip geliyorduk. Oturmayı denedim ama onu da başaramadım. Meğer beklemek ne kadar da zor bir işmiş” (Orakçı, 2020d, s. 62).

Kağan serisinde yer alan “Göldeki Hayalet Kim?” kitabında karşımıza çıkan örnekler şu şekildedir:

“- Ninem aslında zayıf gibi görünmesine rağmen oldukça güçlü birisiydi. Bütün olumsuzluklara rağmen metanetini koruyordu” (Orakçı, 2020b, s. 46).

Saygı

Saygı, insan ilişkilerinin temel taşlarından biridir ve toplumsal huzurun varlığını ve devamlılığını sürdürmesi için vazgeçilmez bir değerdir. Saygı, karşılıklı anlayışlar ve hoşgörüler, değişen farklılıkları kabul etmelerini sağlar. Bu değer, sadece sözle değil, aynı zamanda davranışlarla da gösterilmelidir. Başkalarının düşüncelerine, seçimlerine, kararlarına, duygularına, haklarına, düzenine ve zamanına saygı göstermek, toplumda olumlu bir iletişim ortamı yaratır. Saygılı bir tutum, insanların değerli hissetmelerine olanak tanır ve sosyal bağlarını güçlendirir. Saygının en güzel yanı, toplumun bireylerinin, kendi değerleri ve inançları doğrultusunda bir başkasına saygı göstermesi, karşılıklı bir anlayış ve sevgi zemini oluşturabilmesidir.

Saygı, karşılıklı olduğunda bir anlam taşır; bu, aynı zamanda bireylerin kendilerine verdiği değer ve özsaygının devam etmesini sağlar. Bu durum, sağlıklı ve güçlü yapılar oluşturur. Saygı, insanın yalnızca sözde değil, eylemlerinde de kendini gösterir; dürüstlük, hoşgörü ve hoşgörüyle pekiştir. Bu da yine toplumun genelinde daha hoşgörülü ve barışçıl bir ortam yaratır. Bu nedenle saygı hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli bir erdemdir ve onun birey için bir yaşam biçimi olmalıdır.

Mustafa Orakçı'nın kitaplarında saygı değeri de işlenmiştir.

Kağan serisi “Resmin Gizemini Çözebilecek Miyiz?” kitabında saygı değerine ilişkin

“-Çocuklar sessiz olun. Burası bir kütüphane... İçerdekileri rahatsız” (Orakçı, 2020d, s. 36).

Sevgi

Sevgi, insanın doğasında bulunan en temel, en yoğunluklu ve en karmaşık yapıları duygulardan biridir. Sınırsız seviyede zenginliğe sahip olan sevgi türlerinin olduğunu bilmekteyiz. Bu sevgi türleri; anne- baba sevgisi, evlat sevgisi, vatan sevgisi, Tanrı sevgisi, doğa sevgisi, doğadaki canlı varlıklara duyulan sevgi gibi sayısız türden oluşmaktadır.

Bunların detaylı olarak incelenebilmesi, yorumlanabilmesi ve sosyal ilişkilerdeki dinamiklerini yorumlayabilmek adına disiplinler arası iş birliğine ihtiyaç vardır; çünkü derin bir anlam bütünlüğü olan sevgi kavramını bir tek bilimin ifadeleriyle anlayabilmek pek de mümkün değildir. Her şeyden önce sevgi, tanımı yapılamayan bir olgudur; çünkü duygular tanımlanamaz.

Bu tanımlanamazlık nedeniyle sevgi, insanlık tarihinde farklı disiplinler tarafından araştırmalara konu edilmiş ve üzerine çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Özellikle sanat ve felsefe bu kavram üzerine yoğun bir çalışma yelpazesine sahiptir. Genel anlamda sevgi kavramını Özen ve Gülaçtı'nın katkılarıyla Sternberg ve Grajek'ten yararlanarak anlatabiliriz. Onlara göre sevgiyi oluşturan faktörler şöyle sıralanabilir:

Bir başkasını yakından tanıma. Düşünceleri, bilgileri, bazı kişisel sırları ve duyguları içtenlikle paylaşma. Bir başkasından duygusal destek alma ve ona duygusal açıdan destek olma. İlişki ilerledikçe kişisel açıdan gelişme ve sevilen kişinin de kişisel gelişimine yardımda bulunma (Özen ve Gülaçtı, 2010).

Sevgi belki bilimsel anlamda tanımlanamasa bile bir duygu olarak anlaşılabilmesi için gözlemlenmesi ve benzetmelerle anlatılması yeterli olabilir. Bir annenin bebeğine veya söz gelişi en yırtıcı olduğu düşünülen bir canlının yavrusuna gösterdiği şefkat, bunu anlamamanın en güzel yolu olsa gerektir. Bunu, Mustafa Orakçı'nın çocuk hikâyelerinde görmemiz de mümkündür. Bu kitaplarda temsil edilen karakterler arasında başrolü oynayan çocukların birbirlerine, Kağan'ın dedesi Galip Bey'e ve ebeveynine hissettiği sevgi yoğun bir şekilde hissettirilebilmektedir. Ardından sevginin farklı kanallardaki yansımalarına eserlerinde sık sık denk gelinmektedir. “Sınıf Arkadaşım Bir Robot: Haşmet” adlı eserinde bu değere ilişkin yansımalara baktığımızda sevgi kavramının, bilim sevgisi olarak değer bulduğunu görmekteyiz.

“- Keşke kimya ya da biyolojiyle ilgilense. Fakat onun çok ama çok tuhaf bir ilgi alanı var: Yapay zekâ! Tüm dünya bu tarz teknolojileri kullanmayı bırakmışken babam, bunlar üzerinde çalışmaya bayılıyor. Özellikle de robotlar üzerine...”

“... Ancak artık biliyorum ki teknoloji, ona dostça davranıldığında gerçek bir kahraman olabilir. Tenekeden de olsa gerçek bir arkadaşım vardı artık. Hatta arkadaştan ileri... Bir kardeş...” bu metinde ise arkadaş sevgisinin somut bir örneğine denk gelmekteyiz.

Haşmet'in bir isim bulma arayışında isimler sözlüğüne bakarken Halim adından sonra geldiği için kendisine Haşmet adını seçmesi de bir makinenin bile sevgiye karşılıksız kalmadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

“- Anne, size güzel bir haberim var. Bu arkadaşın artık bir adı var. Onun adı Haşmet! Bu ismi kendisi buldu nasıl isim (Orakçı, 2024b, s. 41).

“- Dedemin ceketini hemen sırtıma geçirdim. Bir anda gözlerim doldu. Onun kokusunu hissettim. O kadar çabaladıktan sonra onun bir kıyafetine rastlamak sevindirici oldu (Orakçı, 2024b, s. 114).

Hemen koşarak parmaklıklara geldim ve ona sarıldım. Ne kadar parmaklıklar buna engel olsa da kollarımı aradan geçirdim ve ona dokundum (Orakçı, 2024b, s. 125).

Dedem Asya ile Onur’u görünce çok mutlu olmuştu. Dedem iki kolunu yana açtı ve Asya ile Onur koşup dedeme sarıldı” (Orakçı, 2024b, s. 133).

Kağan serisinden “Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor” kitabından:

“-Asya da benim gibi okumayı seviyordu. İnsanın annesi de kütüphaneci olunca her taraf kitap doluydu. Benim gibi kendisine ait bir kitaplığı vardı” (Orakçı, 2020c, s. 19).

Yazarın, Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Albert Einstein’ kitabında yer alan sevgi değerine göz attığımız zaman:

“- On yaşından itibaren bilim ve matematik kitapları okuyordu. Çok başarılı bir öğrenci olmayan Einstein bütün zamanını kitaplara veriyordu” (Orakçı, 2023b, s. 12).

Bilim İnsanlarının İzinde adlı serisinin ‘Nikola Tesla’ kitabında sevgiye dair karşılaştığımız metinler şu şekildedir.

“-Tesla’nın küçük yaşlardan beri kitaplarla arası iyi olmuştu” (Orakçı, 2023e, s. 10).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Nikola Tesla’ kitabında ise sevgi değerine ilişkin metinler şu şekildedir:

“- Balkonda küçük kutuların içinde iki tane güvercin vardı. Sanırım ikisi de yaralıydı. Tesla onların yaralarını sarmıştı” (Orakçı, 2023e, s. 16).

“- Belki de diğer güvercinler tehlikededir. Bu kartı gönderen kişi her kimse, güvercinlere olan sevgimi biliyor. Hemen iki sokak ileride bir park var. Çalışmalarında fırsat bulduğumda oraya gider ve onları beslerim. Bu rahatlamamı sağlar. Haydi gidelim. Siz de gelin, dedi.”

“-Tesla cebinden bir avuç yem çıkardı. Yemleri etrafa atınca nereden geldiğini anlayamadığım bir sürü güvercin etrafımızı sardı. Bazıları Tesla’ya o kadar alışmıştı ki onun elinden yiyordu. Bu hali bir süre seyrettik” (Orakçı, 2023e, s. 19).

Bilim İnsanlarının İzinde adlı serisinin ‘Leonardo Da Vinci’ kitabında sevgi değerine ilişkin örnekleri şu şekilde aktarabiliriz:

“- Çocukluğundan beri resim çizmeye çok meraklıydı.”

“- Son akşam yemeği bir resim. Yani bir duvar resmi. Oldukça da büyük. Onun en önemli eserlerinden birisi. Yaklaşık 9 metreye 4 buçuk metrelik kocaman bir resim. Şu anda Milano’da. Bunu çok önceleri bir dergide okumuştum” (Orakçı, 2023d, s. 21).

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabında sevgi değerine ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız.

“- Kısa bir zaman önce tanışmıştık onu ama kanımız çok ısınmıştı. Onu şimdiden özlemiştik” (Orakçı, 2024a, s. 13).

‘Kağan Kayıp Parçaların İzinde’ kitabında sevgi değerine ilişkin şu örnekle karşılaşmaktayız.

“- Buraya dedemi bulmak için geldim. Güç peşinde değilim. Dedem benim en iyi dostumdu. Başka dostlarım da var. Hemen arkamdalar. Onlar da dedemi bulabilmem için benimle geldiler. Bizi güçlü yapan şey dostluğumuz... Hayatlarını tehlikeye atıp dostluğu seçtiler. Biz buraya gelerek dostluğu seçtik zaten” (Orakçı, 2024a, s. 24).

Kağan Kayıp Şehrin Gizemi’nden

Yüzü gülüyordu. Koyunlar Toprak’ı tanıyordu. Biz bir süre Toprak’ın koyunlarını sevmesini izledik. Çok güzel görünüyorlardı. Sanki bütün dertlerimizi unutmuştuk (Orakçı, 2023f, s. 140).

Yazar, Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0 eserinde yer alan sevgi değerine ilişkin örneği şu şekildedir:

“Annem hemen Haşmet’e sarıldı” (Orakçı, 2025, s. 54).

Sorumluluk

Sorumluluk, değerler eğitimi alanının en önemli yapı taşlarından birini oluşturmaktadır. Sorumlulukla ilgili olarak; kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi Türk Dil Kurumu (2019), bireyin seçimler yapması ve bu seçimlerin sonucunu ve etkilerini kabullenmesi, Popkin (1987) kişinin davranışlarının sonuçlarını ahlaki ve yasal boyutta üstlenmesi Glover (1970) gibi tanımlar bulunmaktadır. Başka bir tanımlamada sorumluluk disiplin kavramıyla ilişkilendirilmektedir. Çocuklukta itaat ile başlayan sorumluluğa ilişkin ilk göstergeler, 10’lu yaşlardan itibaren

kişisel disipline dönüşmektedir. Kişisel disiplinde, birey öncelikle kendisine karşı sorumluluk hissetmelidir. Kişinin sorumluluk hissetmesi gereken yönler ise, kendi seçimleri, karakteri ve potansiyelidir. Başkalarına yönelik sorumluluk ise, kişisel sorumluluktan sonra gelişmekte ve toplumdaki diğer bireylere yönelik hizmet ve bağlılığı içermektedir (Taylı, 2013).

Sorumluluk, aksiyoloji yani değerler alanının ahlakla ilgili bölümünün bir konusudur. Yapılan herhangi bir davranış, sorumluluk olmaksızın bir değer ifade etmez. Çünkü sorumluluk, bir davranışın sorgulanabilmesi için gereklidir. Yapılan bir eylemin kim tarafından ve hangi amaçla yapıldığı bilinmeksizin iyi mi kötü mü olduğu anlaşılamaz. Dolayısıyla da davranış hakkında değer verilemez. Bu bakımdan sorumluluk, eylemin sonucu açısından önemlidir.

Sorumluluk duygusu insana özgü bir değer kavramı olup, kişisel ve sosyal yaşamının önemli bir parçasıdır. İlk olarak bireyin kendisine karşı olan sorumluluklarıyla başlar zamanla bireyin çevreye uyum becerileri arttıkça sosyal etkileşimle kendisini gösterir. En önemli yaşam becerilerinden olan sorumluluk, bir çocuğun ilk eğitim kanalı olan ailede başlar sonraki süreçte ise arkadaş çevresi, geniş aile ilişkileri ve okul hayatıyla gelişir. Bu nedenle evde başlayan değer aktarımı dış dünyaya ile pekişir bu konuda özellikle okullarda sunulan planlı eğitim çocuklarda sorumluluğun bir davranış şekline dönüşmesini sağlar.

Yazarın ortaya koyduğu çocuk eserlerinde bu önemli değer sık sık karşımıza çıkmaktadır. Örneklerle incelediğimiz zaman Kağan serisi ‘Resmin Gizemini Çözebilecek miyiz?’ kitabında

“Haberde yazanı yapmalıyız, bulduğumuz kıyafetleri polise götürmeliyiz” ifadesi ile toplumsal sorumluluğun somut bir örneğiyle karşılaşmaktayız (Orakçı, 2020d, s. 91).

Kağan Kayıp Şehrin Gizemi’nden

Sevgili Asya ve Onur,

Size yaptıklarınız için çok teşekkür ederim. Dedemin yanına gitmeye karar verdim. O orada zor durumdayken burada sakın kalamıyorum. Bir şeyler yapmam, ona yardım etmem lazım. Belki kayıp parçaları bulmasına yardım ederim. Sizi de peşimden sürüklemek istemiyorum. Her şey için çok teşekkür ederim. Dedemi alıp geleceğim.

Kağan serisinden ‘Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor’ kitabında göze çarpan sorumluluk değerleri şu şekildedir:

“- Dikkat edin çocuklar. Dönerken de çok geç vakte kalmayın. Anlaştık mı?” (Orakçı, 2020c, s. 37).

“- Arkadaşlar söyle yapalım. Önce ben ineyim ve orada ne olduğunu öğreneyim. Eğer güvenliyse gelin. Ne dersiniz?” (Orakçı, 2020c, s. 49).

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde yer alan ‘Nikola Tesla’ kitabında ise şu örnek dikkatimizi çekmektedir:

“- Bakın çocuklar! Buradan sonrası benim kontrolümde. Sizden sadece benim işaretimi beklemenizi istiyorum. Ben iki elimi kaldırdığımda siz Tesla bobini’nin düğmesine basacaksınız. Anlaştık mı?” (Orakçı, 2023e, s. 38).

“- Yine de denemeye değer. Eğer yakalanırsak hepimiz birden yakalanmayalım. Bu sebeple içeriye yalnız girmem daha doğru” (Orakçı, 2023e, s. 119).

Kağan serisinden ‘Kayıp Parçaların İzinde?’ kitabında göze çarpan sorumluluk değerleri şu şekildedir:

“- Anlaşılan iş başa düştü. Ben bu işi halledebilirim (Orakçı, 2024a, s. 67).

“... Bize o eksik üç parça lazım. Arkadaşlarımı sağ salım ger götürmem çok önemli. Buraya kadar gelmişken dedemi bulmadan dönmek istemiyorum (Orakçı, 2024a, s. 7).

Bilim İnsanların İzinde ‘İsaac Newton’ kitabında yer alan sorumluluk değerine ilişkin örnek şu şekildedir:

“-Çocuklar kitaplarında önemli değil hemen ateşi söndürelim. Londra şehri yangından çok defa kül oldu. Ateş büyümeden söndürelim. Yoksa şehir yanabilir. Şehir ahşap evden oluşuyor” (Orakçı, 2023c, s. 34).

Umut

Türkçe sözlüklerde “kişiyi, bir şeyi ummaya, gerçekleşeceğine inanıp geleceğe güven duyarak beklentiye iten, rahatlık ve ferahlık verici duygu, umma, ümit, beklenti” olarak tanımlanan umut, insanın zor zamanlarda bile ilerlemek, yaşamak ve daha iyi bir geleceğe ulaşmak için taşıdığı en güçlü motivasyon kaynaklarından biridir.

Hayat, her zaman başarılarla dolu olmaz; zaman zaman başarısızlıklar da yaşanabilir. Hayatın bu iniş çıkışlarında, başarısızlıklar karşısında zaman zaman umut kayıpları yaşansa da umut etmek, insanın kendini yeniden bulmasına, kendine güvenmesine ve güçlenmesine yardımcı olur.

Umut, karanlıklar içinde ışığı görmektir; zorlukların üstesinden gelmek için gerekli bir inançtır. İnsan, ümit etmeden yaşayamaz. İnsanı ayakta tutan, umdukları, yani umutlarıdır. Dolayısıyla bireylerin hedeflerine ulaşmada ve kişisel gelişimlerinde önemli bir rol oynar.

Bunu sağlamak için bireylerin önce ilk adımı atmaları, çalışmaları ve azimli olmaları gerekmektedir. Çünkü umut, hiçbir şey yapmaksızın sadece beklemek değil, aynı zamanda harekete geçmek ve değişim için çaba sarf etmek anlamına gelir. Umut, insanın ruhunu, duygu dünyasını besler ve hayata karşı pozitif bir bakış açısı kazanmasını sağlar, bu da hem bireysel hem de toplumsal düzeyde iyileşmeye olanak tanır.

Tezimizde konu edindiğimiz Mustafa Orakçı'nın eserlerinde umut etmekle ilgili örnekleri şöyle belirtebiliriz:

Bilim İnsanlarının İzinde adlı serisinin 'Leonardo Da Vinci' kitabında;

“- Bina boştu. Bir kapı dışında bütün odaların kapıları açıktı. Da Vinci'nin kilitli kapının arkasında olduğunu umut ederek kapıya yaklaştık” (Orakçı, 2023d, s. 16).

Kağan Kayıp Parçaların İzinde kitabından

“- Acele edebilirsek profesörün bizden çaldığı nesneleri bulabilir, geçidi açabilir hatta dedemi kurtarabilirdik (Orakçı, 2024a, s. 100).

- Merak etme Kağan çok az kaldı. Yakında onu da kendimizi de buradan kurtaracağız (Orakçı, 2024a, s. 115).

- Merak etme dede. Onlar da seni görünce çok mutlu olacak ve hep beraber sağ salim evimize döneceğiz (Orakçı, 2024a, s. 130).

Kağan Kayıp Şehrin Gizemi'nden

- Arkadaşlar, hemen moralimizi bozmayalım. Belki yarın bir ipucu buluruz. Belki de yakınlarda başka bir kasaba vardır. Onu başka bir yerde de bulabiliriz (Orakçı, 2023f, s. 125).

Yardımseverlik

Yardımseverlik, önemli ve yaygın düzeyde hayatımızda yer alan önemli bir toplumsal değerdir. Toplumsal veya bireysel olarak karşılaşmış olduğumuz problemlerde karşılıklı destek ve yardımlaşma ile sorunları çok daha kolay bir şekilde çözebiliriz. Yardımlaşma kavramı, sosyal yaşama indirgenince farklı çeşitlerde oluşup, gelişir. Bilgi ile aydınlatmak, yol bilmeyene yol göstermek, ekonomik olarak zorda olana maddi destek olmak, hastayı tedavi etmek, insanların iş yüklerine destek olmak... gibi çeşitli alanlarda karşımıza çıkmaktadır. Tarihimizde yardımlaşmanın çeşitli örneklerine rastlamamız mümkündür. Özellikle Ahilik teşkilatı, zor durumda kalan esnafa, iyi durumda olan meslektaşlarının yardımlaşmaları için kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur. Ramazan ayı boyunca geçim sıkıntısı olanlara yapılan gıda ve diğer maddi yardımlar, yardımlaşmanın en güzel örneklerini teşkil eder. Bu konuyu bir örnekle açıklayabiliriz. Yediğimiz ekmeğin soframıza gelene

kadarki serüveninde birçok yardımlaşma aşamaları bulunmaktadır. Çiftçi, buğdayın tarlaya ekilip biçilmesini, kurutulup değirmene kadarki kısmını üstlenir. Değirmenci, kendisine teslim edilen buğdayın öğütülüp un hâline getirilmesini sağlar. Buğdayın değirmene, unun fırına taşınmasını nakliye araçları ve bunların sürücüleri yaparken çuvalların taşınmasını da yük taşıyan işçiler gerçekleştirir. Fırına gelen unu hamura dönüştürerek ekmek yapımını bilen ustalar sağlarken, satışını da alışveriş işlerinden anlayanlar yapar ve nihayet ekmek eve ulaşır. Bütün bu aşamalar, yardımlaşmanın bir sonucu olarak ortaya çıkmış olur.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere “Yardım etme davranışı sözlükte kendi güç ve imkânını başka birisinin iyiliği için kullanmak, muavenet etmek, işlerin daha etkin ve verimli olabilmesi için katkı ve destek sağlamak anlamlarına gelmektedir. Yardım etme davranışı ile ilişkili olanı diğer kavramlar toplum yanlısı davranış ve özgeciliktir. Toplum yanlısı davranış, toplumca değer verilen, olumlu sosyal sonuçları olan ve bir başkasının fiziksel ve psikolojik iyi oluşuna katkı sağlayan davranıştır” (Karslı, 2022, s. 63).

İncelemiş olduğumuz eserlerde yazar Mustafa Orakçı’nın yardımlaşma kavramı üzerine açık ve gizil öğrenme metotlarıyla sık sık vurgulamalar yaptığına tanık olmaktadır. Sınıf Arkadaşım Bir Robot: Haşmet adlı eserinde bu değere ilişkin örneklerle karşılaşmak mümkündür. Örneğin:

“- Babamla annem üst katı toparlamaya çalışırken ben de onlara yardım ettim. Temizlik işinin oldukça uzun süreceği belliydi ve odaların düzeni tamamlanana kadar hepimiz salonda yatacaktık” (Orakçı, 2024b, s. 16).

Yine aynı kitapta yardımlaşma değerini şu örnekle açıklayabiliriz.

“- Köpekler yaklaştıkça kız bağırmaya başladı. Çok korkmuşa benziyordu. Hemen ayağa kalktım. Bir şeyler yapmak gerekiyordu. Ama etrafta yardım edebilecek kimse de yoktu. Ben küçük kızı kurtarmak için bir adım attım ama Haşmet beni durdurdu.

- Hamdi, bu senin için çok tehlikeli. Ama bana bir şey olmaz. Gelişmiş bir teneke teknolojisiyim ben. Şimdi hallederim, dedi” (Orakçı, 2024b, s. 61)

Yazar, Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0 eserinde yer alan yardımseverlik değerine ilişkin örneği şu şekildedir:

“- Günaydın çocuklar! Kahvaltı zamanı... Biliyorsunuz, anneniz yok ve ben onun yarısı kadar bile becerikli değilim. Yani yardıma ihtiyacım var. Hadi, birlikte kahvaltıyı hazırlayalım (Orakçı, 2025, s. 15).

“Haşmet kollarını duvara yasladı, annem sırtına çıktı. Omuzlarına basarak güçlkle ipe tutundu ve ellerini sımsıkı sardı.

- Ben hazırım. Yukarı çekebilirsiniz (Orakçı, 2025, s. 54).

Kağan serisi “Dedem Neden Kayboldu?”

“Bize yakın başka bir yerde oturan amcamla yengem yanıma geldiler. İki üç gün bizimkiler yokken onlar baktılar bana” (Orakçı, 2020a, s. 10).

“Her zamanki gibi benden başka kimsenin kullanmadığı üst kata çıktım. Eşyalarımı babamın da yardımıyla odama çıkardım” (Orakçı, 2020a, s. 24).

“Kürekleri hiç durmadan çektim. Nefesim kesilene kadar durmadım. Benden sonra Asya, bir süre sonra da Onur devraldı kürekleri (Orakçı, 2020a, s. 76).

Arkadaşlarımın ayakları ıslanmasın istemiştım ama onlar da kayıktan atlayıp bana destek oldular” (Orakçı, 2020a, s. 77).

“Eliyle demir parçası gibi bir şeye tutunmuş, yardım bekliyordu. Hemen eğilip diğer boşta kalan elini tuttum. Onur da bana yardım etti. İkimiz kollarından tutarak onu yukarı çıkarmaya çalıştık” (Orakçı, 2020a, s. 86).

“-Hatta şimdi hatırlıyorum. Fırtınalı bir günde buraya dedemle geldik gölde kalan balıkçılara yardım etmiştık. Yol göstermiştık” (Orakçı, 2020a, s. 83).

Kağan serisi “Resmin Gizemini Çözebilecek Miyiz?” adlı eserde yer alan yardımlaşma değerine ilişkin metinlere baktığımızda:

“- Orayı dağınık ve pis görünce ninenize yardım etmek istediniz anlaşılan, değil mi çocuklar? Son zamanlarda bu işleri de aksattım. Siz bana yardımcı olmak için her şeyi çıkarmışsınız. O zaman durun biraz da sirkeli su yapıp bir güzel temizleyeyim. Siz de sonra eşyaları düzenli bir şekilde dizersiniz. İnsan aradığını bulamıyor artık odada” (Orakçı, 2020d, s. 59).

Kağan serisinden “Göldeki Hayalet Kim?

“Arkadaşlar galiba yardım diye bağıyor. Haydi, yardım edelim, dedim” (Orakçı, 2020b, s. 77).

Kağan serisinin “Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor?” serisinde ise:

“-Onur seni anlıyorum. İstersen sen burada bekleyebilir ya da geldiğimiz yoldan geri dönebilirsin. Bize buraya kadar yardım ettin. Seni zorlamak istemiyorum” (Orakçı, 2020c, s. 78).

Dedem:

- Profesöre yardım edelim. Düşmek üzere, diye bize seslendi. Koşarak gidip hemen profesöre uzandı:

- Elimi tut.

Profesör:

- Sana yaptığım onca şeyden sonra hala bana yardım mı ediyorsun?

- İkimiz arasındaki fark da bu zaten. Haydi konuşma da elimi tut (Orakçı, 2020c, s. 143).

Kağan Kayıp Parçaların İzinde kitabından

Bu yolculuk ve yaşadıklarımız onu yormuştu. Bizim yardımımızla engelleri teker teker aştık ve şelalenin arkasındaki mağaraya ulaştık (Orakçı, 2024a, ss. 154-155).

Kağan Kayıp Şehrin Gizemi'nden

“- Arkadaşlar, soru hazırladınız mı?”

Bu söz karşısında çok şaşırdım.

“- Ne sorusu Toprak? Yarışmaların hiçbirini kazanamadık ki!”

“- Bir soru sorma hakkınız var.”

“- Nasıl var?”

“- Binicilik yarışmasını ben kazandım. Soru hakkını da size veriyorum” (Orakçı, 2023f, s. 158)

“Kapı açıldığında önce eşyalarımızı geçirdik. Çünkü burası sırtımızda eşyalarımızla geçemeyeceğimiz kadar küçüktü. Eşyalarımızı attıktan sonra ben öne geçtim. Kafamdaki ışığın düğmesine basıp arkadaşlarıma gülümsedim.

-Haydi bakalım, başlıyoruz”. Diğer tarafa geçtim ve onların da geçmesine yardım ettim (Orakçı, 2020c, s. 39).

Bilim İnsanların İzinde ‘İsaac Newton’ kitabında yer alan sorumluluk değerine ilişkin örnek şu şekildedir:

Newton’a kitaplarını taşıması için yardım ettik. Kitaplarını taşıması için yardım ettik. Kitaplarını kurtarmıştık (Orakçı, 2023c, s. 44).

Tablo 1. İncelenen Eserlerde Tespit Edilen Değerler

Kitaplar	Değerler	Kağan/De dem	Neden Kayboldu?	Kağan/Res min	Gizemini Çözebilecek Miziz?	Kağan/ Göledeki Hayalet Kim?	Kağan/ Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor	Kağan/Kayıp Şehrin Gizemi	Kağan/Kayıp Parçaların İzinde	Bilim İnsanlarını İzinde	Ada Lovelace Bilim İnsanlarını İzinde / Albert Einstein Bilim İnsanlarını İzinde / Isaac Newton Bilim İnsanlarını İzinde / Leonardo Da Vinci Bilim İnsanlarını İzinde / Nikola Tesla	Haşmet 1.0 / Sınıf Arkadaşım Bir Robot	Haşmet 2.0 / Dünyadaki Son Robot	Toplam
Adalet	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	5
Aile Bütünlüğü	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5
Alçakgönüllülük	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2
Azim ve Kararlılık	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2	9
Bağımsızlık	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Bağlılık	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Bilgelik	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Bilimsellik	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	4	5	2	17
Birlik-Berberlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Cesaret	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Dayanışma	2	-	2	-	-	2	2	2	3	1	-	-	3	16
Dostluk	4	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3	10
Duyarlılık	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	5
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Empati	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Estetik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
Güven	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
İyilik	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-	-	1	7
Karşılıklılık	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	4
Liderlik	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mahremiyet	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Merhamet	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Misafirperverlik	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4
Mutluluk	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3	7
Özgürlük	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1	-	4
Sabır	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
Saygı	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2
Sevgi	-	1	1	-	-	1	-	1	2	-	-	1	3	14
Sorumluluk	-	-	2	-	-	1	-	-	2	-	-	1	-	8
Umut	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1	-	4
Yardımseverlik	6	1	3	-	-	1	1	1	1	-	-	2	2	18
Toplam	21	14	8	8	8	27	23	5	6	9	9	11	6	15

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma kapsamında incelenen Mustafa Orakçı'ya ait çocuk kitapları, yalnızca edebi yönleriyle değil, aynı zamanda eğitsel içerikleriyle de dikkate değer birer değer eğitimi aracıdır. Değer aktarımının yüzeysel ya da doğrudan değil; metin içerisindeki olay örgüleri, karakter gelişimleri ve çatışma çözüm süreçleri aracılığıyla verilmiş olması, çocukların bu değerleri içselleştirme düzeyine olumlu katkı sağlamaktadır. Özellikle yardımseverlik, dostluk ve sevgi gibi temel insani değerlerin metinlerde tekrar eden temalar şeklinde kurgulanması, çocukların bu değerlerle özdeşim kurmasını kolaylaştırmaktadır.

Orakçı'nın metinlerinde kullanılan dilin yalın, anlaşılır ve yaş grubuna uygun olması, çocuğa görelilik ilkesine bağlı kalındığını göstermektedir. Bunun yanında, olayların çocuğun çevresinde karşılaşılabileceği gerçeklik düzeyinde kurgulanması, değerlerin yaşamla bağını kurmakta etkili olmuş, çocuklara 'günlük hayatın içinden' örneklerle yaklaşmıştır. Böylece, didaktik bir anlatımdan uzak ancak pedagojik olarak yönlendirici bir metin bütünlüğü sağlanmıştır.

Metinlerin içeriği incelendiğinde, karakterlerin olumlu ya da olumsuz davranışları net bir şekilde tanımlanmış; ancak bu tanımlar yargılayıcı bir dilden ziyade açıklayıcı ve sezdirici bir anlatımla sunulmuştur. Bu durum, çocuğun karakter davranışlarını analiz etme ve doğruyu-yanlışı ayırt etme becerisini desteklemektedir. Özellikle çatışma anlarının nasıl çözüldüğü ve karakterlerin bu süreçlerde hangi tutumları benimsediği, çocukların değer gelişimi açısından öğretici niteliktedir.

Orakçı'nın eserlerinde yer alan kahramanların çoğunlukla çocuklardan seçilmiş olması, hedef kitleyle güçlü bir özdeşleşme kurulmasına olanak tanımıştır. Çocuk okuyucuların kendilerini bu karakterlerin yerine koyarak olayları yeniden yaşamaları, değer aktarımının yalnızca kavramsal düzeyde değil, aynı zamanda duygusal ve davranışsal düzeyde de etkili olmasını sağlamaktadır.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, yalnızca bir yazarın eserlerine odaklanmış olsa da çocuk edebiyatının değerler eğitimi açısından nasıl yapılandırılması gerektiğine dair genel geçer ilkelerin varlığını da ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, metinlerin sanatsal

estetikten taviz vermeden, eğitsel içerik taşıyabileceğini ve bu iki niteliğin bir arada uyum içinde bulunabileceğini görmek mümkündür.

Yapılan incelemeye göre 13 kitapta toplam 31 farklı değere vurgu yapılmıştır.¹³ kitabın tamamı incelendiğinde;

Adalet değerine 5,
Aile Bütünlüğü değerine 5,
Alçakgönüllülük değerine 2,
Azim ve kararlılık değerine 9,
Bağımsızlık değerine 1,
Bağlılık değerine 1,
Bilgelik değerine 1,
Bilimsellik değerine 17,
Birlik- beraberlik değerine 1,
Cesaret değerine 4,
Dayanışma değerine 16,
Dostluk değerine 10,
Duyarlılık değerine 5,
Dürüstlük değerine 1,
Empati değerine 2,
Estetik değerine 3,
Güven değerine 3,
İyilik değerine 7,
Karşılıklılık değerine 4,
Liderlik değerine 1,
Mahremiyet değerine 1,
Merhamet değerine 1,
Misafirperverlik değerine 4,
Mutluluk değerine 7,
Özgürlük değerine 4,
Sabır değerine 2,
Saygı değerine 2,
Sevgi değerine 14,
Sorumluluk değerine 8,
Umut değerine 4,

Yardımsverlik değetine 18 kez rastlanmıştır.

Tablo incelendiğinde en sık rastlanan değerin yardımsverlik olduğu görölmektedir. Ardından sırasıyla; bilimsellik, dayanışma, sevgi, dostluk, azim ve kararlılık, sorumluluk, iyilik, mutluluk, adalet, aile bütünlüğü, duyarlılık, özgürlük, cesaret, umut, estetik, güven, empati, sabır değeri gelmektedir. İncelenen eserlerde en az rastlanan değeri ise şunlardır: Bağımsızlık, bağıllık, bilgelik, dürüstlük, liderlik, mahremiyet, merhamet, birlik beraberlik değeri.

Tabloya göre, toplam 27 değeri en fazla değeri aktarımı yapılan kitap, Kağan Kayıp Şehrin Gizemi adlı eseridir

Bilim İnsanlarının İzinde serisinde ise değeri sayısı daha sınırlı olmakla birlikte bilimsellik öne çıkan ortak değeri olarak dikkat çeker. Özellikle Leonardo Da Vinci başlıklı kitap, 6 değeri bu serinin en zengin içeriğine sahiptir. Genel değerlendirme sonucunda, en fazla tekrar eden değeri “yardımsverlik” olarak belirlenmiştir. Bu değeri, farklı kitaplarda toplam 19 kez işlenmiş ve hikâyelerin merkezinde toplumsal dayanışma, paylaşma ve yardımlaşma temalarının sıklıkla işlendiği görölmüştür. Bu bulgular, kitapların değeri aktarımı açısından oldukça zengin içeriklere sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, Mustafa Orakçı'nın eserleri, değeri eğitimi açısından önemli kazanımlar sağlamaktadır. Sunduğu edebi yapı ile çocuklara okuma zevki kazandırırken, aynı zamanda milli, manevi ve evrensel değeri kazanılmasına da katkıda bulunmaktadır. Bu yönüyle yazarın eserleri hem öğretmenler hem de ebeveynler tarafından bilinçli şekilde seçilerek çocukların okuma listelerine dahil edilmelidir. Eserlerin eğitim ortamlarında rehber metinler olarak değerlendirilmesi, değeri eğitiminin çok boyutlu ve kalıcı hâle getirilmesine katkı sağlayacaktır.

Öneriler

Elde edilen bulgular doğrultusunda, Mustafa Orakçı'nın eserlerinde başarıyla uygulanan değeri aktarım stratejilerinin, çocuk edebiyatı alanında eser veren diğeri yazarlar ve eğitimciler için model olarak ele alınması önerilmektedir. Değeri doğrudan aktarım yerine, olay örgüsü ve karakterler üzerinden doğal biçimde yansıtılması, çocukların bu değeri fark etmesini ve özümsemesini kolaylaştırmaktadır.

Eserlerin, Maarif Model ve haricinde de yer verdiği değeri ile ilkökul düzeyinde çocukların toplumsal açıdan gelişimine katkısı olacağından, eğitimcilerin Milli Eğitim

Bakanlığı'nın verdiği değer aktarım süreci dışında Mustafa Orakçı'nın eserlerinin de sürece dahil edilmesi önerilmektedir.

İlerleyen çalışmalarda, Orakçı'nın farklı yaş gruplarına yönelik eserlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi; özellikle erken çocukluk ve ergenlik dönemine hitap eden metinlerdeki değer aktarım yöntemlerinin değişimi üzerine odaklanması faydalı olacaktır. Farklı değere vurgu yapılmıştır. Kağan serisindeki Ayrıca, bu eserlerin çocuklar üzerindeki etkisinin daha somut biçimde gözlemlenebilmesi için nitel veri toplama yöntemlerine dayalı çalışmalar yapılması; örneğin öğrenci görüşmeleri, öğretmen değerlendirmeleri ve ebeveyn gözlemleriyle desteklenmesi literatüre önemli katkılar sağlayacaktır.

Bununla birlikte, öğretmen ve ebeveynlerin bu tür eserleri değerler eğitimi sürecinde aktif şekilde kullanabilmeleri için uygulamalı rehberler ve öğretim materyalleri hazırlanması, eğitimin çok boyutlu niteliğini güçlendirecektir.

KAYNAKÇA

- Alemdar, Y., & Aytaş, G. (2017). *Çocuk edebiyatı*. Akçağ Yayınları.
- Arık, Ö. (2021). *Suzan Albek'in çocuk edebiyatı eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Tez No. 689143) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyonkarahisar]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, M. Z. (2003). Ailede ahlak eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 125-158.
- Bağcı, E. (2013). *Çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuklar için yazılmış eserlerin değerler eğitimi bağlamında karşılaştırılması* (Tez No. 311855) [Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi-Manisa]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bayırlı, H. (2020). Merhamet değeri: sınıf öğretmenlerinin görüşleri ve etkinlik örnekleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(2), 468-493.
- Celepoglu, A. (2010). Çocuk-edebiyat ve çocuk edebiyatı. içinde *Eğitim Fakülteleri için Çocuk Edebiyatı* (s. 262). PEGEM Akademi.
- Cresswell, J. W. (2019). *Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmaların planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi* (1. baskı). Edam.
- Çalık, F. (2021). *Rıfat Ilgaz'ın çocuk edebiyatı eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Tez No. 675587) [Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Çanakkale]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, S. (2016). *Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde değer eğitimi ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısı* (Tez No. 442923) [Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi-Uşak]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetinkaya, D. (2022). *Çocuk edebiyatı ve değerler eğitimi kapsamında Ali Ekrem Bolayır'ın çocuk şiirleri* (Tez No. 760916) [Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dursunoğlu, H. (2011). Cumhuriyet döneminde yapılan sözlük çalışmaları ve Türkçe sözlükler üzerine bir kaynakça denemesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 255-272.
- Duyar, H. (2021). *Çocuk edebiyatı yazarı Sara Şahinkanat'ın kitaplarının değerler eğitimi kapsamında incelenmesi* (Tez No. 695037) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Anı Yayıncılık.
- Erişik, K. (2019). *Çocuk edebiyatı yazarı Hasan Kallımcı'nın ilkökul düzeyindeki kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Tez No. 556116) [Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi-Ağrı]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erkut, Z., Balcı, S., & Yıldız Suzan. (2017). Tarihsel süreç içinde çocuk. *Çocuk ve Medeniyet*, 2(3), 17-28.
- Ersoy, A. F. (2013). Global citizenship education in social studies: experiences of Turkish teachers and students in international conflict and war. *Journal of Qualitative Research in Education*, 1(1), 7-30. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.1s1m>
- Glover, J. (1970). *Responsibility*. Humanities Press.

- Gönen, M. (2017). *Çocuk edebiyatı yazarı ve çizeri olarak Feridun Oral'ın çocuk edebiyatımızdaki yeri ve eğitsel değerler* (Tez No. 485747) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyonkarahisar]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kale, N. (2006). Nasıl bir değerler eğitimi? içinde R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Z. S. Arslan, ve M. Zengin (Ed.), *"Değerler ve Eğitimi" Uluslararası Sempozyumu*. Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Karatay, H. (2010). Using literary works in character education. *Journal of Turkish Studies*, 1(6), 1439-1454. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2191>
- Karslı, N. (2022). Genç ve yetişkinlerde yardımseverlik ve dindarlık. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.32950/rteuifd.1063989>
- Kavaklı, T. (2019). *Mavisel Yener'in masal kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Tez No. 548582) [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyonkarahisar]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Engin Yayınevi.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*. Eylül Yayınevi.
- Kılıç, A. F. (2022). Hayat ve edebiyat. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 21-25. <https://doi.org/10.46790/erzisosbil.1082856>
- Korkmaz, S. (2020). Ölçülülük ve aşkınlık erdemi: affetme, alçakgönüllülük ve dindarlık ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 20(1), 240-252. <https://doi.org/10.30627/cuilah.719673>
- Lukens, R. J. (1999). *A critical handbook of children's literature* (6. ed). Longman.
- Mert, İ. S. (2021). Cesareti anlamak. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(1), 51-61. <https://doi.org/10.29131/uiibd.935775>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024a). *Erdem-değer-eylem çerçevesi*. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. <https://tymm.meb.gov.tr/beceriler/erdem-deger-eylem-cercevesi>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024b). *Öğretim programları ortak metni*. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>
- Nas, R. (2014). *Örneklerle çocuk edebiyatı* (3. baskı). Ezgi Kitabevi.
- Neydim, N. (2000). *Çocuk ve edebiyat*. Bu Yayınları.
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü* (1. baskı). Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Oğuzkan, F. (2000). *Çocuk edebiyatı*. Anı Yayıncılık.
- Okçu, D., & Pilatin, U. (2018). Ortaokul öğrencilerinin sabır değeri ile ilgili algılarının resim yoluyla değerlendirilmesi. *Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi*, 2(1), 102-113.
- Okumuş, A. (2017). *Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak Aydoğan Yavaşlı'nın hayatı, eserleri ve eserlerinde iletmiş değerler üzerine incelemeler* (Tez No. 463304) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Orakçı, M. (2020a). *Kağan dedem neden kayboldu?* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2020b). *Kağan göldeki hayalet kim?* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2020c). *Kağan kayıp şehir ortaya çıkıyor* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2020d). *Kağan resmin gizemini çözebilecek miyiz?* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2023a). *Bilim insanlarının izinde Ada Lovelace* (1. baskı). Timaş Yayınları.

- Orakçı, M. (2023b). *Bilim insanlarının izinde Albert Einstein* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2023c). *Bilim insanlarının izinde Isaac Newton* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2023d). *Bilim insanlarının izinde Leonardo da Vinci* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2023e). *Bilim insanlarının izinde Nikola Tesla* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2023f). *Kağan kayıp şehrin gizemi* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2024a). *Kağan kayıp parçaların izinde* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2024b). *Sınıf arkadaşım bir robot Haşmet 1.0* (2. baskı). Timaş Yayınları.
- Orakçı, M. (2025). *Dünyadaki son robot Haşmet 2.0* (1. baskı). Timaş Yayınları.
- Öncel, Y. A., & Aliyeva-Çınar, M. (2021). Christine Nöstlinger'in hadi ama baba ve Gülten Dayıoğlu'nun Yeşil Kiraz adlı eserlerinin eğitim, aile ve toplum bağlamında karşılaştırması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(3), 1014-1026.
- Özay, Ş. (2019). *Çocuk edebiyatı açısından Ülker Köksal'ın romanlarında değerler eğitimi* (Tez No. 558350) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyonkarahisar]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özden, H. Ö. (2017). *Ahilik ve Erzurum* (1. baskı). Bilge Kültür Sanat Yayınevi.
- Özden, H. Ö. (2023). *Felsefeye giriş* (2. baskı). Bilge Kültür Sanat Yayınevi.
- Özen, Y., & Gülaçtı, F. (2010). Duyuşsal alan öğrenilerinden sevgi ve sevgi kuramları (sevgiye dair söylenceler). *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 135-149.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-239.
- Popkin, M. (1987). *Active parenting: Teaching cooperation, courage, and responsibility*. Perennial Library.
- Pury, C. L. S., & Starkey, C. B. (2010). Is courage an accolade or a process? A fundamental question for courage research. içinde C. L. S. Pury ve S. J. Lopez (Ed.), *The psychology of courage: Modern research on an ancient virtue*. (ss. 67-87). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/12168-004>
- Sarıyüce, H. L. (2012). *Türk çocuk ve gençlik edebiyatı ansiklopedisi* (C. 1). Nar Yayınları.
- Saruhan-Palaz, F. (2019). *Çocuk edebiyatı açısından Birsen Ekim Özen'in eserleri ve eserlerinde yansıttığı değerler üzerinde incelemeler* (Tez No. 583030) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve edebiyat* (8. baskı). Tudem Yayınları.
- Spinoza, B. (2014). *Descartes felsefesinin ilkeleri ve metafizik düşünceler* (C. Şenkay, Çev.). Dost Yayınevi.
- Şahin, A. (2010). Çocuk ve çocukluk. içinde Ö. Yılar ve L. Turan (Ed.), *Eğitim Fakülteleri için Çocuk Edebiyatı* (s. 262). PEGEM Akademi.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletmediği değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-780.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili*, 11(3), 12-31.

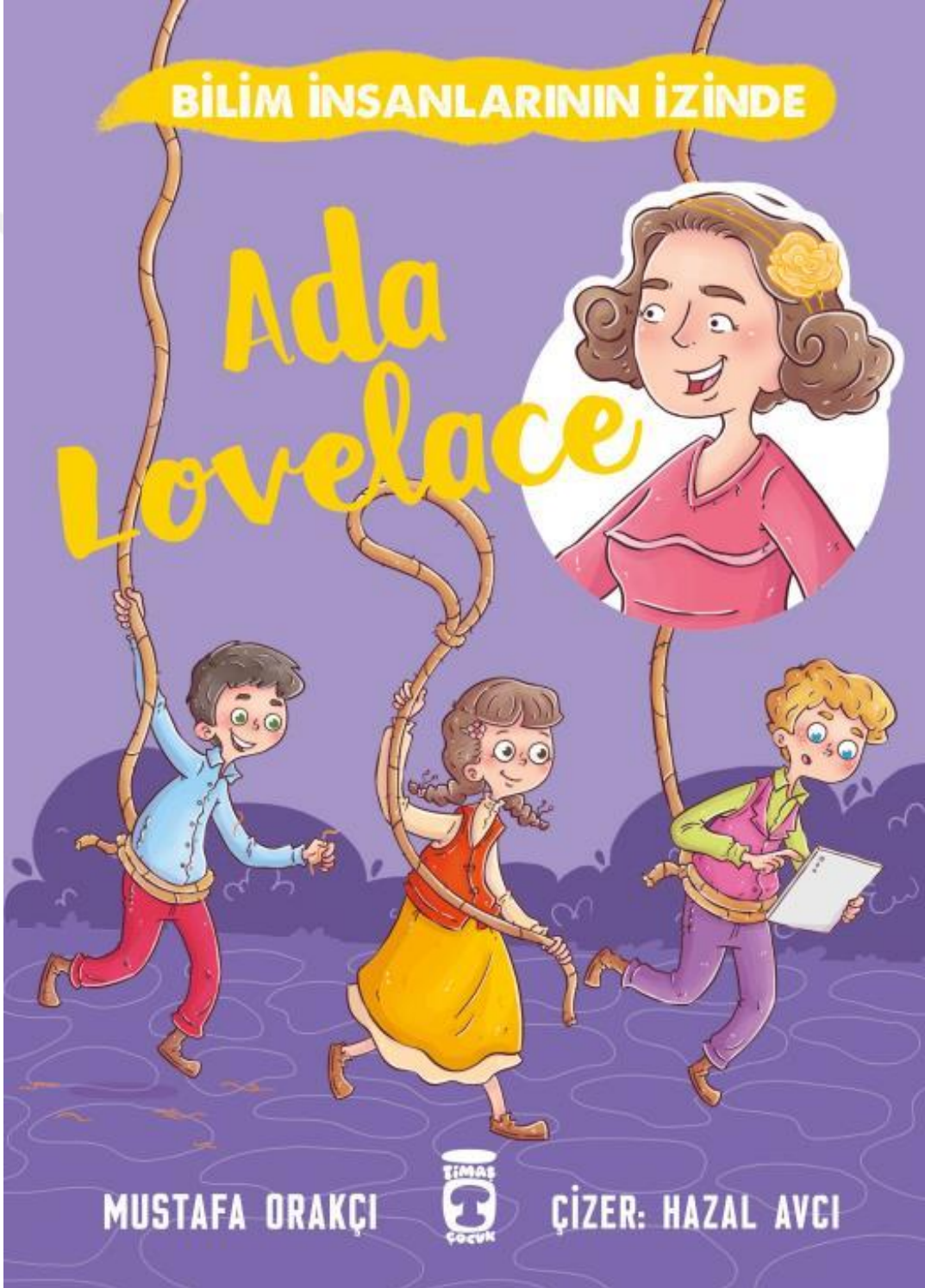
- Tarhan, N. (2024). *Değerler psikolojisi ve insan: Güzel insan modeli*. Timaş Yayınları.
- Taylı, A. (2013). Sorumluluğun bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 68-84.
- Tercanlı-Metin, G., & Gökçay, G. (2014). A review on early literacy: recommendation for child development during well-child care. *Tuberculin Skin Test in Children*. <https://doi.org/10.5222/j.child.2014.089>
- Toz, H. (2007). Çocuk edebiyatı tarihi. içinde Ö. Yılar ve L. Turan (Ed.), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. PEGEM Akademi.
- Tuncay, T., & Tekin, H. H. (2021). *Sosyal hizmet mesleğinin abc'si* (2. baskı). Nika Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uğurlu, F. (1992). Bir edebiyat bakışı kurgu. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 10(10), 189-212.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2020). *Değerler eğitimi* (6. baskı). PEGEM Akademi.
- Ulus, B. (2020). *Mustafa Orakçı'nın çocuk kitaplarındaki eğitsel iletiler üzerine bir inceleme* (Tez No. 616296) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Uslu, F., & Demir, E. (2023). Nitel bir veri toplama tekniği: derinlemesine görüşme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 40(1), 289-299. <https://doi.org/10.32600/huefd.1184085>
- Uzuner-Yurt, S., & Şimşek, T. (2016). Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel iletileri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 474-488.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi, eğitimde yeni ufuklar*. Akçağ Yayınları.
- Yardimciel, F. (2015). *Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak Aysel Gürmen'in eserleri üzerinde ilettiği değerler bakımından inceleme* (Tez No. 394808) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yazıcı-Ersoy, H. (2018). Değerler eğitimi açısından Türk dili ve edebiyatı programında Divanu Lugati't Türk. *International Journal of Humanities and Education*, 4(7), 11-31.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yazıcıoğlu, S. (2022). *Çok okunan çocuk edebiyatı eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi* (Tez No. 717097) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yılar, Ö., & Celepoğlu, A. (2007). Çocuk edebiyatı. içinde Ö. Yılar ve L. Turan (Ed.), *Çocuk yayınları ve bu yayınlarda bulunması gereken temel unsurlar* (ss. 39-61). PEGEM Akademi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Seçkin Yayınları.

EKLER

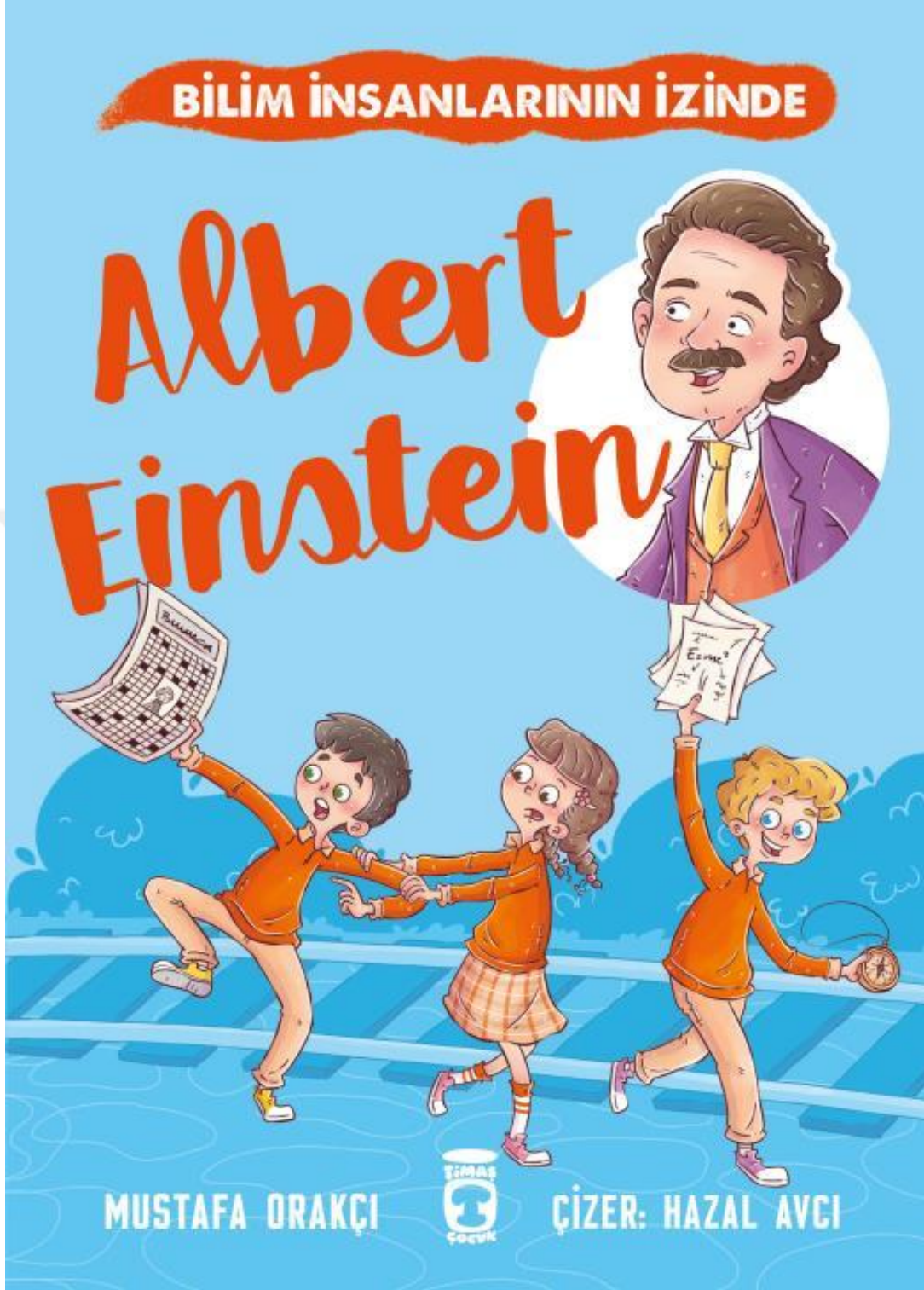
Ek 1’de veri kaynağı olan eserlerin her serisinden bir kitabın kapağına yer verilmiştir.

EK-1. Araştırmaya Konu Olan Eserler

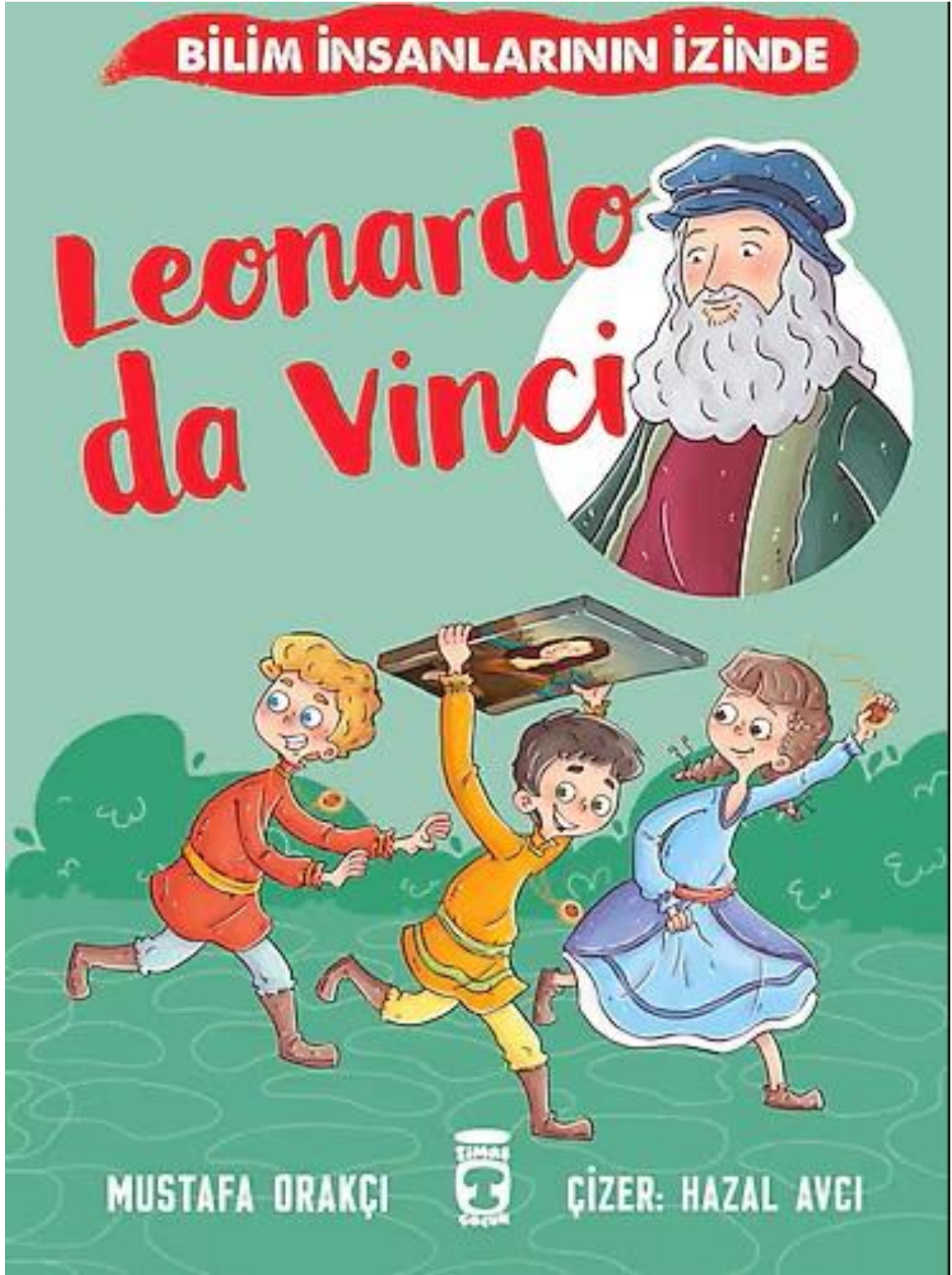
Şekil 2. Bilim İnsanlarının İzinde-Ada Lovelace

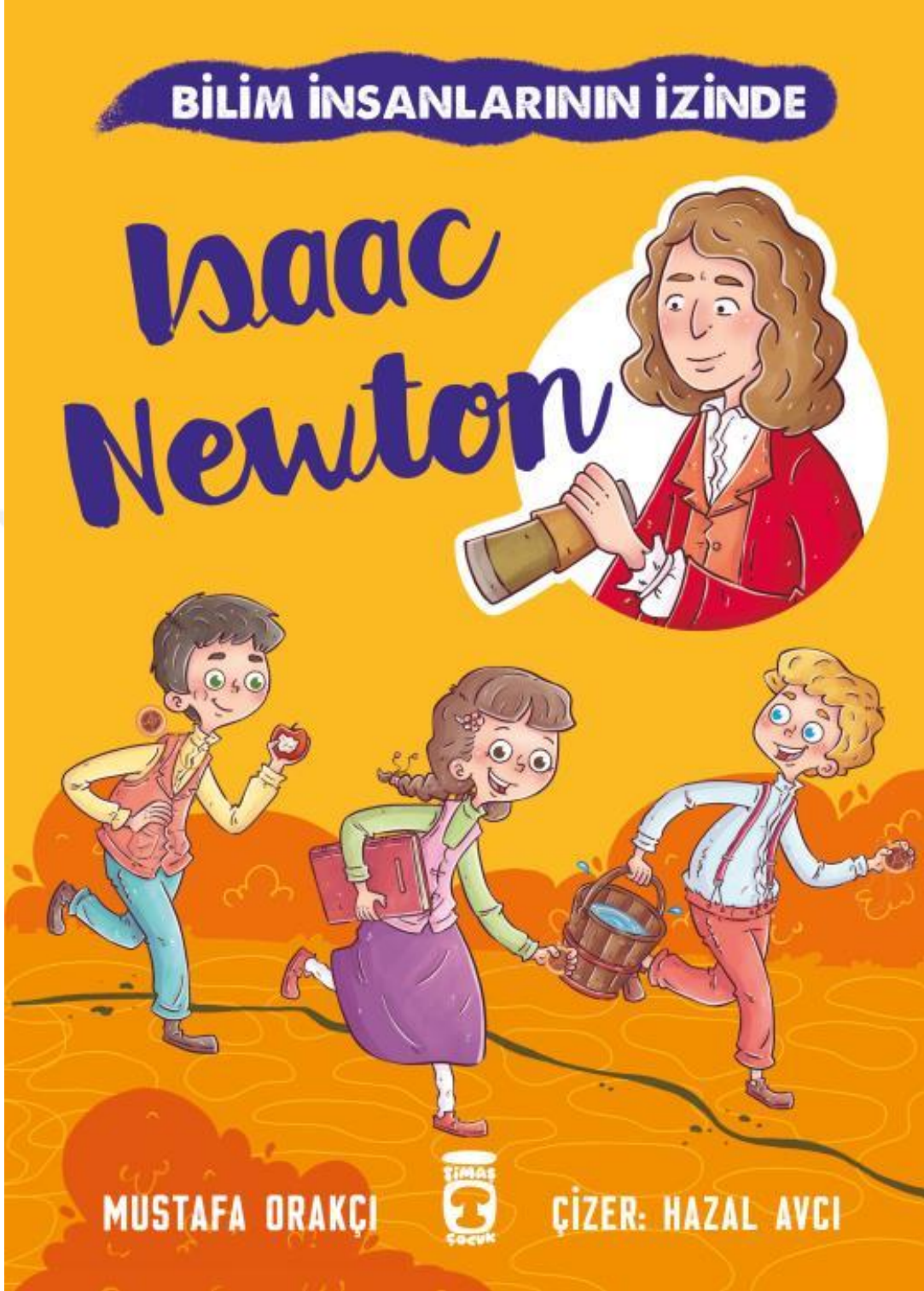
Şekil 3. Bilim İnsanlarının İzinde-Albert Einstein

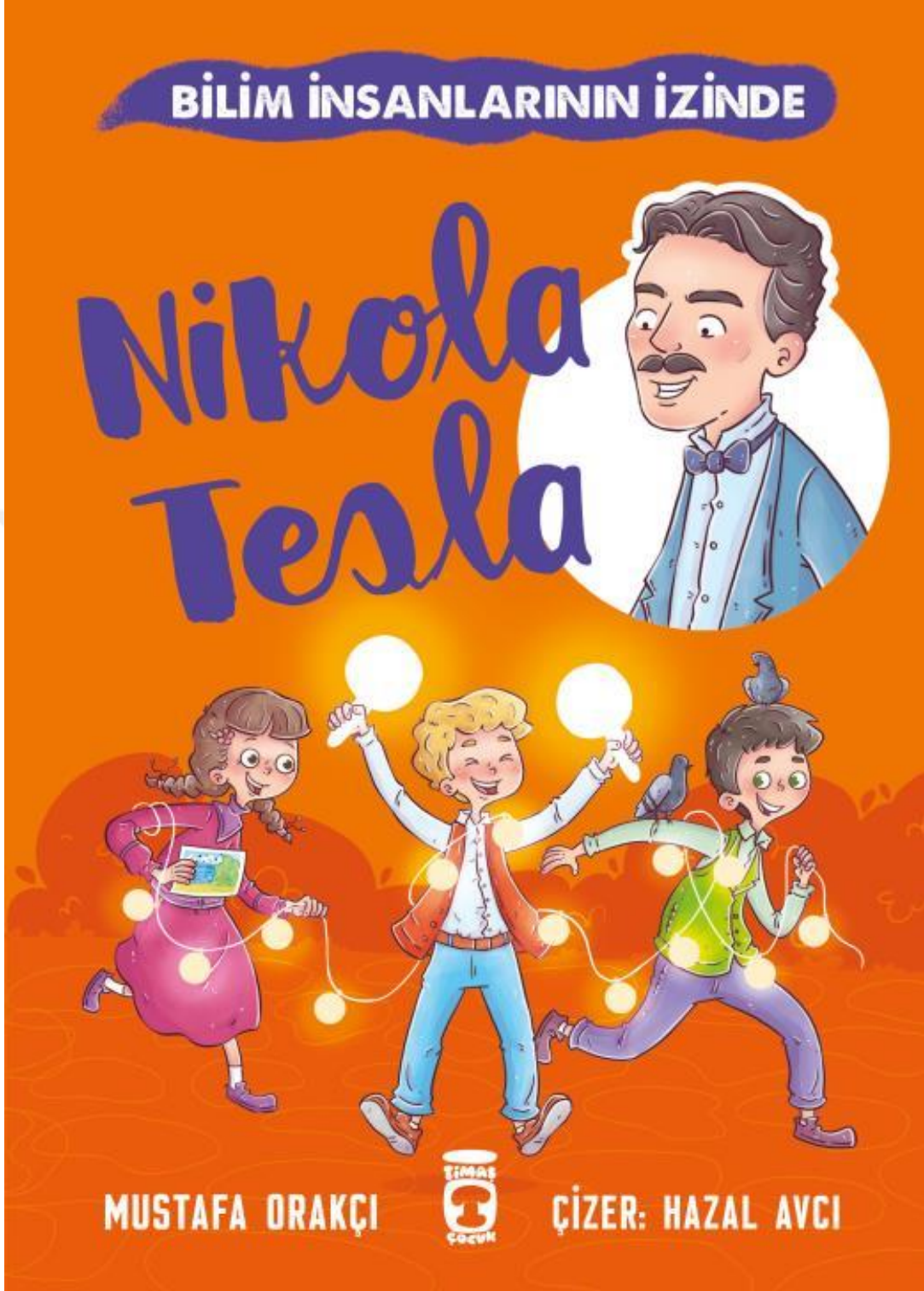
Şekil 4. Bilim İnsanlarının İzinde-Leonardo da Vinci

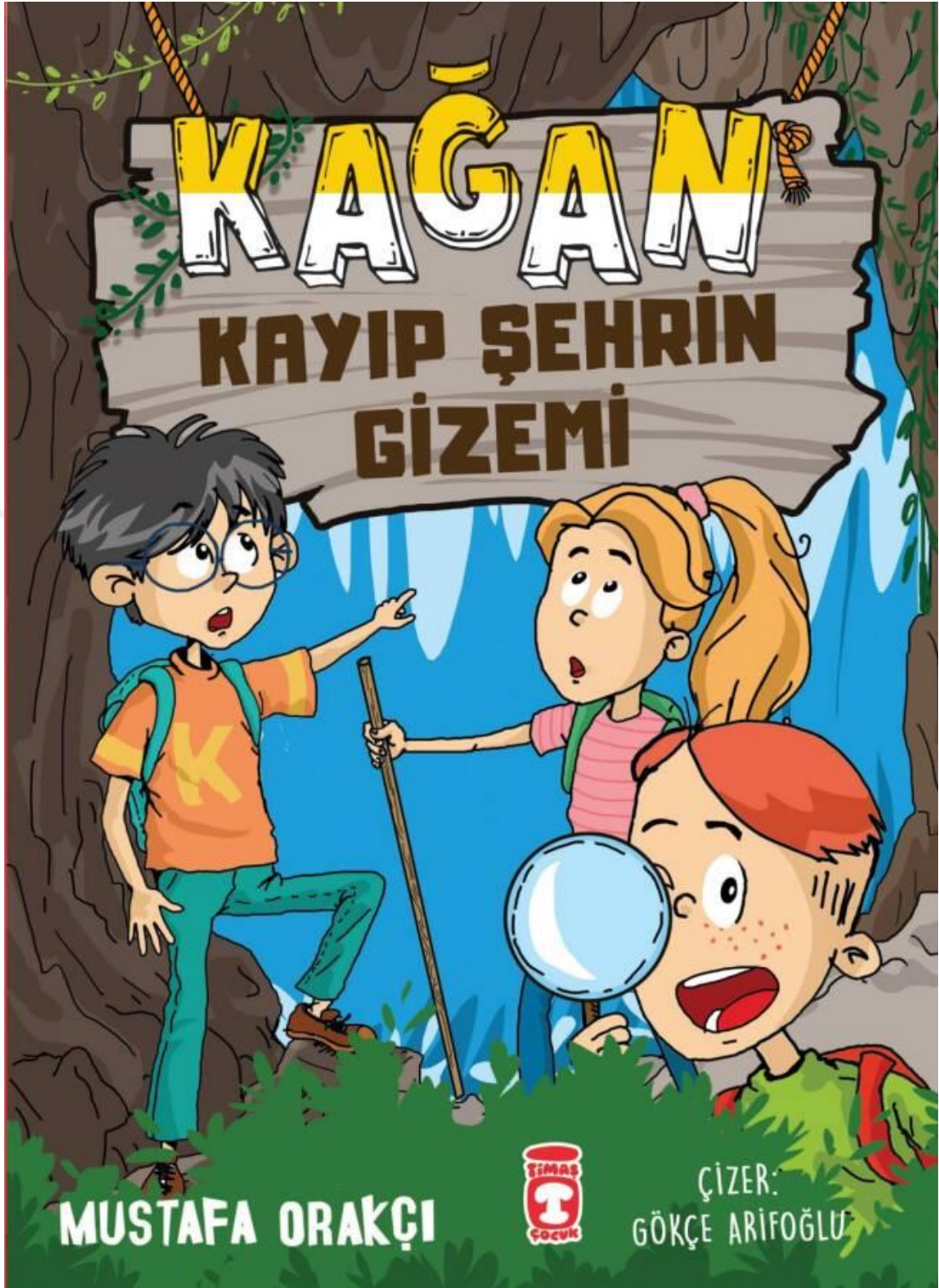
Şekil 5. Bilim İnsanlarının İzinde-Isaac Newton

Şekil 6. Bilim İnsanlarının İzinde-Nikola Tesla

Şekil 7. Kağan-Kayıp Şehrin Gizemi

Şekil 8. Kağan-Kayıp Parçaların İzinde

Şekil 9. Kağan-Dedem Neden Kayboldu?

Şekil 10. Kağan-Resmin Gizemini Çözebilecek miyiz?

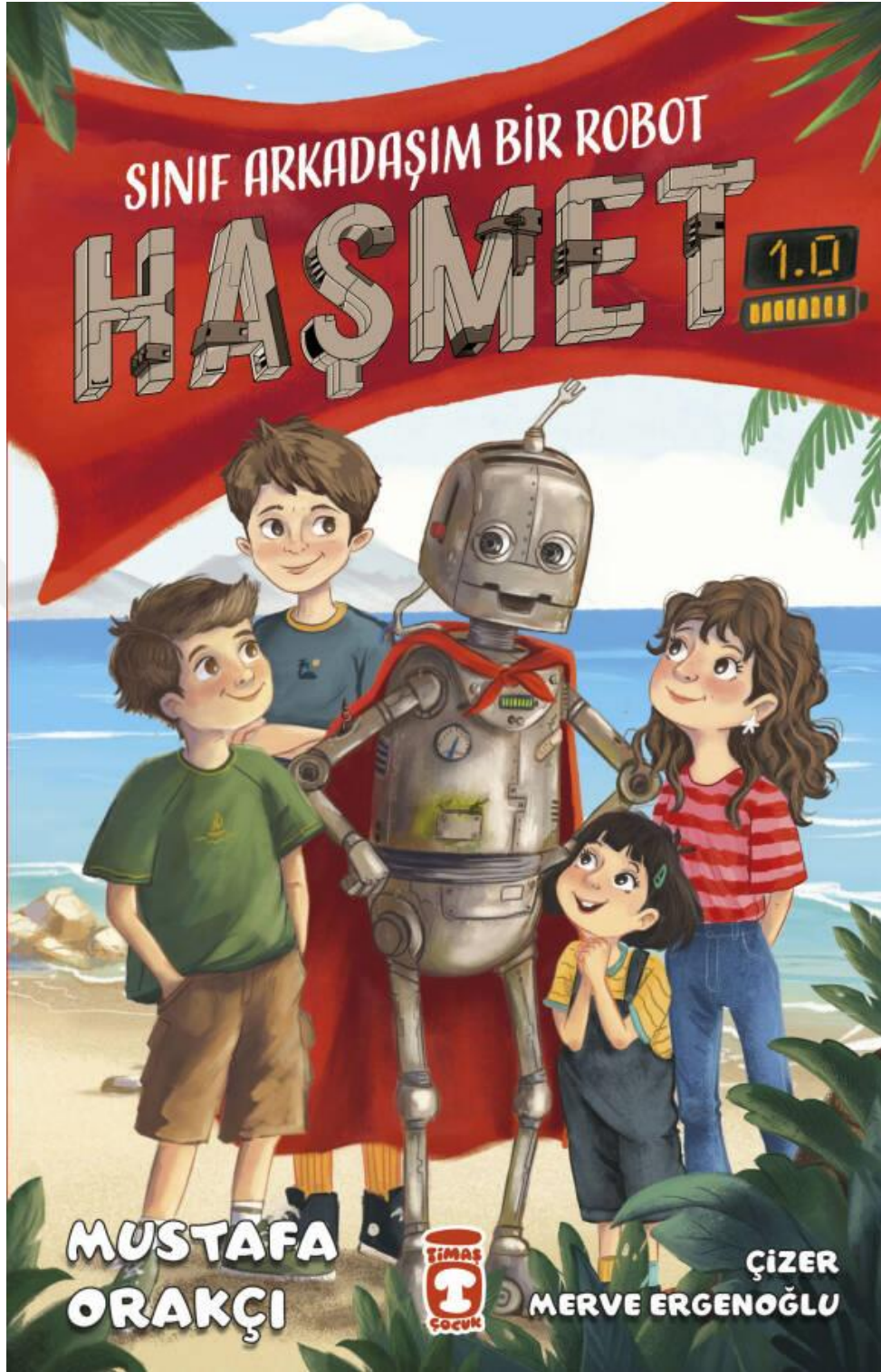
Şekil 11. Kağan-Göldeki Hayalet Kim?

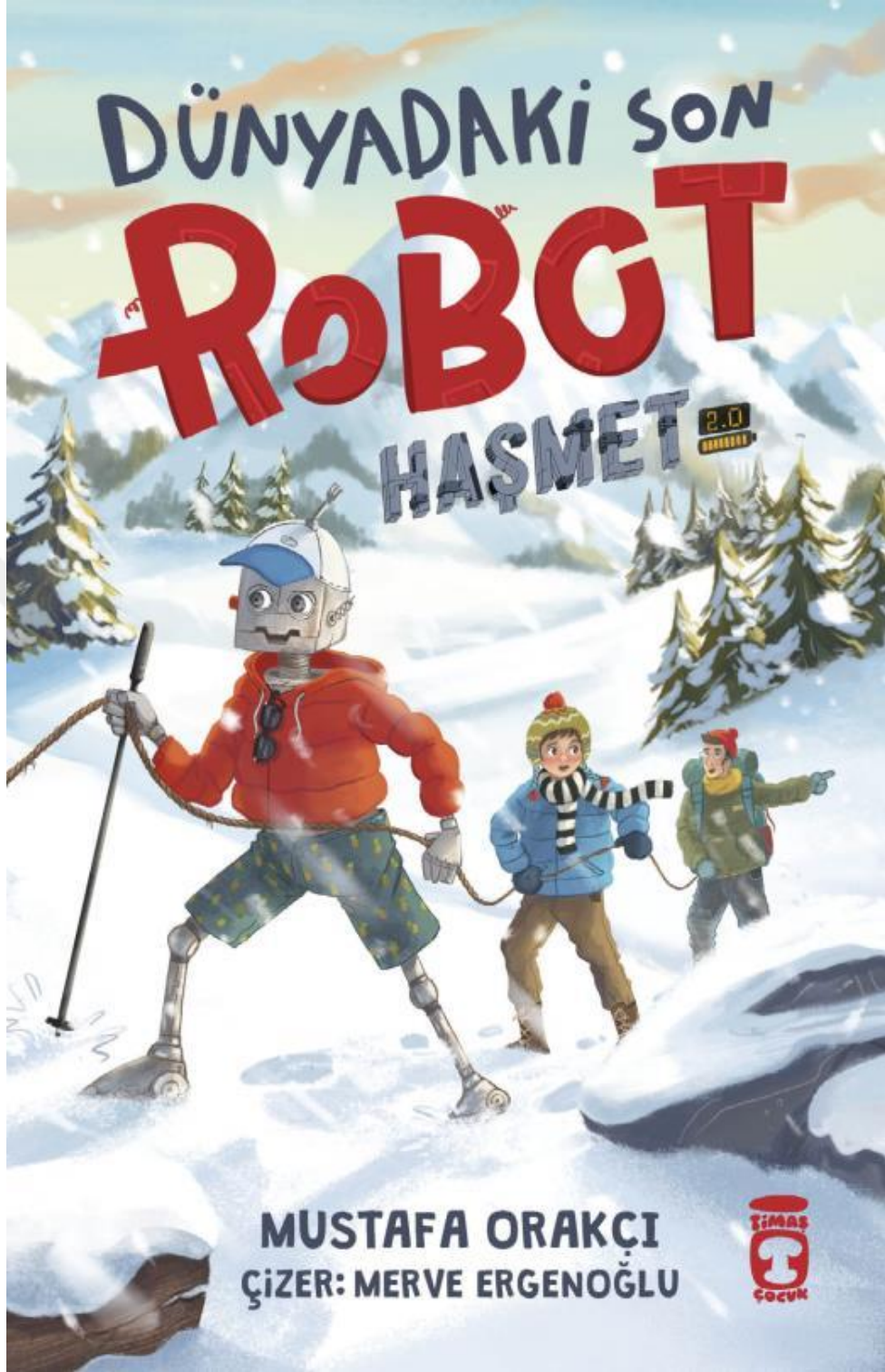
Şekil 12. Kağan-Kayıp Şehir Ortaya Çıkıyor

Şekil 13. Kağan-Sınıf Arkadaşım Bir Robot Haşmet 1.0

Şekil 14. Kağan-Dünyadaki Son Robot Haşmet 2.0

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı: Merve DURMAZPINAR

Doğum Tarihi ve Yeri:

Eğitim Bilgileri

Lise: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü, Erzurum-2014

Lisans:

İş Deneyimi:

Erzurum Final Okulları Sınıf Öğretmenliği 2014-2018

Atatürk Üniversitesi Özel Vakıf Okulları İlkokulu Sınıf Öğretmenliği 2018-2021

Erzincan Doğa Koleji Sınıf Öğretmenliği 2021-2025

İletişim Bilgileri:

e-posta:

XXXXXXXXXXXX@XXXXXX